

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Diplomová práce

2014

Jan Beneš

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií, bezpečnostní studia

Jan Beneš

**Proměna americké doktríny counterinsurgency
během střetu s islamistickým globálním
povstáním**

Diplomová práce

Praha 2014

Autor práce: Bc. Jan Beneš

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Rok obhajoby: 2014

Bibliografický záznam

BENEŠ, Jan. *Proměna americké doktríny counterinsurgency během střetu s islamistickým globálním povstáním*. Praha, 2014. 153 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut Politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Abstrakt

Teroristický útok 11. září poukázal na existenci nové hrozby pro USA. Teroristé, kteří za útokem stáli nebyli izolovaná skupina, ale patřili do široké palety skupin, organizací a hnutí, které David Kilcullen označuje jako islamistické globální povstání. USA se s tímto povstáním utkaly v rámci globální války proti terorismu, především na bojištích v Afghánistánu a Iráku. Diplomová práce *Proměna americké doktríny counterinsurgency během střetu s islamistickým globálním povstáním* zkoumá, jakým způsobem USA na tento střet reagovaly. Cílem práce tedy je zachytit proměnu amerického způsobu vedení války proti terorismu během střetu s globálním povstáním. Výzkum je rozdělen do tří rovin: politicko-ideologické, strategicko-vojenské a takticko-operační. Na každé úrovni jsou stanoveny klíčové faktory a je sledována jejich proměna v období mezi lety 2001 a 2011. Jednotlivé roviny zkoumání jsou zasazeny do kontextu boje proti globálnímu povstání i válek v Afghánistánu a Iráku a je kladen důraz na vzájemné ovlivňování zkoumaných faktorů. Autor práce nejprve konceptualizuje jednotlivé roviny výzkumu i kontext ve kterém se nachází. Následně analyzuje proměnu klíčových faktorů v čase. Na politicko-ideologické rovině se zaměřuje na výzkum globální války proti terorismu, na vojensko-strategické rovině se soustředí na proměnu americké doktríny counterinsurgency a na úrovni operačně-taktické potom zkoumá jednotlivé situace na bojištích v Iráku a Afghánistánu. Na závěr práce autor shrnuje proměnu faktorů na jednotlivých úrovních a z výsledků zkoumání vytváří celkový obraz proměny amerického vedení války proti globálnímu povstání během deseti let.

Abstract

The September 11 attacks pointed to the emergence of the new threat for the US. Terrorist, who stood behind the attacks were not an isolated group, but belonged to the large variety of groups, movements and organizations, which David Kilcullen described as global insurgency. United States clashed with this insurgency within the Global war on terrorism, mainly on the battlefields in Afghanistan and Iraq. The Thesis *Transformation of the US counterinsurgency doctrine in its clash with the global Islamist insurgency* examines how US reacted to this clash. The aim of the thesis is to capture the transformation of American way of waging war against terrorism during the combat with global insurgency. The research is divided into the three levels: political-ideological, military-strategic and operational-tactical. There are key factors determined at every level and their transformation in the period between 2001 and 2011 is being observed. Every level is set into the context of the struggle against global insurgency and the wars in Afghanistan and Iraq. The emphasis is placed on the interaction and mutual impact of the factors. Author of the Thesis first conceptualizes every level of research as well as the context. Afterwards he examines the transformation of the key factors in time. The research is at the political-ideological level focused on the Global war on terror itself, at the military-strategic level examines the transformation of American counterinsurgency doctrine and at the operational-tactical level focuses on the examination of various situations on the battlefield in Afghanistan and Iraq. Author at the end summarizes the transformation of the key factors at each level. From the results of the examination is formed the overall picture of the transformation of American way of war against global insurgency during the decade between 2001 and 2011.

Klíčová slova

protipovstalecký boj, globální povstání, válka proti terorismu, terorismus, americká armáda, Al-Káida, válka v Afghánistánu, válka v Iráku

Keywords

counterinsurgency, global insurgency, war on terror, terrorism, US army, Al-Qaeda, war in Afghanistan, war in Iraq

Rozsah práce: 174 208 znaků bez mezer, 32 792 slov

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2014

Jan Beneš

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D., který mi po celou dobu psaní této práce poskytoval konzultace, udílel rady a dával doporučení, jež mi poskytovaly neocenitelný zdroj inspirace a poučení a bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. Dále bych chtěl poděkovat rodině za její trpělivost a podporu a v neposlední řadě také mé přítelkyni Tereze, která mi byla oporou během psaní tohoto textu.

Institut politologických studií

Teze diplomové práce

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Bezpečnostní studia

Návrh diplomové práce

Jan Beneš

Proměna americké doktríny counterinsurgency během střetu s islamistickou global insurgency

Praha 2012

Vedoucí práce: JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.

Válka proti terorismu (Global War on Terror – GWOT), kterou oficiálně vyhlásil americký prezident George W. Bush 20. září 2001 v reakci na teroristické útoky proti World Trade Center a Pentagonu, měla být vedena v globálním měřítku a zasáhnout terorismus všude tam, kde ohrožuje Spojené státy americké a jejich spojence. „Naším nepřítelem je radikální síť teroristů a každá vláda, která je podporuje“, řekl prezident ve svém projevu v Kongresu.¹ Následovala válka v Afghánistánu a o dva roky později válka v Iráku a několik menších operací v dalších částech světa. Cílem GWOT bylo rozbít teroristické sítě, vydat spravedlnosti teroristy, kteří se podíleli na útocích proti USA a jejich spojencům či se podíleli na přípravě dalších podobných činů, a svrhnout vlády, které tyto sítě podporují.

Vojenský střet USA a jejich spojenců s teroristickými skupinami ovšem neskončil pádem spřátelených vlád a likvidací výcvikových táborů. Válka v Afghánistánu začala bombardováním afghánského území 7. října 2001 a o 2 měsíce později opustil Taliban své hlavní město Kandahár. Mezinárodní ozbrojené síly neodešly z Afghánistánu dodnes. Válka v Iráku trvala 8 let, přestože konvenční fáze pouhých 42 dní. Na vině byly povstalecké aktivity islamistických skupin, které zahájily povstání a vleklý konflikt. Válka proti terorismu se změnila ve válku proti dlouhodobému povstání – v „Counterinsurgency“ (COIN). Američané byli nuceni vzpomenout na svoji doktrínu COIN z války ve Vietnamu a adaptovat ji na nové podmínky.

Tato práce se bude zabývat proměnou, kterou prošla doktrína americké counterinsurgency i samotná koncepce GWOT během téměř deseti let střetávání se s frontou džihádistických bojovníků, kterou David J. Kilcullen nazval „Global Insurgency“.² **Proměnu se pokusím reflektovat po stránce politické, strategické i operačně-taktické. Budu sledovat reakce Spojených států na setkání s islámskou global insurgency, od jejich obecných politických idejí, přes strategii až po vojenské a ideologické působení přímo na bojišti.**

¹ George W. Bush, 20. 9. 2001 v Kongresu Spojených států amerických

² KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. *Journal of Strategic Studies*. 2005, vol. 28, issue 4, s. 597-617.

1. Definice výzkumných otázek a cílů

Cílem práce je zhodnotit, jak reagovaly Spojené státy americké na střet s globálním džihádem. Aby bylo možné prozkoumat tuto reakci, je třeba se zaměřit na určitý aspekt této problematiky. Tato práce se zaměří na operační, strategickou a politicko-vojenskou rovinu. Politicko-vojenskou rovinu představuje GWOT vyhlášená Georgem W. Bushem. Strategickou i taktickou část reprezentuje protipovstalecká činnost amerických jednotek, která tvoří drtivou většinu vojenského střetu s islámským džihádem. Protipovstaleckou činnost lze vysledovat především v rámci americké COIN doktríny a jejího strategického využití, stejně jako v konkrétních operačně-taktických aktivitách americké armády přímo na bojišti. Celkově tedy vznikají tři roviny. První tvoří GWOT (jakožto politicko-vojenská složka), druhou doktrína americké COIN (jakožto strategická část) a třetí pak konkrétní operačně-taktické působení.

Budu tedy zkoumat proměnu na všech třech výše naznačených úrovních – politicko-vojenské (GWOT), strategické (COIN doktrína) i operačně-taktické (situace na bojištích). Všechny tyto tři úrovně vedení války s terorismem se musely vyrovnat s „Islámskou teorií války“, ideou globálního džihádu, která přechází v globální insurgency i s konkrétními operačně-taktickými přístupy jednotlivých teroristických skupin. Docházelo tak k proměnám na všech třech úrovních. Americká politická reprezentace i vojenská elita musela obhájit před veřejností GWOT po stránce ideové i realizační a zároveň ji vyhrát proti svému soupeři – islamistické global insurgency. Doktrína COIN byla použita jakožto klíčová součást GWOT ve chvíli kdy se boj proti terorismu stal protipovstaleckým bojem vedeným na více frontách. Americká doktrína COIN vytvářená ještě během studené války musela reagovat na působení global insurgency a přizpůsobit se jí a zároveň odpovídat zájmům GWOT i konkrétním situacím na bojišti. Operačně-taktická úroveň COIN poté také samozřejmě reagovala na konkrétní útoky a jiné kroky jednotlivých povstaleckých skupin.

Základní výzkumnou otázkou, která rámcuje celou práci, bude tedy:

- Jak reagovaly Spojené státy americké na střetávání s global insurgency od 11. září 2001 až do současnosti.

K zodpovězení této hlavní otázky si práce klade i dílčí otázky, které vychází z operacionalizace³:

- Jak se proměnila GWOT z hlediska idejí, cílů a prostředků během více než 10 let bojů s global insurgency?

³ Viz oddíl 3

- Jak se proměnila americká doktrína COIN vzhledem ke strategiím a taktikám global insurgency i v závislosti na GWOT a situaci na bojišti?
- Jak se změnilo operačně-taktické působení americké armády na hlavních bojištích GWOT (Irák, Afghánistán), vzhledem k působení skupin global insurgency (útoky, taktiky atd.)

K výše uvedeným otázkám je třeba dodat, že jednotlivé tři součásti amerického vojensko-politického působení (GWOT, COIN, Operačně-taktická činnost) nejsou ovlivněny jen působením druhé strany (global insurgency), ale i mezi sebou. GWOT má vliv na zbylé dvě složky skrze politické zarámování, definicí cílů atd. COIN utváří strategický rámec pro působení na bojišti a zároveň výrazně ovlivňuje vojenskou složku GWOT (prostředky). Situace na bojišti pak dodává impuls ke změnám ve strategii i politice. Toto vzájemné působení je samozřejmě zahrnuto i ve výzkumném záměru. Práce zkoumá proměnu všech tří složek především z hlediska jejich setkávání se s global insurgency, ale reflektuje, že proměna není lineární, nýbrž vytváří jakousi síť.⁴

2. Přehled dosavadního výzkumu a teoretický rámec

O válce proti terorismu, americkém chování po 11. září i samotné counterinsurgency vyšlo velké množství akademických prací, zabývajících se teoretickou a filozofickou povahou problému, uchopením z hlediska mezinárodních vztahů i z hlediska bezpečnostně-vojenského. Použijí více teoretických rámců, abych byl schopen tak široké téma uchopit. Použitý teoretický rámec a předchozí výzkum se dá rozdělit na několik částí, podle zkoumaného úseku.

- 1) GWOT a politickou rovinu tato práce uchopí z hlediska intervencionistického neokonzervatismu, který chápe GWOT jakožto střet idejí s důrazem na morální dominanci Spojených států amerických nad svým nepřítelem. Krauthammer, Kagan i Kristol dokáží vysvětlit ideový základ války proti terorismu. Neokonzervativní vidění doplní v ideové rovině taktéž Philip H. Gordon, který v časopise *Foreign Affairs* popisuje situaci, kdy válka proti terorismu bude vyhrána, až politické změny vyvolané GWOT v oblastech, kde působí teroristé (resp. kde mají své základny, podporovatele atd.) zničí ideologie nepřátelské k USA. Čistě ideový střet tedy doplňuje důrazem na politické změny vyvolané aktivním působením

⁴ Viz oddíl 3

v nepřátelských oblastech (vojenským i nevojenským).⁵ Tento ideový rámec ve své práci doplním politicko-vojenským vyjádřením GWOT, jakožto strategického přístupu k vedení války. Strategickou rovinu vyjádřili například teoretici RAND Corporation či „National Military Strategic Plan for the War on Terrorism“, vydaný americkým ministerstvem obrany.

- 2) COIN byl jakožto akademický problém formulován mnoha teoretiky. V této práci se budu věnovat americké doktríně COIN a její tradici. Vycházet budu z jejího uchopení, ještě před počátkem GWOT. Pro formulování jednotlivých proměnných COIN doktríny použiji teorii tzv. „Mystického diamantu“ autora Gordona McCormicka, kde autor definuje základní přístupy a strategie counterinsurgency, vzhledem k předchozím tradicím. Dále budu reflektovat vývoj COIN doktríny na její akademické i vojenské rovině, skrze další autory, jako např. David Petraeus.
- 3) Samotné operačně-taktické působení Armády Spojených států amerických na bojišti je empiricky orientovaný problém. Pro jeho teoretické uchopení tak použije autor stejný materiál, jako pro výše uvedený COIN, který tvoří strategický rámec, doplněný o strategické cíle GWOT. Proměnné tak budou v jistém smyslu podobné, akorát jejich zkoumání bude prováděno na jiném vzorku – na empirické analýze vojenské situace.
- 4) Termín global insurgency poté přejímám z prací Davida J. Kilcullena, který označil globální síť teroristů spojených radikálním výkladem islámu a používajících metody povstaleckého boje za global insurgency. Použiji obecné teoretické ukotvení global insurgency v tzv. Islámské teorii války, která je nastíněna v Koránu a dále rozpracována autorem Ibn Taymiyaa. Na tento obecný základ naváží strategickými dokumenty Al-Kajdy (Tréninkový manuál atd.). Teoretický rámec doplní práce západních akademiků a empirické působení jednotlivých organizací global insurgency.

3. Operacionalizace a určení proměnných

Pro zodpovězení hlavní otázky výzkumu je třeba určit, co vlastně myslím pod pojmem „Reakce Spojených států amerických“. Tato reakce pochopitelně zasahovala mnoho oblastí – vojenství, zahraniční politiku, domácí politiku, kulturu atd. V této práci se ovšem zaměřím pouze na myšlení, které se týká vojenské oblasti a oblasti kterou jsem zatím pracovně nazval

⁵ GORDON, Philip H. Can the War on Terror Be Won?: How to Fight the Right War. Foreign Affairs. 2007, roč. 86, č. 6, s. 53-66.

„politicko-vojenská“, tedy oblasti, jež zahrnuje politické a strategické kroky, které se bezprostředně týkají obrany.

Mnoho let trvající boje mezi Spojenými státy americkými a jejich spojenci⁶ na jedné straně a frontou islámské global insurgency na straně druhé se projevovaly na více úrovních, které spolu úzce souvisí. Střetávání s global insurgency tedy promítám na tři úrovně, seřazené hierarchicky od obecných až po konkrétní:

- 1) GWOT
- 2) Doktrína COIN
- 3) Operačně-taktické působení americké armády na bojišti

Budu tedy sledovat vliv global insurgency na každou z těchto složek a sledovat jejich proměnu v čase. Toto zkoumání doplní i prozkoumáním vlivů, kterými na sebe působí jednotlivé složky navzájem. Každou z těchto tří složek rozdělím na několik klíčových závislých proměnných, jež bude zkoumat vzhledem k nezávislým proměnným. Nezávislými proměnnými potom bude působení global insurgency a faktor času.

3.1 Určení závislých proměnných

Pro výzkum proměny tří výše naznačených úrovní určíme jednotlivé jejich indikátory, které poté v našem výzkumu budou fungovat jako závislé proměnné:

GWOT lze uchopit skrze více způsobů. Jako ideu, jako nástroj obrany Spojených států amerických, jako mocenský nástroj atd. V této práci jsem se rozhodl pro kombinaci několika těchto rovin. Prvním zkoumaným indikátorem tedy bude představa GWOT, jakožto manicheistického souboje dobra se zlem. GWOT je tak výrazem obrany svobody proti všem jejím uzurpátorům. GWOT je chápán jako boj demokracie a teroru. Spojené státy americké jsou si jisty svoji morální převahou, která již z principu musí zvítězit. Tento indikátor jsem nazval „Vnímání morální převahy“. Budu skrze něj zkoumat, jak se změnilo chápání samotné války proti teroru mezi jejími představiteli, především proměnu náhledu na morálku GWOT. Další součásti GWOT můžeme najít v jejím mocenském zakotvení. Jako každá válka musí mít i GWOT své cíle a prostředky. Jaké má cíle a prostředky nám říká její válečný plán.⁷

⁶ V této práci zjednodušíme na „Spojené státy“

⁷ Viz Carl von Clausewitz – O Válce

GWOT definuje ve svém válečném plánu⁸ základní cíle a prostředky k jejich dosažení. Budu tedy sledovat jejich proměnu v průběhu střetu s global insurgency.

Doktrínu COIN lze také charakterizovat více způsoby. Jako teoretické zakotvení jsem přístup Gordona McCormicka, který měl výrazný vliv na formování počáteční americké COIN strategie. McCormick definuje ve své teorii tzv. „Mystického diamantu“ 3 principy counterinsurgency:

- 1) Zisk podpory obyvatel
- 2) Omezení nepřátelského vlivu na populaci
- 3) Přímá akce proti nepříteli⁹

Tato práce bude zkoumat proměnu COIN na základě těchto postulátů.

Operačně-taktické působení armády lze chápat skrze jeho strategickou definici. Strategie vymezuje cíle taktického působení. Strategii poté určuje jak GWOT, tak COIN doktrína. Pro potřeby této práce operacionalizují operačně-taktické působení na tři postuláty:

- 1) Psychologické operace (sloužící k uskutečnění bodů 1 a 2 McCormickova diamantu)
- 2) Vyhledávání a likvidace vůdců povstání (odpovídá vojenským cílům GWOT a McCormickově bodu 3)
- 3) Nevojenské složky COIN, týkající se především výstavby civilní infrastruktury a zajištění „Good governance“ (Odpovídá strategii GWOT i McCormickově bodům 1 a 2)

Závislé proměnné lze tedy shrnout takto:

Global War on Terror	Vnímání morální převahy
	Cíle
	Prostředky
Counterinsurgency doktrína	Zisk podpory obyvatel
	Omezení nepřátelského vlivu na populaci
	Přímá akce proti nepříteli
Operačně-taktické působení na bojišti	Psychologické operace
	Vyhledávání a likvidace vůdců povstání
	Nevojenské složky COIN

⁸ Tato práce z pochopitelných důvodů operuje s jeho veřejnou verzí. Existuje i tajná verze, která může obsahovat další cíle.

⁹ MCCORMICK, Gordon (1987), The Shining Path and Peruvian terrorism, RAND Corporation, Document Number: P-7297

3.2 Nezávislé proměnné

Nezávislou proměnnou poté tvoří islamistická global insurgency. Ta se projevuje stejně jako americký boj s terorismem ve více rovinách. Vzhledem ke značné decentralizaci hnutí nelze snadno definovat tři roviny, tak jako v americkém případě a práce proto používá poměrně zřetelně oddělené dvě roviny. Jedná se o ideové zakotvení, které zároveň určuje cíle a strategie. V této kategorii tedy budou zakotveny Globální džihád, islámská teorie války a celkové působení toho co Kilcullen nazývá global insurgency.

V taktické úrovni se potom pochopitelně jedná již kroky jednotlivých organizací operujících částečně samostatně v rámci horizontálně rozvrstvené struktury globální islamistické teroristické sítě. Především se jedná o povstalecké skupiny působící v hlavních dvou bojištích střetu Spojených států amerických a global insurgency – Afghánistán a Irák.

Další nezávislou proměnnou je pochopitelně časové období, během kterého dochází k vývoji závislých proměnných. Pro potřeby této práce omezím časové období od roku 2001 (zahájení GWOT) do současnosti.¹⁰

3.3 Kontrolní proměnná

Jednotlivé nezávislé proměnné pochopitelně mohou projít vývojem, který nezapříčinila global insurgency, ani žádné její projevy. Může se jednat o faktory, které mají výrazný vliv na americké politické a vojenské směřování. Jedná se především o faktory vnitřní americké politiky. Nejdůležitější kontrolní proměnnou je ekonomická situace, která silně ovlivňuje americké působení na všech třech úrovních a nesouvisí s global insurgency, ani jednotlivými jejími organizacemi.

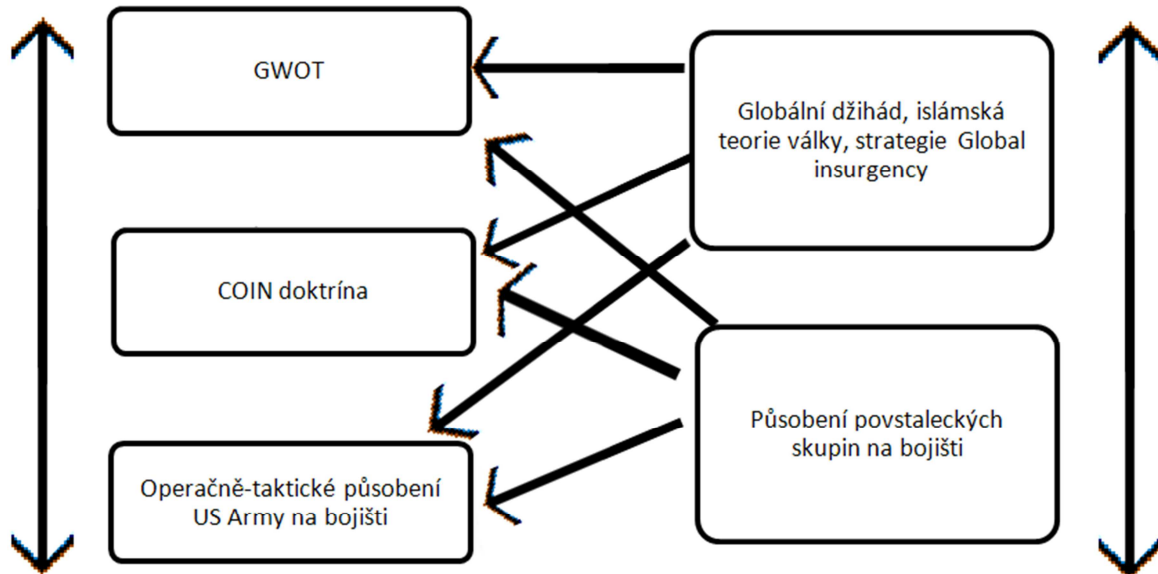
3.4 Vzájemné působení

Výzkum se věnuje primárně ovlivnění závislých proměnných nezávislými proměnnými. Z genealogie vývoje nezávislých proměnných poté autor zodpoví jednotlivé výzkumné otázky. Ovlivnění ovšem jak již bylo naznačeno výše, není lineární, nýbrž se odehrává i mezi jednotlivými úrovněmi a vytváří jakousi síť. Pro potřeby výzkumu také práce předpokládá, že americké působení v rámci boje proti terorismu neovlivňuje global insurgency. Toto ovlivnění bude zahrnuto během rozboru nezávislých proměnných, ale není

¹⁰ Rok 2013

nutné pro zodpovězení výzkumných otázek. Vzájemné působení rovin mezi sebou bude zahrnuto do výzkumu jednotlivých proměnných.

Následující schéma ilustruje vzájemné působení jednotlivých rovin závislých a nezávislých proměnných.

4. Metoda výzkumu

Práce bude zkoumat všech devět nezávislých proměnných v daném časovém úseku. U každé proměnné zachytím její vývoj v časovém úseku, vzhledem k nezávislým proměnným. Do výzkumu zahrne kromě nezávislých proměnných i vzájemné ovlivnění proměnných závislých a kontrolní proměnnou.¹¹

GWOT bude práce zkoumat skrze oficiální prohlášení, oficiální dokumenty a akademické práce zaměřené na tuto problematiku. Ideově-morální ukotvení budu sledovat

¹¹ Viz výše uvedené schéma

především skrze proslovy vůdců GWOT i skrze to, jak ji chápou akademici. Jedná se vlastně o dva pohledy. Projevy jejích politických a vojenských špiček psané i mluvené poukazují na to, jak se GWOT vnímá sama, zatímco akademické práce poukážou na to, jak je GWOT vnímána zvenčí. Proměnu cíle a prostředků pak kromě oficiálních proslovů a prohlášení lze odvodit i z dokumentů, které představitelé GWOT vydávají. COIN doktrínu budu zkoumat především z oficiálních dokumentů a strategických záměrů americké COIN. Operačně taktické působení potom z empirické analýzy situace na bojišti. Zkoumání jak COIN doktríny, tak operačně-taktického působení na bojišti samozřejmě doplním i akademickou reflexí.

Z vývoje jednotlivých třech proměnných poté zodpovím jednotlivé tři dílčí výzkumné otázky uvedené v oddílu 1. Z výsledků na této vyšší úrovni poté odvodím odpověď na obecnou otázku „Jak reagovaly Spojené státy americké na střetávání s global insurgency od 11. září 2001 až do současnosti.“

5. Osnova práce

V tomto oddíle představím předpokládanou osnovu diplomové práce. Pochopitelně může dojít k jejím změnám, které si bude průběžný akademický výzkum žádat. Základní struktura by ovšem měla zůstat zachována, stejně jako výzkumné otázky a metoda zkoumání.

1. Úvod
 - a) Úvodní vymezení problematiky
 - b) Výzkumné otázky a cíle
 - c) Metodologie
 - I. Operacionalizace
 - II. Určení proměnných
 - III. Metoda jejich zkoumání
 - d) Teoretický rámec a přehled dosavadního výzkumu
2. Proměna GWOT v čase
 - a) Počáteční podoba a vize GWOT
 - b) Střet s global insurgency v Afghánistánu a Iráku
 - c) Proměna klíčových proměnných v čase
 - I. Vnímání morální převahy

- II. Cíle
- III. Prostředky
 - d) Shrnutí

- 3. Proměna americké doktríny COIN
 - a) Počátek counterinsurgency a převzaté tradice
 - b) Charakteristika americká doktríny COIN během války v Afghánistánu a Iráku (střet s global insurgency)
 - c) Proměna klíčových proměnných v čase
 - I. Zisk podpory obyvatel
 - II. Omezení nepřátelského vlivu na populaci
 - III. Přímá akce proti nepříteli
 - d) Shrnutí

- 4. Vývoj operačně-taktického působení na bojišti
 - a) Charakteristika vojenského střetnutí v Afghánistánu
 - b) Charakteristika vojenského střetnutí v Iráku
 - c) Proměna klíčových proměnných
 - I. Psychologické operace
 - II. Vyhledávání a likvidace vůdců povstání
 - III. Nevojenské složky COIN
 - d) Shrnutí

- 5. Shrnutí výzkumu a syntéza proměnných
- 6. Závěr
- 7. Zdroje

6. Zdroje

AZZAM, Sheikh Abdullah. Defense of Muslim Lands: The First Obligation After Iman. Dostupné z: http://www.religioscope.com/info/doc/jihad/azzam_defence_1_table.htm

BYMAN, Daniel a Mohammad ELBARADEI. Scoring the war on terrorism. The National Interest. 2003, č. 72, s. 75-84.

CHIN, Warren. British Counter-Insurgency in Afghanistan. Defense. 2007, vol. 23, issue 2, s. 201-225.

CLAUSEWITZ, Carl von. O válce. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Překlad Zbyněk Sekal. Praha: Academia, 2008, 749 s. Evropa, sv. 13.

CORDESMAN, Anthony H. Winning the War on Terrorism: A Fundamentally Different Strategy. Middle East Policy. s. 101-108.

COX, Daniel G. The Struggle against Global Insurgency. JFQ. 2010, č. 56, s. 135-139.

FARRELL, Theo a Stuart GORDON. COIN machine : the British military in Afghanistan. Orbis. 2009, roč. 53, č. 4, s. 665-683.

GORDON, Philip H. Can the War on Terror Be Won?: How to Fight the Right War. Foreign Affairs. 2007, roč. 86, č. 6, s. 53-66.

JOINT CHIEF OF STAFF. National Military Strategic Plan for the War on Terrorism. Washington DC, 2006.

KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. Journal of Strategic Studies. 2005, vol. 28, issue 4, s. 597-617.

KRISTOL, William a Robert KAGAN. Toward a Neo-Reaganite Foreign Policy. Dostupné z: http://public.gettysburg.edu/~dborock/courses/Fall/p242/docs/w_kristol_r_kagan-toward%20neo_reaganite%20foreign%20policy.pdf

LEONHARD, Robert R. The Evolution of Strategy in the Global War on Terror. Dostupné z: <http://www.jhuapl.edu/ourwork/nsa/papers/Strategy.pdf>

MCCORMICK, Gordon (1987), The Shining Path and Peruvian terrorism, RAND Corporation, Document Number: P-7297

National Strategy for Combating Terrorism. 2003. Dostupné z: https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/Counter_Terrorism_Strategy.pdf

THAKUR, Ramesh; GINKEL, Hans van: An International Perspective on Global Terrorism, United Nations Chronicle 38. 3 (Sep-Nov 2001): 71-73.

Obsah

1. Úvod.....	24
1.1 Úvodní vymezení problematiky	24
1.2 Výzkumné cíle a výzkumné otázky.....	26
1.3 Metodologie.....	28
1.3.1 Operacionalizace	28
1.3.2 Metoda zkoumání.....	36
1.4 Přehled literatury a dosavadního výzkumu	37
1.5 Používání cizích pojmů a zkratk.....	43
2. Konceptuální rámec	44
2.1 Neokonzervatismus	44
2.1.1 Filozofická východiska neokonzervatismu	44
2.1.2 Neokonzervatismus a americká zahraniční politika.....	47
2.2 Globální povstání	49
2.2.1 Rozsah a organizace povstání	49
2.2.2 Cíle globálního povstání.....	51
2.2.3 Metody boje.....	53
2.3 Ideologie Al-Káidy.....	55
2.4 Tradice americké counterinsurgency.....	58
2.4.1 Counterinsurgency či counterterrorism.....	58
2.4.2 Kořeny COIN	59
2.4.3 Americká COIN	61
3. Proměna GWOT v čase	65
3.1 Počáteční podoba a vize GWOT	65
3.2 Proměna klíčových faktorů v čase (I).....	68
3.2.1 Vnímání morální převahy.....	68
3.2.2 Cíle GWOT	74
3.2.3 Prostředky GWOT.....	78
3.3 Dílčí shrnutí a zodpovězení výzkumné otázky (I).....	85
4. Proměna americké doktríny COIN	88
4.1 Počátek counterinsurgency v GWOT.....	88
4.2 Proměna klíčových faktorů v čase (II)	90
4.2.1 Zisk podpory obyvatel.....	90

4.2.2 Omezení nepřátelského vlivu na populaci	95
4.2.3 Přímá akce proti nepříteli	99
4.3 Dílčí shrnutí a zodpovězení výzkumné otázky (II)	106
5. Vývoj operačně taktického působení na bojišti	108
5.1 Operačně-taktická charakteristika moderní války	108
5.2 Proměna klíčových faktorů v čase (III)	110
5.2.1 Psychologické a informační operace	110
5.2.2 Vyhledávání a likvidace vůdců povstání	115
5.2.3 Nebojové složky COIN	120
5.3 Dílčí shrnutí a zodpovězení výzkumné otázky (III)	126
6. Shrnutí výzkumu a zodpovězení výzkumné otázky	129
6.1 Komplexita dosažených zjištění a vzájemné vztahy	129
6.2 Rozbor výsledků zkoumání – Proměny střetu s globálním povstáním v čase	131
7. Závěr	135
8. Seznam tabulek, grafů a schémat	138
9. Summary	139
10. Zdroje	141

1. Úvod

1.1 Úvodní vymezení problematiky

Západ se s Blízkým východem a jeho způsobem vedení války setkává již více než tisíc let. Celá staletí bojovali islámští vojáci se západními státy ve svaté válce – džihádu. Muslimové vzbuzovali místy pohrdání, ale především strach, který s sebou nesla nejen jejich odlišnost, ale i jejich umění nesmiřitelného boje proti nepřátelům.¹ Islámský způsob válčení byl a je odlišný od toho, jaký známe z evropských či obecně západních dějin. Korán, Sunna, tradice prorokových skutků a slov – hadísy – a islámská právní věda (Fihq) vytvořily specifickou teorii a praxi vedení války.² Tato praxe se proměňovala v průběhu dějin a prošla mnohými regionálními obměnami, interpretacemi i vědomými desinterpretacemi, např. ze strany současných extrémních proudů a teroristických skupin.³ Podoba islámské války tak v průběhu dějin nabyla unikátní podoby.

Na konci 20. a především na počátku 21. století došlo po delší odmlce k dalšímu velkému střetu mezi bojovníky džihádu a Západem, tentokrát reprezentovaným primárně Spojenými státy. USA se v oné době nacházely ve specifické pozici, kterou Pavel Barša nazývá „Hodinou impéria“⁴ a v zahraniční literatuře se pro ni uchytil termín „unipolární moment“.⁵ V mezinárodním prostředí vznikla pro Spojené státy nezvyklá situace, kdy se jeho jediný velmocenský soupeř – Sovětský svaz – zhroutil. USA se tak ocitly na vrcholu své moci. Zároveň také mezi radikálními skupinami na Blízkém východě vyvrcholily antipatie k Západu a jeho hodnotám, jichž se USA staly hlavními reprezentanty. Al-Káida a na ní napojené organizace postupně vytvořily mezinárodní síť, která zasahovala do několika desítek zemí na třech kontinentech. David Killcullen tuto mezinárodní síť povstalců, která spojuje radikální interpretace Islámu a odpor vůči Západu a jeho hodnotám, nazval termínem

¹ SAID, Edward W. Orientalism. [Rev. ed.]. London: Penguin, 1978., s. 59

² MENDEL, Miloš. Džihád: islámské koncepce šíření víry. Vyd. 2., rozš. Brno: Atlantis, 2010., s. 36 - 66

³ MUHAMMAD, Ghazi bin. War and peace in islam: the uses and abuses of jihad. S.l.: The Islamic Texts Society., introduction – XI - XVII

⁴ BARŠA, Pavel. Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003.

⁵ KRAUTHAMMER, Charles. The Unipolar Moment. Foreign Affairs. 1990/1991, roč. 70, č. 1 s. 23-33.

„globální povstání“⁶. Tato síť se ve své podobě a rozsahu stala zcela unikátním fenoménem. Odpor vůči Západu vyústil v sérii útoků proti americkým a dalším západním cílům a 11. září 2001 byl završen teroristickým útokem nevídaných rozměrů na World Trade Center a Pentagon. Po tomto činu zahájil americký prezident George W. Bush „globální válku proti terorismu /Global War on Terror – GWOT/“.

Válka proti terorismu plně odpovídala globálnímu postavení USA a měla za cíl vést boj proti terorismu všude tam, kde ohrožuje Spojené státy a jejich spojence. „*Naším nepřitelem je radikální síť teroristů a každá vláda, která je podporuje*“, řekl prezident Bush ve svém dnes již legendárním projevu v Kongresu.⁷ Krátce po vyhlášení GWOT byla zahájena válka v Afghánistánu s cílem zničit teroristické sítě a svrhnout vládu, která jim poskytuje útočiště. O dva roky později vyhlásily Spojené státy v rámci GWOT válku Iráku. Oba tyto konflikty, které měly být rychlou a účinnou demonstrací síly USA, se postupně proměnily v dlouhodobý a unavující boj proti rozsáhlému povstání. USA musely postupně oživit svoji doktrínu counterinsurgency a konvenční válka doplněná o protiteroristické operace se změnila v opotřebovovací válku proti široké síti povstalců.⁸ Spojené státy byly nuceny vzít novou realitu na vědomí a přizpůsobit jí svoji doktrínu protipovstaleckého boje /Counterinsurgency (COIN)/.

V této práci se budeme zabývat proměnou, kterou prošlo americké vedení války v rámci střetu s islamistickým globálním povstáním. Tuto proměnu chceme prozkoumat komplexně od obecného ideového a politického rámce, přes strategické dokumenty až po vojenské záležitosti na bitevním poli. Z tohoto důvodu rozdělíme americké vojenské tažení proti terorismu na více rovin a budeme pozorovat jejich proměnu v reakci na střet s globálním povstáním v časovém horizontu 10 let počínaje 11. zářím a konče stažením vojsk z Iráku. Zaměříme se tedy na politicko-ideologickou součást boje s globálním povstáním, kterou tvoří GWOT, vyhlášená prezidentem Georgem W. Bushem. Americká administrativa válku podpořila ideovými východisky, kterými se stala myšlenka neokonzervatismu. Spojené státy americké se také v rámci GWOT střetly s „islámskou teorií války“ a s radikální interpretací

⁶ KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. *Journal of Strategic Studies*. 2005, vol. 28, issue 4, s. 598

⁷ George W. Bush, 20. 9. 2001 v Kongresu Spojených států amerických

⁸ JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad. *International Security*. roč. 32, č. 4, s. 7-40.

koránu a džihádu. Prezident Bush a jeho vláda museli obhájit před americkou veřejností i mezinárodním společenstvím svoji vizi, vojenské cíle i prostředky GWOT a zároveň neztratit ze zřetele svůj cíl – porazit globální povstání a ochránit USA a jejich spojence před dalším teroristickým útokem. O stupeň níže na strategické úrovni byly Spojené státy nuceny adaptovat svoji strategii novému nepříteli a přizpůsobit ji podmínkám, ve kterých se GWOT odehrávala. Americká doktrína COIN tak prošla nutnou proměnou, kterou se pokusíme v našem výzkumu vysledovat. Nelze poté opomenout rovinu třetí a možná nejdůležitější – samotný boj v Afghánistánu a Iráku, při kterém se američtí vojáci přímo střetávali s taktikami globálního povstání. Právě vývoj na bojišti významnou měrou určoval strategii COIN i podobu celé války proti terorismu.

1.2 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

Práce se zaměří na proměnu amerického způsobu vedení války proti terorismu během střetu s globálním povstáním, jak jej popisuje David Kilcullen. Prioritou práce je zachycení vývoje, kterým prošla doktrína counterinsurgency během deseti let bojů proti ozbrojenému islamistickému povstání v Afghánistánu a Iráku. Budeme reflektovat proměnu, kterou prochází americké vojenství od roku 2001 do 2011, tedy v klíčových letech vedení války proti terorismu. Pokusíme se zachytit genezi války proti terorismu v její politicko-ideologické, vojensko-strategické i operačně-taktické rovině. Základní výzkumná otázka, kterou si klademe je následující:

- Jak reagovaly Spojené státy americké na politicko-ideologické, strategicko-vojenské a takticko-operační úrovni na střetávání s globálním povstáním od 11. září 2001 do roku 2011?

Pro zodpovězení takto komplexně položené otázky je nutné uvést i dílčí otázky, které nám pomohou odpověď nalézt. Definice dílčích otázek vychází z operacionalizace a rozdělení na tři úrovně zkoumání (viz oddíl 1.3.1).

V první rovině si budeme všimnout, jak se změnilo ideové zakotvení GWOT a jeho politický rámec a jakým způsobem reagovali nejvyšší představitelé americké administrativy a armády na islámský džihád v teorii a praxi. Tato rovina určovala vývoj celé války, její

zakotvení v mezinárodních vztazích i celkovou strategií. Strategické dokumenty counterinsurgency reagovaly vždy na celkový vývoj války a ten se pochopitelně odrážel i v samotném boji z hlediska vojenských kapacit i taktik. Ve druhé rovině se poté budeme zabývat proměnou samotné doktríny counterinsurgency, jejího strategického rámce a vojenského uchopení. Důležitou součástí výzkumu bude zaznamenání proměny jednotlivých amerických strategických dokumentů. Střet s islamisty znamenal zásadní změnu v americké tradici protipovstaleckého boje, kterou se pokusíme v této práci zachytit. Práce bude sledovat, jak se mění strategické priority a způsoby jejich dosahování v průběhu deseti let střetávání s mezinárodní islamistickou teroristickou sítí. Konečně ve třetí rovině nahlédneme na vývoj situace na samotném bojišti. Do boje se promítala koncepce GWOT i strategické ukotvení americké COIN. V boji docházelo k nejbližším střetům s džihádem a s taktikou islamistických povstalců. Budeme pozorovat, jak se měnila americká taktika na bitevním poli v reakci na působení nepřítele i na změny ve vedení samotné války.

Ke každé z výše naznačených rovin (více viz 1.3) formulujeme podotázku, jejíž odpověď nás přiblíží k získání odpovědi hlavní výzkumnou otázkou. Jedná se o níže uvedené tři otázky:

- 1) Jak se proměnila GWOT z hlediska idejí, cílů a prostředků během více než 10 let bojů s globálním povstáním?
- 2) Jak se proměnila americká doktrína COIN během střetu s globálním povstáním a jakým způsobem se vyvíjela americká strategie v GWOT?
- 3) Jak se změnilo operačně-taktické působení americké armády na hlavních bojištích GWOT (Irák a Afghánistán)?

Je nutné brát na zřetel, že všechny tři výše naznačené roviny ovlivňují jedna druhou a jsou navzájem propojeny. Je tedy vždy při zkoumání každé z těchto tří rovin analyzovat vliv zbylých dvou. Geneze každé z těchto tří rovin také determinuje genezi ostatních. Odpověď na základní výzkumnou otázku tedy bude získána především syntézou odpovědí na výše uvedené podotázky.

1.3 Metodologie

1.3.1 Operacionalizace

1.3.1.1 Roviny analýzy

Pro zodpovězení klíčové výzkumné otázky, jak reagovaly USA na střet s globálním povstáním, je třeba nejprve určit, co myslíme pod pojmem „Reakce USA“. Jak jsme si již naznačili výše, tak se bude jednat o vyhlášení GWOT prezidentem Georgem W. Bushem. GWOT se odehrávala na mnoha místech a mnoha různými způsoby. Spojené státy zařadily GWOT do své „grand strategy“ a zahájily tak dlouhý boj proti špatně definovatelnému nepříteli. Jeffrey Record považuje GWOT za něco více než válku. Hovoří o dlouhodobé snaze čelit světovému terorismu na mnoha frontách vojenskými nevojenskými způsoby.⁹ Součástí GWOT se staly války v Afghánistánu a Iráku, operace na Somálském poloostrově, v Pákistánu či na Sahaře, ale i rozsáhlá multilaterální i bilaterální kooperace v oblasti tajných služeb, justice, policie či bankovních institucí, do které se zapojily desítky států i mnoho mezinárodních institucí, včetně OSN, EU, MMF, OBSE, Africké unie atd.¹⁰ V naší práci se zaměříme na války v Afghánistánu a Iráku, které se staly nejvýznamnější z hlediska počtu nasazených vojáků, mezinárodní situace, počtu obětí, množství investovaných prostředků i mediální pozorností a akademickou reflexí. V operacích „Trvalá svoboda“ (především v Afghánistánu) a „Irácká svoboda“ došlo k přímému střetu s globálním povstáním.

Jak již bylo uvedeno, konflikt mezi islamisty a Spojenými státy a jejich spojenci budeme sledovat ve třech hladinách analýzy:

- 1) Politicko-ideologická – politická a ideová východiska války proti terorismu
- 2) Vojensko-strategická – doktrína COIN
- 3) Operačně-taktická – působení americké armády na bojišti

⁹ RECORD, Jeffrey. Bounding the global war on terrorism. Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2003, s. 2 - 6

¹⁰ NESI, Giuseppe. International cooperation in counter-terrorism: the United Nations and regional organizations in the fight against terrorism. Burlington, VT: Ashgate, 2006

Roviny výzkumu jsou vymezeny na základě upraveného schématu, který nabízí oficiální americká vojenská doktrína podepsaná generálem Dempseym a vydaná 25. března 2013. Generál Dempsey se v ní zabývá studiem vojenství a války a rozlišuje tři základní úrovně vojenství – strategickou, operační a taktickou. Strategická zahrnuje celkovou strategii a obecný přístup amerických vojsk k válce, operační se zabývá jednotlivými taženími a většími operacemi a taktická poté nasazením menších jednotek v bitvě.¹¹ Poněkud odlišné rozdělení nabízí klasik vojenské teorie Carl von Clausewitz. Rozlišuje rovinu politiky, války a boje. V politické rovině je válka nástrojem dosahování politických cílů.¹² Na nižší úrovni se nachází válka, která se soustředí na vnučení naší vůle protivníkovi či na jeho zničení a jejím nástrojem je boj. Třetí úroveň je poté samotná bojová činnost.¹³ V této práci jsme se rozhodli rozlišit tři roviny. První je rovina vojensko-politická, která odpovídá pojmu politika v Clausewitzově konceptualizaci. Druhá je rovina strategická, které odpovídá válce v Clausewitzově pojetí i první úrovni ve vymezení americké armády. Poslední je rovina operačně-taktická, jež slučuje Dempseyho zbylé dvě úrovně a odpovídá pojmu boj v teorii Carla von Clausewitze.

Výše uvedené hladiny analýzy budeme v této práci zasazovat do kontextu islamistického globálního povstání a válek v Afghánistánu a Iráku. Budeme sledovat, jak se proměňují pod vlivem okolností, působení globálního povstání i v obtížných válečných podmínkách na bojištích v Iráku a především Afghánistánu, které patří k nejobtížnějším na světě. Zkoumáním každé z výše uvedených rovin se pokusíme nalézt odpovědi na otázky uvedené v oddíle 1.2 a skrze ně poté formulujeme odpověď na hlavní výzkumnou otázku. Aby bylo možné dále analyzovat tyto tři úrovně americké vojensko-politické reakce na střet s globálním povstáním, je třeba nadále operacionalizovat tyto roviny na jednotlivé součásti analýzy, jejichž prozkoumání nám umožní získat celkový náhled na zkoumanou rovinu.

Rovinu politického a ideového zakotvení GWOT rozebereme více v konceptuálním rámci této práce (kap. 2) z hlediska neokonzervatismu. Jedním ze základních rysů každé války

¹¹ JOINT CHIEFS OF STAFF. DEMPSEY, Martin. Doctrine for the Armed Forces of the United States. 2013., I-7 – I-8

¹² CLAUSEWITZ, Carl von. O válce:Čtvrtá kniha:Boj. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2008, s. 180

¹³ CLAUSEWITZ, Carl von. O válce:První kniha: O povaze války. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2008, s. 36

je její narativ¹⁴, tedy jakýsi ideový „příběh“, který válku ospravedlňuje a legitimizuje v očích veřejnosti. Ornatowski cituje Carla von Clausewitze, když zdůrazňuje politické ukotvení války. Hovoří o nutnosti vytvořit diskurs, ve kterém je válka přijatelná, jako politický akt.¹⁵ Bushova administrativa vytvořila vlastní diskurs, jenž dodal válce proti terorismu rys spravedlnosti a nevyhnutelnosti konfrontace. Barša přesvědčivě argumentuje, že tento narativ vychází z ovládnutí americké administrativy neokonzervativním diskursem vedeným lidmi jako Kagan, Wolfowitz, Cheney či Kristol.¹⁶ Tento diskurs byl tvořen manicheistickou konstrukcí dobra a zla. Narativ „obsahoval jednoduše identifikovatelné obrazy dobra a zla, epickou bitvu a na konci triumf spravedlivých sil.“¹⁷ Diskurs s sebou nesl vnímání morální převahy nad nepřítelem, který byl vykreslen jako typický archetyp zla. George W. Bush hovořil často o teroristech a těch, kteří jim pomáhali či stáli na jejich straně jako o „nepřátelích svobody“.¹⁸ Jako první faktor tedy budeme zkoumat toto vnímání vlastní morální převahy a jeho vývoj v čase. Již Carl von Clausewitz zdůrazňoval, že každá válka má svůj účel – tedy politický a vojenský cíl, jehož se snaží dosáhnout a prostředky, které pro dosažení účelu používá.¹⁹ Druhým a třetím sledovaným faktorem tedy budou „cíle“ GWOT a „prostředky“ GWOT.

Strategickou hladinu reprezentuje především americká doktrína counterinsurgency. Měli bychom krátce uvést, proč považujeme za hlavní strategickou součást GWOT counterinsurgency a nikoli counterterrorism (více viz oddíl 2.4.1). David Kilcullen poukazuje, že ačkoli GWOT je nazývána válkou proti terorismu, tak ve skutečnosti se jedná spíše o válku proti rozsáhlému islamistickému povstání, které používá terorismus jako metodu boje. Spojené státy tedy pokud chtěly porazit toto povstání, byly nuceny překročit hranice pouhého boje proti terorismu a zahájit counterinsurgency.²⁰ Kilcullen píše: „*Je-li válka proti terorismu*

¹⁴ ORNATOWSKI, Cezar. Rhetorics Goes to War. In: SALAZAR, Edited by Philippe-Joseph a CONTRIBUTORS. Diplomatic rhetoric in the south. Cape Town: AfricanRhetoric Pub, 2012., s. 66

¹⁵ Ibidem

¹⁶ BARŠA, Pavel; CÍSAŘ, Ondřej. Anarchie a řád ve světové politice. Vyd. 1. Praha : Portál, 2008, s. 425

¹⁷ ZALMAN, Amy a Jonathan CLARKE. The Global War on Terror: A Narrative in Need of a Rewrite. In: [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.ethicsandinternationalaffairs.org/2009/the-global-war-on-terror-a-narrative-in-need-of-a-rewrite-full-text/>

¹⁸ A Central Front in the War on Terror. In: The White House Archive [online]. [cit. 2014-02-06]. Dostupné z: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/09/20030909.html>

¹⁹ CLAUSEWITZ, Carl von. O válce: První kniha: O povaze války. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2008, s. 23. Evropa, sv. 13., s. 39 - 50

²⁰ KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. Journal of Strategic Studies. 2005, vol. 28, issue 4, s.

válkou proti globálnímu povstání[...] potom je counterinsurgency lepší model pro válku než counterterrorism“²¹. Existuje několik tradic COIN, které utvářely americké myšlení protipovstaleckého boje, jež více rozeberu ve druhé kapitole. Pro bližší určení strategické hladiny analýzy jsem se rozhodl využít rámec, který vytvořil významný americký teoretik COIN Gordon McCormick z RAND Corporation, nazvaný „mystický diamant“. Důvodem tohoto kroku je především skutečnost, že vychází z tradice COIN a bude možné s jeho pomocí dobře sledovat proměnu konceptu. „Mystický diamant“ je pojetí COIN, které vychází jak z klasické teorie, tak reflektuje současné vojenské trendy. McCormick v něm definuje základní charakteristiky COIN, které tvoří jádro této strategické doktríny. Za základní premisu COIN považuje vztahy, které panují mezi místní populací, povstaleckou skupinou a protipovstaleckými jednotkami. Tento systém vztahů dohromady tvoří „mystický diamant“ a je zásadní pro úspěch či neúspěch povstání.²² McCormick tak v rámci „mystického diamantu“ definuje tři základní složky COIN z nichž dvě jsou založeny na vztahu k populaci - získání podpory obyvatel a omezení nepřátelského vlivu na populaci.²³ Zbývá třetí složka potom představuje vojenské operace proti nepříteli²⁴, které slouží primárně k jeho eliminaci. V naší práci použijeme McCormickovy složky jakožto klíčové součásti doktríny COIN, na nichž budeme sledovat její proměnu.

V rovině takticko-operační definujeme její sledované faktory tak, aby odpovídaly předchozím dvěma rovinám. Nesmíme zapomenout, že všechny tři roviny jsou navzájem propojeny a vývoj každé z nich určuje vývoj ostatních dvou. Pro analýzu působení na bojišti jsme zvolili takové faktory, které odpovídají nejdůležitějším úkolům, jež čekaly vojáky na bojištích v Afghánistánu a Iráku a zároveň odpovídají cílům a prostředkům GWOT i strategii COIN. Je třeba zdůraznit, že rovina operačně-taktická je podřízena celkové strategii i pojetí války jako takovému.²⁵ Za klíčové faktory považujeme především psychologické operace, které byly nezbytnou součástí spojeneckého a především amerického úsilí v získání převahy v

604 - 606

²¹ Ibidem, s. 606

²² MCCORMICK, Gordon. GIORDANO, Frank. Things Come Together: symbolic violence and guerrilla mobilisation. Third World Quarterly, Vol. 28, No. 2, 2007, s. 317 - 318

²³ MCCORMICK, Gordon (1987), The Shining Path and Peruvian terrorism, RAND Corporation, Document Number: P-7297

²⁴ Ibidem

²⁵ CAMPBELL, Kurt M. a WEITZ. Non-Military Strategies For Countering Islamist Terrorism: Lessons Learned From Past Counterinsurgencies. Princeton University, 2006, s. 11 - 13

protipovstaleckém boji. Další významnou součástí amerického působení v Afghánistánu a Iráku byla eliminace vůdců povstání. Posledním faktorem, jehož proměnu budeme zaznamenávat, jsou nebojové složky COIN. Mezi tyto složky patří především tzv. good governance, budování státu, vlády práva, ale i cest, studní, hledání alternativní obživy pro obyvatelstvo než jsou drogový byznys či povstalecká činnost atd.

1.3.1.2 Kontext

Důležitou metodologickou otázkou tvoří problém, jak zahrnovat tak širokou a rozmanitou síť teroristů, často s různými cíli, různého druhu islámského vyznání (např. odlišné islámské právní školy atd.), odlišné geografické polohy, abychom získali koherentní obraz, aniž bychom se dopustili nepřijatelného zjednodušení. Je tedy třeba nalézt něco, co mají jednotlivé teroristické a povstalecké skupiny společného a co je zároveň odlišuje od skupin, se kterými se Západ buď setkával v minulosti či se s nimi setkává na jiných místech planety. Domníváme se, že shodným definičním znakem proti-západních povstalců a teroristů na Blízkém východě je islám a jeho radikální interpretace. Fundamentalismus a tradicionalismus spojený s odporem vůči západním hodnotám spojuje skupiny bojující proti USA a jejich spojencům. Ve druhé kapitole se proto budeme zabývat ideovým základem současných povstaleckých a teroristických skupin. Tato ideologie se na politicko-ideové rovině střetává s ideologií GWOT. Také doktrína COIN se musí s touto ideologií (lze-li islámské radikální myšlení nazvat tímto veskrze západním termínem) vypořádat, především v otázkách týkajících se vztahu místní populace a povstalců a místní populace a vojska. Extrémní interpretace islámu a s tím spojená forma džihádu se poté promítá pochopitelně i do samotné taktiky povstalců a tím i do situace na bojišti.

Heterogenní povstalecké a teroristické aktivity z hlediska organizace a strategie lze poté uchopit skrze koncept globálního povstání, který vypracoval David Kilcullen. Ten hovoří o vlně povstání reprezentovaných terorismem, jakožto strategií, spojených vizí velkého islámského chalífátu a výše uvedenou ideou džihádu. Tuto vlnu povstání a odporu lze celkově charakterizovat jako globální povstání. Podle Kilcullena tak lze vysvětlit, proč Mudžahedíni,

kteří bojovali v Afghánistánu, bojují nyní v Čečensku či v Jemenu.²⁶ Hlavní hybnou silou globálního povstání je pochopitelně Al-Káida, která je zodpovědná i za útok 11. září. Globální povstání se projevuje specifickými strategiemi a taktikami boje. Teroristé kombinují strategie násilí a propagandy. Používají teroristické, povstalecké, ekonomické i kulturně-náboženské metody k dosažení cíle. Nerespektují pravidla, přinejmenším ne ta, která známe z klasických evropských válek. Globální islámské povstání je nepředvídatelné a ze strategicko-taktického hlediska těžko uchopitelné. Některé skupiny teroristů jsou hierarchické, jiné naopak složené z volného uskupení horizontálně postavených teroristických buněk. Celkově lze ovšem říci, že islamisté používají jak vojenské, tak nevojové metody. Mezi ty vojenské patří především bombové útoky, únosy, sebevražedné atentáty, cílené zabíjení atd. Mezi nevojové potom patří propaganda, zastrásování, získávání nových členů, náboženská výchova atd.²⁷

Působení globálního povstání budeme sledovat na bojištích v Afghánistánu a Iráku. Zde došlo k největším střetům USA s globálním povstáním. Podle Kilcullena se jedná o dvě propojené součásti jednoho velkého konfliktu. V knize „The Accidental Guerilla“ píše: „*Lidé obvykle hovoří o ‚Válce v Iráku‘ a ‚Válce v Afghánistánu‘, jako by to byly dva oddělené konflikty [...] Afghánistán je jedno bojiště ve větším konfliktu s transnacionálním terorismem Takfír²⁸, nikoli oddělená válka.*“²⁹ Zaměření na tyto dva konflikty považujeme pro zkoumání reakce USA střet s globálním povstáním za dostačující, jelikož se jedná o hlavní vojenská střetnutí v rámci GWOT a tato práce se zaměřuje především na vojenskou složku války proti terorismu. V Afghánistánu a Iráku došlo k největšímu rozvinutí doktríny COIN, k nasazení největšího počtu jednotek a nejrozsáhlejším vojenským kampaním v 21. století – z vojenského hlediska se jedná o dvě nejvýznamnější bojiště GWOT.

²⁶ KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. *Journal of Strategic Studies*. 2005, vol. 28, issue 4, s. 597-617.

²⁷ MAHAN, Sue. *Terrorism in perspective*. 3rd ed. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications, c2013, xxi., s. 129 – 175

²⁸ Sunnitský terorismus zaměřený proti nevěřícím či odpadlíkům od víry, založený na učení některých významných myslitelích, např. S. Qutb či Ibn Tadjmíja ("Takfír." In *The Oxford Dictionary of Islam.*, edited by John L. Esposito. *Oxford Islamic Studies* [online]. [cit. 2014-02-06] Dostupné z: <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2319>) – více viz kap. 2

²⁹ KILCULLEN, David. *The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one*. New York: Oxford University Press, 2009., s. 41

Nelze opomenout působení času. Pokud chceme sledovat proměnu americké reakce na střet s globálním povstáním, tak ji musíme sledovat během určitého časového období. Za nejvhodnější považujeme období ohraničené 11. zářím 2001, jakožto teroristickým útokem, který zahájil válku proti terorismu a rokem 2011, kdy se prezident Barack Obama rozhodl opustit Irák. Jednotlivé hladiny analýzy tedy budeme zkoumat v období 10 let. Tento čas považujeme za dostatečně dlouhý, aby vynikly jednotlivé změny a zároveň dostatečně krátký na to, aby bylo možno udržet výzkum koherentní.

Práce se nebude zabývat dalšími aspekty, které s sebou přinesl útok ze dne 11. září, jež se netýkají americké války proti terorismu. Jedná se především o vliv na domácí bezpečnost, kterou ovlivnil vznik DHS, reforma FBI, zesílení kontrol na letištích atd. Tento vývoj je jistě velmi důležitý, nicméně není součástí této práce, která se soustředí na vojenský střet s globálním povstáním. Výzkum se také pochopitelně nezabývá dalšími aspekty, které patří ke GWOT, jako např. její reflexe v kultuře či ve školství, byznysu atd.

1.3.1.3 Shrnutí jednotlivých rovin a kontextu

Celkově tedy vzniká 9 faktorů – 3 v každé ze tří rovin:

Rovina	Faktor
Globální válka proti terorismu (GWOT)	Vnímání vlastní morální převahy
	Cíle
	Prostředky
Americká strategie - doktrína counterinsurgency (COIN)	Zisk podpory obyvatel
	Omezení nepřátelského vlivu na populaci
	Přímá akce proti nepříteli
Operačně-taktické působení na bojišti	Psychologické operace
	Vyhledávání a likvidace vůdců povstání
	Nebojové složky COIN

Tabulka 1: Zkoumané faktory

Tyto faktory zasazujeme do kontextu, který je blíže určen níže uvedenými faktory:

Tabulka 2: Blíží určení kontextu

Faktor	Blíží určení
Globální povstání	1) Ideologie militantního džihádu, radikální interpretace Islámu, islámská teorie války
	2) Strategie a taktiky povstalců na bojišti – terorismus, agitace, zastrašování atd.
Vojenská střetnutí	1) Válka v Afghánistánu
	2) Válka v Iráku

Níže uvedené schéma znázorňuje zasazení rovin do kontextu globálního povstání a válek v Afghánistánu a Iráku. Zobrazuje vzájemné působení jednotlivých hladin analýzy mezi sebou i roli globálního povstání a obou válek.

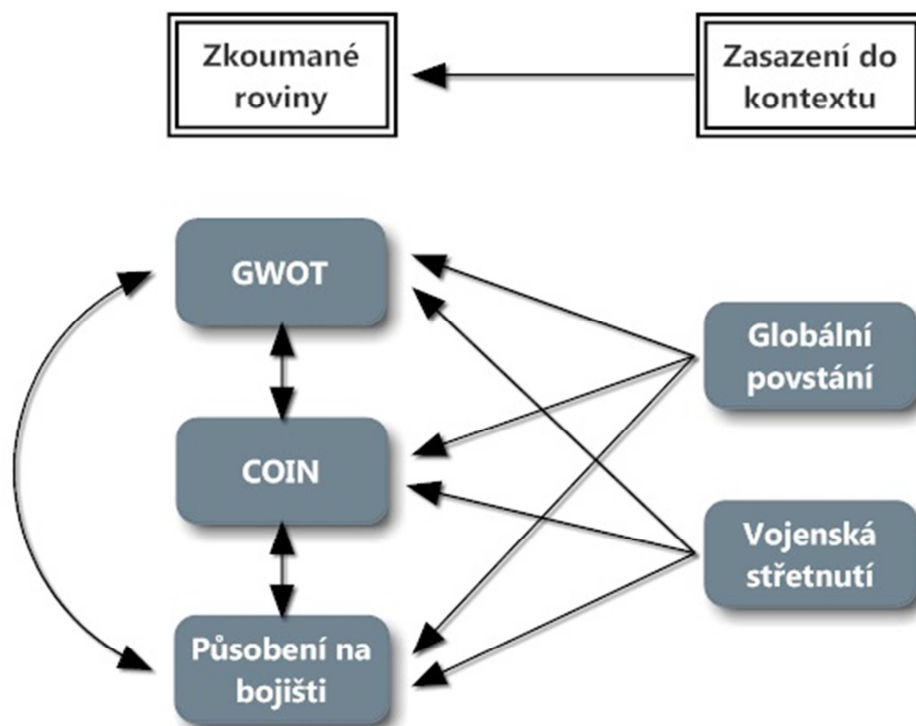

Schéma 1: Vzájemné ovlivnění rovin výzkumu a jejich zasazení do kontextu

V našem výzkumu sledujeme vývoj GWOT a doktríny COIN na základě střetnutí s globálním povstáním. Ačkoli i samotné globální povstání bylo jistě ovlivněno americkými strategiemi a reagovalo na ně, tak v zájmu zachování koherence výzkumu v tomto rozsahu nebudeme primárně sledovat vývoj globálního povstání, ale ponecháme mu charakter faktoru, který významně ovlivňuje GWOT.

1.3.2 Metoda zkoumání

Tato práce si neklade za cíl nalézt kauzální vztahy, ale kontextualizovat GWOT i americkou doktrínu COIN. Zasazením války do kontextu a zkoumáním ve třech hladinách analýzy se pokusíme získat jasnou představu o tom, jak se válka vyvíjela na politické, strategické a operačně-taktické rovině. Práce za tímto účelem analyzuje situace, které nastávaly ve válkách v Iráku a Afghánistánu. Dává je do souvislosti s jednotlivými rozměry GWOT a hledá vztahy, které jsou pro válku určující.

Pro samotný výzkum použijeme kvalitativní metodu. Výzkum se zaměří na studium nejvýznamnějších textů relevantní primární a sekundární literatury. Používá literaturu empirickou pro zachycení objektivní reality vojenských střetnutí a situace na bojišti a teoretickou pro zachycení politického a ideového vývoje. Práce je interpretativním textem, který podává komplexní obraz GWOT v širokém spektru faktorů, souvislostí a událostí. Komplexita práce vyžaduje jistý odstup od detailu. Použitím kvalitativní metody se zaměřujeme na nejzásadnější děje, které proměnily GWOT i americkou doktrínu COIN na všech hladinách analýzy.

Hlavním přínosem této práce by tak mělo být komplexní prozkoumání amerického střetnutí s globálním povstáním s důrazem na vztahy mezi jednotlivými faktory i na jejich zasazení do kontextu. Proměnu jednotlivých faktorů budeme zkoumat na větším vzorku literatury, od vládních koncepcí, plánů a prohlášení, přes oficiální strategie a taktické plány přes sekundární literaturu, která se tématu věnuje z teoretického i empirického hlediska až po internetové zdroje a zpravodajství. U každého z devíti faktorů provedeme zvláštní zkoumání a budeme sledovat jeho proměnu mezi lety 2001 a 2011. Faktory budeme zkoumat vždy v obou konfliktech – v Afghánistánu i v Iráku. Na každé rovině si po prozkoumání všech tří faktorů

určených v operacionalizaci zodpovíme dílčí otázku. V závěru práce poté na základě odpovědí na dílčí výzkumné otázky zodpovíme i hlavní výzkumnou otázku.

1.4 Přehled literatury a dosavadního výzkumu

Témata counterinsurgency a globálního povstání, stejně jako problematika válek v Afghánistánu a Iráku, jsou velmi studovaná. Existuje velmi široká paleta literatury věnující se těmto fenoménům a lze říci, že rezervoár potenciálních sekundárních zdrojů je téměř neomezený. Výběr literatury použitý v této práci lze systematizovat do několika okruhů:

- 1) Primární literatura
- 2) Sekundární literatura
 - a) Zabývající se obecně GWOT
 - b) Zabývající se COIN
 - c) Zabývající se obecně vojenstvím a americkou armádou a jejími proměnami
 - d) Zabývající se válkami v Afghánistánu a/nebo v Iráku
 - e) Zabývající se globálním povstáním a/nebo Al-Káidou
 - f) Zabývající se problematikou neokonzervatismu a americké zahraniční politiky
- 3) Novinové články zpravodajského charakteru

V oblasti bezpečnosti a vojenství je v primární literatuře vždy problém s utajením velké části zdrojů. Jednotlivé detaily vojenských strategií a postupů obvykle podléhají různým stupňům utajení. Obecnější a dlouhodobé strategie a koncepce nicméně bývají většinou dostupné veřejnosti a tato práce z nich čerpá. Obecná charakteristika i cíle GWOT a jejich začlenění do strategie USA byly vymezeny v oficiálně vydaných dokumentech po roce 2001.

Jedná se především o „Národní bezpečnostní strategii“ z let 2002 a 2010³⁰ a „Národní strategie pro boj s terorismem“ z let 2008 a 2011.³¹ V této práci používáme oficiální dokumenty vydávané v průběhu času, především kvůli analýze posunu oficiální strategie, který se odehrál v období mezi jednotlivými vydáními. Dalšími významnými primárními zdroji, které jsou volně dostupné čtenáři jsou zprávy významných akademiků adresované Kongresu. Tyto zprávy mívají charakter rozsáhlých analýz určitého úseku dané problematiky. Své závěry před Kongres v průběhu deseti let předložilo velké množství analytiků. Pro naši práci jsme využili zprávy týkající se stavu Al-Káidy³², vládních výdajů na GWOT³³ a současného stavu Afghánistánu a Iráku.³⁴ Pro analýzu postoje jednotlivých prezidentů a jejich administrativ lze využít oficiální stanoviska vydávaná Bílým domem a dalšími institucemi a jednotlivé proslovy významných členů administrativy či samotných prezidentů. Pro potřebu našeho výzkumu jsme využili proslovy obou prezidentů týkající se GWOT³⁵ a zprávy Bílého domu vydávané na stránkách Whitehouse.gov a paměti prezidenta Bushe.³⁶ Názory a nálady v americké veřejnosti poté zachytáváme pomocí výzkumů, které provedl Gallupův institut.

V oblasti vojenské strategie jsou z primární literatury dostupné především manuály americké armády, které definují strategické a taktické postupy v dané vojenské oblasti. Těchto manuálů vyšla celá řada, pokrývající oblastí válčení. V naší práci jsme využili manuály, které se týkají doktríny COIN – FM 31-21 a především významný manuál COIN z roku 2006 FM 3-24 a dále manuály týkající se psychologických operací FM 3-05.20 a stabilizačních operací

³⁰ The National Security Strategy of the United States of America 2002. Washington DC: The White House, 2002 a The National Security Strategy of the United States of America 2010. Washington DC: The White House, 2010

³¹ National Strategy for Combating Terrorism 2006. Washington DC, 2006 a National Strategy for Combating Terrorism 2011. Washington DC, 2011

³² BLANCHARD, Christopher M. CRS Report for Congress: Al Qaeda: Statements and Evolving Ideology. Washington, 2009.

³³ BELASCO, Amy. The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11. In: CRS Report for Congress [online]. 2011 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL33110.pdf>

³⁴ KATZMAN, Kenneth. Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy. Washington DC: CRS Report, 2014 a KATZMAN, Kenneth. Iraq: Post-Saddam Governance and Security. Washington DC: CRS Report, 2009

³⁵ Např. BUSH, George W. Transcript: George Bush's speech on Iraq. In: The Guardian [online]. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2002/oct/07/usa.iraq>

³⁶ BUSH, George W. Okamžiky rozhodnutí. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2010, xii

FM 3-07.³⁷ Vojenské strategické a taktické doporučení či nařízení vydává i NATO. V naší práci jsme neměli prostor pro komplexní prozkoumání všech těchto dokumentů, a proto jsme využili jen některé, především „Příručku velitele ISAF“, kterou vydal generál McChrystal³⁸, a která hrála významnou roli v debatě o podobě COIN. Existuje také celá řada primárních zdrojů pocházejících z pera členů a velitelů globálního povstání. V této práci jsme pro analýzu ideologie Al-Káidy a na ní napojených hnutí a organizací využili překlad dopisu velitele Al-Káidy Ajmána az-Zawáhirího³⁹, časopis „Inspire“, který Al-Káida vydává online⁴⁰, a tréninkový manuál teroristů.⁴¹

Sekundární literatura zabývající se GWOT je, jak již bylo řečeno, velmi rozsáhlá. V té části našeho výzkumu, jež se zabývá vývojem GWOT, používáme především primární literaturu, kterou pouze doplňujeme vybranými interpretačními a analytickými tituly. Vybírali jsme především takové tituly, které doplňují údaje získané z primárních zdrojů. Jedná se např. o analýzy amerického „Strategic Studies Institute“⁴² či článek Mearsheimera a Walta z Foreign Policy.⁴³ Pro analýzu priorit a tendencí Bushovy i Obamovy administrativy jsme použili primární zdroje a jen v několika případech je doplnili sekundární literaturou, jako např. analýzou Flournoye a Davidsona z Foreign Affairs.⁴⁴ Z českých autorů jsme čerpali z knihy Jana Eichlera „Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001–2008“.⁴⁵

S nástupem využití doktríny COIN během války v Afghánistánu a Iráku bylo napsáno velké množství doprovodné teoretické a empiricky orientované literatury. Existuje velmi široká základna teoretiků COIN od dob koloniálních povstání až do současnosti. Pro náš

³⁷ Manuály FM 31 – 21 (1961), FM 3-24 (2006), FM 3-07 (2008), FM 3-05.20 (2001) Washington: Headquarters, Department of the Army

³⁸ MCCHRISTAL, Stanley. ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance. 2009

³⁹ AZ-ZAWÁHIRÍ, Ajman. English Translation of Ayman al-Zawahiri's letter to Abu Musab al-Zarqaw. In: The Weekly Standard [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.weeklystandard.com/Content/Public/Articles/000/000/006/203gpuul.asp>

⁴⁰ KHOWLA, Abu. Which is better a Martydom or Victory?. Inspire. zima 2010

⁴¹ Al Qaeda Training Manual: UK/BM Translation. New York., s. 3, [online][cit. 2014-03-04]. Dostupné z: http://www.fas.org/irp/world/para/manualpart1_1.pdf

⁴² DOBROT, Laurence Andrew. The global war on terrorism: a religious war?. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2007 či RECORD, Jeffrey. Bounding the global war on terrorism. Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2003

⁴³ MEARSHEIMER, John a Stephen WALT. An Unnecessary War. Foreign Policy. 2003, č. 134

⁴⁴ FLOURNOY, Michéle a Janine DAVIDSON. Obama's New Global Posture: The Logic of U.S. Foreign Deployments. Foreign Affairs. 2012, č. 4.

⁴⁵ EICHLER, Jan. Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001–2008. Mezinárodní vztahy. 2010

výzkum jsme zvolili z „klasických“ autorů Davida Galulu, sira Roberta Thompsona a Franka Kitsona. Z „moderních“ teoretiků jsme využili koncept Gordona McCormicka⁴⁶, který v sobě kombinuje návaznost na tradici COIN a zohlednění soudobých trendů ve vojenství. Pracujeme také s dílem Davida Kilcullena, který spojuje teorii COIN s praxí v Afghánistánu i Iráku⁴⁷, a Johna Nagla⁴⁸. Během analýzy COIN v Afghánistánu a Iráku používáme i strategické koncepce Davida Petraeuse⁴⁹ a Stanelyho McChrystala. Kromě autorů, jež formulovali vlastní koncepty COIN, existuje i celá řada interpretačních děl, které analyzují a komentují vývoj této doktríny. Zvolili jsme buď díla, která komplexně charakterizují proměny v konceptu COIN, jako např. kniha Davida Ucka, nebo se věnují specifickým charakteristikám či aplikacím této doktríny, jako např. některé publikace RAND⁵⁰ či články v časopisu Small Wars Journal.⁵¹

Proměna americké doktríny COIN je úzce spjata se změnami v americkém způsobu válčení i ve vedení války jako takovém. V této práci se těmito tématy přímo nezabýváme, ale náš výzkum s nimi souvisí. Pro potřeby našeho výzkumu jsme využili především knihu Keitha Shimka, který podává ucelený výklad proměny amerického vojenství od války ve Vietnamu až po válku v Iráku a bylo možné s pomocí jeho díla sledovat v širší perspektivě americké působení v Afghánistánu a Iráku z doktrinálního, organizačního i technologického hlediska.⁵² Za důležitý zdroj považujeme taktéž článek Melvina R. Lairda, který se zabývá otázkami vztahu praxe COIN ve Vietnamu a v současnosti.⁵³ Použili jsme

⁴⁶ MCCORMICK, Gordon. GIORDANO, Frank. Things Come Together: symbolic violence and guerrilla mobilisation. *Third World Quarterly*, Vol. 28, No. 2, 2007 a MCCORMICK, Gordon (1987), *The Shining Path and Peruvian terrorism*, RAND Corporation, Document Number: P-7297

⁴⁷ KILCULLEN, David. *The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one*. New York: Oxford University Press, 2009 a KILCULLEN, David J. *Countering global insurgency*. *Journal of Strategic Studies*. 2005, vol. 28, issue 4, s. 597-617

⁴⁸ NAGL, J. A. (1999). *Learning to Eat Soup with a Knife*(n1). *World Affairs*, vol. 161, issue 4,

⁴⁹ Kromě manuálu FM 3-24 i článek: PETRAEUS, David. *Learning Counterinsurgency: Observations from Soldiering in Iraq*. *Military Review*. 2006, č. 1

⁵⁰ PIRNIE, Bruce a Edward O'CONNELL. *Counterinsurgency in Iraq (2003-2006)*. Santa Monica, CA: Rand, 2008, xxvii, *Rand counterinsurgency study* či CONNABLE, Ben a Martin C. LIBICKI. *How insurgencies end*. Santa Monica, CA: RAND, 2010, xxiv

⁵¹ Např. SPRINGER, Nathan. *Implementing a Population-Centric COIN Strategy*. *Small Wars Journal*. 2010 či FOWLER, Mike. *Philippine Counterinsurgency Strategy: Then and Now*. *Small Wars Journal*. 2011

⁵² SHIMKO, Keith L. *The Iraq wars and America's military revolution*. New York, NY: Cambridge University Press, 2010

⁵³ LAIRD, Melvin R. *Iraq: Learning the Lessons of Vietnam*. *Foreign Affairs*. 2005, č. 6

také literaturu pro vysvětlení některých vojenských doktrín (mimo doktríny COIN), např. doktríny šoku a hrůzy⁵⁴ či counterterrorism⁵⁵.

Pro popis samotných konfliktů v Afghánistánu a Iráku existuje velké množství analytické i empirické literatury. V našem výzkumu využíváme především shrnující publikace významných autorů, jako je např. Seth Jones⁵⁶ či John Keegan⁵⁷. Z nepřeberného počtu publikací a článků rozebírajících jednotlivé situace, jimž čelila americká armáda v Afghánistánu a Iráku, jsme vybrali ty autory, jejichž díla buď vztahovala situaci na bojišti přímo k americké strategii a taktice, jako např. Joseph Cox⁵⁸ či Miller a Brimley⁵⁹, nebo popisovala specifické operace, jako např. Kugler.⁶⁰

Koncept globálního povstání a jeho základní jsme převzali od Davida Kilcullena. Pro popis strategie a organizace povstání jsme použili především zprávu americké komise odborníků, která vyšetřovala a analyzovala kontext útoku 11. září⁶¹, a dílo Marthy Crenshaw, jež považujeme v oblasti terorismu za velmi významné.⁶² Pro pochopení ideologické podstaty Al-Káidy a na ní napojených skupin, tvořících dohromady globální povstání jsme kromě primárních zdrojů prostudovali myšlenky Sajjida Qutba, jež hnutí výrazně inspiroval⁶³ a

⁵⁴ DEFENSE GROUP INC. Shock and Awe: Achieving Rapid Dominance. Washington, D.C.: National Defense University, 1996.

⁵⁵ RINEHEART, Jason. Counterterrorism and Counterinsurgency. Perspectives on Terrorism. 2010, roč. 4

⁵⁶ JONES, Seth G. In the graveyard of empires: America's war in Afghanistan. 1st pbk pub. New York: W.W. Norton, 2010 a JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad. International Security. roč. 32, č. 4, s. 7-40. a JONES, Seth G. Counterinsurgency in Afghanistan. Santa Monica: RAND National Defense Research Institute, 2008, xvii

⁵⁷ KEEGAN, John. Válka v Iráku. Vyd. 1. Plzeň: Ševčík, 2006

⁵⁸ COX, Joseph L. Information Operations in Operations Enduring Freedom and Iraqi Freedom: What Went Wrong?. Kansas: School of Advanced Military Studies, 2006

⁵⁹ MILLER, James N. a Shawn W. BRIMLEY. Phased Transition: A Responsible Way Forward and Out of Iraq. Washington: Center for a New American Strategy, 2007

⁶⁰ KUGLER, Richard. Operation Anaconda in Afghanistan: A Case Study of Adaptation in Battle. Washington, DC, 2007.

⁶¹ The Foundation of the New Terrorism. The 9/11 Commission report: final report of the National Commission on Terrorist Attacks upon the United States. 1st ed. New York: Norton, 2004

⁶² CRENSHAW, Martha. 2008. "New vs. Old Terrorism: A Critical Appraisal." In Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge in Europe. Burlington, VT: Ashgate

⁶³ QUTB, Sajjid. Milníky na cestě. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. Orient (Academia)

doplňili je analytickými pracemi autorů, jako jsou např. Michael Doran⁶⁴, Bruce Hoffman⁶⁵ či Bruce Riedel.⁶⁶

Neokonzervatismus, jehož vymezení je nutné k pochopení ideologického základu GWOT i k pochopení kroků americké vlády v těžkém období po 11. září, vymezujeme především s pomocí děl samotných neokonzervativců jako např. Irving Kristol⁶⁷ či Charles Krauthammer⁶⁸. Pro filozofické zakotvení neokonzervatismu poté využíváme dílo duchovního otce neokonzervativců Leo Strausse⁶⁹ a jeho interpretaci Johnem P. Eastem.⁷⁰ Do kontextu mezinárodních vztahů a americké zahraniční politiky poté zasazujeme neokonzervatismus s pomocí díla Pavla Barši.⁷¹ Pro pochopení americké zahraniční politiky ve zkoumaném období a především během vlády dvou prezidentských období George W. Bushe využíváme mimo jiné článek „The Unipolar moment“ jež charakterizuje unikátní postavení USA v období po studené válce⁷².

Pro náš výzkum jsme také použili novinové články zpravodajského charakteru. Činili jsme tak v případech, kdy jsme chtěli popsat určitou jednorázovou událost, která měla vliv na oblast našeho zkoumání či noviny přinášely pohledy významných politiků a diplomatů. Novinové zdroje nebyly použity pro čerpání analytických poznatků či konceptuálních a teoretických zakotvení. Používali jsme především prestižní periodika, jako např. BBC, NY Times či The Guardian.

⁶⁴ DORAN, Michael S.. The Pragmatic Fanaticism of al Qaeda: An Anatomy of Extremism in Middle Eastern Politics. *Political Science Quarterly*. 2002, roč. 117, č. 2

⁶⁵ HOFFMAN, Bruce. Al Qaeda's Uncertain Future. *Studies in Conflict*. 2013, vol. 36, issue 8

⁶⁶ RIEDEL, Bruce O. The search for al Qaeda: its leadership, ideology, and future. Washington, D.C.: Brookings Institution Press

⁶⁷ KRISTOL, Irving. Capitalism and Culture. *Policy*. 1993, roč. 9, č. 4

⁶⁸ KRAUTHAMMER, Charles. The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*. 1990/1991, roč. 70, č. 1 s. 23-33.

⁶⁹ STRAUSS, Leo. Progress or Return? The Contemporary Crisis in Western Civilization. *Modern Judaism*, Vol. 1, No. 1 (May, 1981),

⁷⁰ EAST, John P. Leo Strauss and American Conservatism. *Modern Age*. 1997, roč. 40, č. 1.

⁷¹ BARŠA, Pavel; ČÍSAŘ, Ondřej. Anarchie a řád ve světové politice. 1. vyd. Praha: Portál, 2008

⁷² KRAUTHAMMER, Charles. The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*. 1990/1991, roč. 70, č. 1 s. 23-33

1.5 Používání cizích pojmů a zkratk

V této práci používáme některé pojmy v anglickém originále. Činíme tak zejména proto, že považujeme jejich anglický original buď za přesnější a lépe vystihující character dané věci či proto, že český ekvivalent je příliš dlouhý, kostrbatý či jinak nevhodný pro časté používání. Jedná se o následující pojmy:

- COIN (counterinsurgency) – Český ekvivalent tohoto termínu je oficiálně: *“Vojenské, polovojenské, politické, ekonomické, psychologické a civilní akce, které jsou prováděny s cílem zabránit povstání”*⁷³ a lze jej zkrátit na “protipovstalecký boj”. Domníváme se, že tento zkrácený termín plně nevystihuje podstatu věci, např. proto, že ne všechny složky COIN jsou bojové. Plný český ekvivalent je zase pro používání v celé práci příliš dlouhý.
- Counterterrorism – Protiteroristický boj. Tento termín opět zcela nevystihuje celou podstatu anglického original. Celková česká definice: *“Souhrn aktivních opatření přijatých s cílem neutralizovat teroristickou činnost před i po uskutečnění nepřátelských činů”*⁷⁴ Je poté stejně problematická jako v předchozím případě.
- Good governance – tento pojem se do češtiny překládá obvykle “dobré vládnutí”. Domníváme se, že tento překlad nevystihuje všechny významy anglického termínu, především proto, že good governance se nemusí vždy týka samotného vládnutí.
- Dále používáme v originále některé názvy misí, např. “Operation Eagle Fury” “Operation Mountain Resolve” a obecný název pro mise s cílem v zabít či zajmout povstalce “Kill or capture”. Naopak ty mise, jejichž název se v češtině běžně používá, jako “Operace trvalá svoboda” a “Operace irácká svoboda” používáme v českém překladu.

⁷³ ÚŘAD PRO OBRANNOU STANDARDIZACI, KATALOGIZACI A STÁTNÍ OVĚŘOVÁNÍ JAKOSTI ODBOR OBRANNÉ STANDARDIZACE. AAP - 6: Slovník termínů a definic NATO. 2010., s. 131

⁷⁴ Ibidem, s. 132

2. Konceptuální rámec

V této kapitole shrneme základní teoretická a ideologická východiska důležitá pro náš výzkum a rozebereme kontextuální informace, se kterými ve výzkumu pracujeme a jejichž znalost je nezbytná pro pochopení dějů, které provázely námi zkoumaných deset let války proti globálnímu povstání. Osvětlíme neokonzervatismus jakožto základní ideový pilíř GWOT a popíšeme, co myslíme pod pojmem Globální povstání se zřetelem na jeho konceptuální uchopení Davidem Kilcullenem a poté nastíníme jeho základní myšlenkové ukotvení v islámské tradici. Nakonec prozkoumáme vznik a genezi tradice americké doktríny counterinsurgency.

2.1 Neokonzervatismus

2.1.1 Filozofická východiska neokonzervatismu

Základním ideologickým rámcem GWOT se stal neokonzervatismus. Tato americká myšlenková tradice vznikla v 70. letech okolo časopisu „The Public Interest“ a vedla ji ekipa intelektuálů, filozofů a teoretiků mezi které patřily významné osobnosti amerického politického myšlení, včetně Irvinga Kristola, Seymoura M. Lipseta, Normana Podhorece⁷⁵ či Daniela Bella.⁷⁶ Základním rysem neokonzervatismu je kritika moderního liberalismu a postmoderny, včetně dalších směrů kritické teorie.⁷⁷ Neokonzervativci se rodí v době, kdy se vznikající neoliberalismus střetává s novou vlnou utopistických levicových teorií na konci 60. let. Většina neokonzervativních intelektuálů měla za sebou trockistickou minulost ve 30. a 40. letech, ze které si odnesli svůj náhled na mezinárodní vztahy. V průběhu studené války

⁷⁵ Později časopis „Commentary“

⁷⁶ VAÏSSE, Justin. Why Neoconservatism Still Matters. In: [online]. BROOKINGS [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2010/4/05%20neoconservatism%20vaise/05_neoconservatism_vaise.pdf

⁷⁷ VAÏSSE, Justin. Neoconservatism: the biography of a movement. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2010., s. 6 - 7

opustili myšlenky revoluce a socialismu a přijali ideu demokratického kapitalismu.⁷⁸ Na rozdíl od klasických konzervativců neodvozovali své myšlenky z katolicismu či z odmítnutí revolučních idejí z období francouzské revoluce (přijetí tezí E. Burka), ale zaměřovali se především na kritiku modernity a jednotlivých politik americké vlády.⁷⁹

Za duchovního otce neokonzervatismu lze považovat Leo Strausse, ačkoli jeho zájem byl čistě filozofický a nikoli prakticky politický.⁸⁰ Byl to právě Leo Strauss, který odmítl modernitu v současné podobě, když napsal: „...pokrok nás přivedl na pokraj propasti a je proto nezbytné zvažovat alternativy [...]Původně jsme byli na správné cestě; úchylka, hřích či nedokonalost nejsou původní. Člověk je doma v otcovském domě. Stává se cizincem skrze hříšné odcizení. Pokání je návratem do otcovského domu.“⁸¹ Současnou dobu považoval Strauss za ohroženou moderními směry myšlení a požadoval návrat Západu a především USA k principiální politice. „Otcovský dům“ pak lze chápat jako Ameriku založenou na idejích prvních otců zakladatelů. Strauss odmítl levicové teoretiky, které považoval za falešné proroky, i pragmatický instrumentalismus Machiavelliho realistických epigonů, jež považoval za bezhodnotový, a ačkoli nikdy sám sebe nenazval konzervativcem, tak neokonzervativci v tradici jeho myšlení, především skrze Irvinga Kristola, pokračovali.⁸²

Na Straussovo odmítnutí pragmatismu bez idejí reprezentovaného Machiavellim, Nietzschem či Heideggerem navázal Irving Kristol, který usiloval o překonání toho, co nazýval „buržoazním nihilismem“.⁸³ Dle neokonzervativců je třeba znovu zdůraznit americkou identitu a znovu oživit hodnoty, na kterých je postavena americká demokracie a které tvoří ideové kořeny americké společnosti. Společnost bez vědomí těchto hodnot je vystavena morálnímu úpadku a z toho plynoucímu cynismu. Cynismus ústí v nezájem o politiku a neochotu angažovat se v politice, což posiluje nedůvěru v politiky a vypjatý

⁷⁸ JUDIS, John B. Trotskyism to Anachronism: The Neoconservative Revolution." Foreign Affairs. 1 July 1995. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.foreignaffairs.com/articles/51220/john-b-judis/trotskyism-to-anachronism-the-neoconservative-revolution>

⁷⁹ HOEVELER, David. Conservative Intellectuals and the Reagan Ascendancy. The History Teacher , Vol. 23, No. 3 (May, 1990)

⁸⁰ XENOS, Nicholas. Leo Strauss and the Rhetoric of the War on Terror. Logos: a journal of modern society & culture. 2004, roč. 3, č. 2.

⁸¹ STRAUSS, Leo. Progress or Return? The Contemporary Crisis in Western Civilization. Modern Judaism , Vol. 1, No. 1 (May, 1981), s. 17

⁸²EAST, John P. Leo Strauss and American Conservatism. Modern Age. 1997, roč. 40, č. 1., s. 17 - 18

⁸³ KRISTOL, Irving. Capitalism and Culture. Policy. 1993, roč. 9, č. 4., s. 31

individualismus. Tento kruh je příčinou úpadku a dekadence společnosti. Způsob, jak odpovědět na tuto výzvu vidí neokonzervativci v obnovení republikánských hodnot, které stály u zrodu americké společnosti, spolu s patriotismem a nacionalismem. Nacionalismus ovšem vnímají jinak, než jak je běžně chápán. Americký nacionalismus je totiž zcela odlišného charakteru než evropský. Evropský nacionalismus, především ten německý a ruský, je postaven na ideji „krve a půdy“ a národa, který je spoután společnými předky. Americký nacionalismus je tvořen hodnotami, na kterých je postavena americká společnost. Být pravým Američanem tedy neznamená mít předky, kteří žili v Americe, ale uznávat a ctít hodnoty americké republiky a demokracie.⁸⁴ Tento druh „hodnotového nacionalismu“ umožňuje vytvořit vizi nejen americké společnosti, ale i světa, který žije v míru a kde jsou lidská práva dodržována ve všech regionech. Právě Amerika, která tyto hodnoty přinesla do moderního světa, má morální i mocenskou autoritu tuto vizi světa prosazovat a udržovat.⁸⁵

Michael C. Williams zdůrazňuje neokonzervativní ideu střetu mezi americkými hodnotami s hodnotami nepřátelskými, úpadkovými a zlými. Právě během střetu se zlem si uvědomí americká společnost hodnotu vlastní demokracie a svých zásad.⁸⁶ Neokonzervativci nejprve napřeli své síly do střetu s komunismem a vyčítali realistům i liberálům jejich přílišnou vstřícnost k socialistickým státům a především k SSSR.⁸⁷ Nedlouho po pádu východního bloku se zjevil nový nepřítel v podobě světového terorismu. Boj proti terorismu umožnil opět neokonzervativcům filozofický výklad mezinárodní politiky tak, že „partikulární zájem Ameriky měl být totožný s univerzálním zájmem lidstva.“⁸⁸

⁸⁴ KRAMER, Lloyd S. Nationalism in Europe: politics, cultures, and identities since 1775. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2011., s. 21 – 30, s. 92

⁸⁵ KRAUTHAMMER, Charles. The unipolar moment revisited. The national interest. Winter 2002/2003, 70, s. 5-17.

⁸⁶ WILLIAMS, Michael C. Realism reconsidered : The legacy of Hans J. Morgenthau in international relations. Oxford : Oxford university press, 2007.

⁸⁷ HIGH, B., 2009. The recent Historiography of American Neoconservatism. The Historical Journal, 2006, vol. 52, no. 2,

⁸⁸ BARŠA, Pavel. Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 425

2.1.2 Neokonzervatismus a americká zahraniční politika

Již výše jsme si uvedli, že neokonzervatismus ve své filozofické koncepci předpokládá obnovení amerických hodnot skrze konfrontaci se zlem. Tato premisa pochopitelně směřuje neokonzervativní myslitele a politiky do jestřábí pozice v mezinárodních vztazích. Během studené války vnímali neokonzervativci Spojené státy jako hlavní nositele dobra, reprezentovaného demokracií a tržní ekonomikou stojícího v boji proti zlu, reprezentovanému komunismem. Neokonzervativci jakožto pokračovatelé trockistické tradice si s sebou nesli tradici univerzalizmu a ochoty tento univerzalizmus prosadit silou zbraní. Po studené válce poté začali neokonzervativci vnímat USA jako garanta mezinárodního míru a stability. Barša zdůrazňuje, že se jedná vlastně o tradiční americkou Wilsonovskou politiku vylepšenou o realistické spoléhání na unilaterální politiku síly a moci. To co chtěl dokázat Wilson skrze společnost národů a ekonomický vliv USA, chtěli neokonzervativci dosáhnout skrze americkou zbrojní a mocenskou dominanci.⁸⁹ Brandon High poukazuje na neokonzervativní model kapitalismu a demokracie, který považovali neokonzervativní politici a teoretici za univerzální a hodný šíření do ostatních částí světa. High cituje Charlese Krauthammera, když označuje USA za „nejrevolučnější mocnost na světě“,⁹⁰ jež s sebou nese myšlenky otevřené demokracie a je povinována je dále šířit.⁹¹

Vliv neokonzervativců na zahraniční politiku USA byl nezanedbatelný. „Neokonzervativci se dostali do administrativ Reagana, Bushe otce i syna. V průběhu jejich působení u Bushe staršího se zhroutila bipolární rovnováha a Amerika tím ztratila hlavní důvod svých bezpečnostních obav. Přesto Bush-otec podržel rovnici mezi obranou národní bezpečnosti na straně jedné a aktivním udržováním globálního řádu na straně druhé.“⁹² Skutečný nástup neokonzervativci zažili až s administrativou Bushe mladšího. Zatímco první válka v Iráku byla vedena ještě jako omezený, legální a multilaterální počín, tak druhá válka proti Iráku byla již absolutní, hodnotově ukotvená a vedená unilaterálně.⁹³

⁸⁹ Ibidem, s. 421

⁹⁰ HIGH, Brandon. The Recent Historiography of American Neoconservatism. The Historical Journal. 2009, vol. 52, issue 02, s. 487

⁹¹ Ibidem, s. 486 - 487

⁹² BARŠA, Pavel. Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 423

⁹³ Ibidem, s. 423 - 424

Na rozdíl od realistů vnímají neokonzervativci politiku na základě idejí a hodnot. Vyčítají realistům jejich pragmatismus a absentující hodnoty. Spory i války mezi státy vnímají neokonzervativci skrze ideologickou optiku. Viní realisty, že jsou izolacionisty, kteří rezignovali na povinnost, kterou Americe dává její dominantní postavení v mezinárodních vztazích. Upozorňují, že angažmá USA ve světě mělo a má pozitivní účinky. Dokazují to na příkladech z historie, kdy se jedna země rozdělila na dva státy, kde jeden podporoval USA a druhý s nimi byl v ideovém a mocenském konfliktu, jako byly a jsou např. Západní a Východní Německo, Severní a Jižní Korea či Čína a Taiwan. Ve všech těchto případech překonala země podporovaná USA svého soka jak morálně, tak materiální životní úroveň obyvatel.⁹⁴

V Bushově administrativě zasedli významní neokonzervativci – viceprezident Dick Cheney, ministr obrany Donald Rumsfeld, jeho náměstek Paul Wolfowitz a další. Neokonzervativci skrze Rumsfelda a Wolfowitze ovládli i Pentagon.⁹⁵ Neokonzervativci prosadili v Bushově administrativě myšlenku, že bezpečnost USA je třeba zajišťovat unilaterálně „*kdekoli na světě*“.⁹⁶ Po teroristickém útoku v roce 2001 se objevil nový nepřítel – mezinárodní terorismus. Tento nepřítel byl popsán jako symbol zla a pravý opak amerických hodnot. Souboj se zlem tohoto formátu potom v neokonzervativním pojetí umožní společnosti znovu si uvědomit americké hodnoty soudržnosti, cti a svobody. Manicheistický obraz politiky jako střetu dobra se zlem se stal významnou součástí amerického uvažování o mezinárodních vztazích. GWOT byla poté manifestací neokonzervativního smýšlení o politice. Někteří teoretici označují války v Iráku a Afghánistánu v rámci GWOT za typické „*příklady neokonzervativních válek*“.⁹⁷

⁹⁴ KRAUTHAMMER, Charles. The unipolar moment revisited. The national interest. Winter 2002/2003, 70, s. 5-17.

⁹⁵ MARSHALL, Joshua Micah. Remaking the World: Bush and the Neoconservatives. Foreign Affairs [online]. 2003, roč. 82 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.foreignaffairs.com/articles/59380/joshua-micah-marshall/remaking-the-world-bush-and-the-neoconservatives>

⁹⁶ BARŠA, Pavel. Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003, s. 425

⁹⁷ HYNEK, Nik, Jan EICHLER. Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 62

2.2 Globální povstání

V naší práci zkoumáme, jak globální povstání působí na americkou GWOT a strategii COIN. V této kapitole si tedy povstání popíšeme a nastíníme základní logiku jejího fungování a uvedeme ji do teoretického rámce. Správné uchopení globálního povstání je zcela klíčové pro naši práci, protože bez něj nelze pochopit procesy, které se v americké vojensko-politické rovině odehrály. Globální povstání je také zásadní pro zkoumání všech rovin uvedených v operacionalizaci. V této části sledujeme Al-Káidu a s ní spolupracující organizace a hnutí v období od 90. let do roku 2011.

2.2.1 Rozsah a organizace povstání

David Kilcullen cituje ve svém slavném článku „Countering Global Insurgency“ Francise Fukuyamu, když říká, že není možné vést válku „proti terorismu“. Píše: „*Terorismus je jen prostředkem vedoucím k určitému cíli. V tomto ohledu nedává válka proti terorismu o moc větší smysl než válka proti ponorkám.*“⁹⁸ Termín válka proti terorismu tak ve skutečnosti neznamená válku proti této taktice, ale proti hnutím a organizacím, které tuto taktiku používají, a státům, které jim to umožňují.⁹⁹ Tato hnutí a jejich rozšíření na území části Afriky a Asie nelze chápat odděleně.

Kilcullen poukazuje na fakt, že hnutí hlásící se ke globálnímu džihádu, k radikální verzi islámského učení (viz oddíl 2.3) atd., tvoří propojenou síť, která spolupracuje na strategické i operační úrovni a především sdílí ideologická východiska i společného nepřítele, kterým je Západ a jeho hodnoty, především však USA a Velká Británie.¹⁰⁰ Vůdce největší sítě teroristů Al-Káidy Usáma Bin Ládín vyhlásil globální džihád - vyzval muslimy po celém světě, aby se přidali na jeho stranu a sami zahájili boj proti nevěřícím. Jeho nástupce Ajman Az-Zawáhiri poté vytvořil dvoustupňovou strategii, která předpokládá nejprve porážku USA a jeho spojenců v regionu a ustavení islámského chalífátu v Egyptě. Ve druhé fázi bude potom

⁹⁸ KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. *Journal of Strategic Studies*. 2005, vol. 28, issue 4., s. 597

⁹⁹ Ibidem, s. 597 - 617

¹⁰⁰ Ibidem

zahájeno islámské tažení proti Západu právě z Egypta a bude zakončeno vítězstvím islámu v celém světě.¹⁰¹

Ajman Az-Zawáhírí ve svém dopise dalšímu z vůdců Al-Káidy Abú Musábovi Az-Zarqáwímu ohledně rozsahu globálního džihádu píše: „*Co se týče bitev ve vzdálených regionech islámského světa jako Čechensko, Afghánistán, Kašmír či Bosna, tak ty jsou jen předvojem velkých bitev, které započaly v srdci islámského světa.*“¹⁰² David Kilcullen rozlišuje celkem devět oblastí, kde dochází k aktivitě globálního povstání a ke střetu s ním. Patří tam „*Amerika, Australasie, Iberský poloostrov a Magreb, širší Blízký východ, východní Afrika, jižní a centrální Asie, Kavkaz, evropská část Ruska a jihovýchodní Asie. Kromě prvních tří ve všech probíhá aktivní povstání.*“¹⁰³ Idea globálního džihádu tak zažehla skutečně globální povstání odehrávající se ve velké části světa, s centrem na Blízkém východě.

Co spojuje tato povstání, jsme si již naznačili. Kilcullen hovoří především o sdíleném jazyce (arabština, či alespoň odkazování se k arabštině z náboženských důvodů), společné kultuře, víře a především ideologii.¹⁰⁴ Objevují se otázky, zdali je globální povstání hierarchicky uspořádané, s Al-Káidou a jejím vedením na vrcholu, či se jedná o horizontální hnutí s jednotlivými nezávislými buňkami, které operují samostatně, pouze na základě společné ideologie a identity. Martha Crenshaw považuje organizace spojené ideou globálního džihádu za formu „nového terorismu“, který se z organizačního hlediska vyznačuje decentralizací a jistou autonomií, hraničící až s nezávislostí jednotlivých skupin.¹⁰⁵ Na druhou stranu Bin Ládín již během svého pobytu v Súdánu¹⁰⁶ vytvořil „Radu islámské armády“, ve které sdružil hlavní radikální islámské skupiny na Blízkém východě a zahájil užší

¹⁰¹ Ibidem

¹⁰² AZ-ZAWÁHIRÍ, Ajman. English Translation of Ayman al-Zawahiri's letter to Abu Musab al-Zarqaw. In: The Weekly Standard [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z: <http://www.weeklystandard.com/Content/Public/Articles/000/000/006/203gpuul.asp>

¹⁰³ KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. Journal of Strategic Studies. 2005, vol. 28, issue 4., s. 599

¹⁰⁴ Ibidem s. 600

¹⁰⁵ CRENSHAW, Martha. 2008. "New vs. Old Terrorism: A Critical Appraisal." In Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge in Europe. Burlington, VT: Ashgate., s. 34

¹⁰⁶ Od roku 1989 – viz The Foundation of the New Terrorism. The 9/11 Commission report: final report of the National Commission on Terrorist Attacks upon the United States. 1st ed. New York: Norton, 2004, s. 57.

spolupráci s desítkami dalších skupin jinde po světě.¹⁰⁷ Al-Káidu, kterou poté Bin Ládín konsolidoval během svého pobytu v Afghánistánu, považují někteří teoretici za organizaci s jasně hierarchizovaným velením.¹⁰⁸ Byman přichází s názorem, že Al-Káida je skupinou s centralizovaným velením, na kterou je napojena široká horizontální síť členů, buněk, skupin atd.¹⁰⁹ Samotná Al-Káida disponuje silnou strukturou, včetně operační složky, rozvědné složky, vojenské rady, náboženské rady, finančního výboru atd. Jednotlivé složky jsou podřízeny emírovi, který má ještě k dispozici úzký okruh nejvěrnějších velitelů.¹¹⁰ Vedle Al-Káidy pak existují desítky dalších skupin, kterým Al-Káida posílá peníze, zbraně či s nimi diskutuje a koordinuje strategie a cíle. Skupiny tvořící globální povstání tak plánují a konají vlastní akce, ale spolupracují v jednotlivých regionech a získávají podporu a prostředky z centra Al-Káidy.¹¹¹ Samotná Al-Káida buduje své odnože po celém islámském světě, které jsou více či méně napojeny na centrální vedení. Mezi nejvýznamnější součásti Al-Káidy patří odnož v Pákistánu, Jemenu, Magrebu či Iráku.¹¹²

2.2.2 Cíle globálního povstání

Cíle Al-Káidy a dalších skupin vychází z radikálního pojetí islámu (viz oddíl 2.3) a mezi jednotlivými skupinami se dosti liší. Mnoho skupin, včetně Al-Káidy poté rozděluje své aktivity na boj proti vzdálenému a blízkému nepříteli.¹¹³ Vzdáleným nepřitelem jsou chápány především USA, Evropa a jejich spojenci, blízkým nepřitelem jsou potom místní muslimské vlády, které se nechovají podle islámského práva, neodpovídají dobré vládě obce věřících – ummy podle představ radikálních islamistů a často kolaborují se vzdáleným nepřitelem.

¹⁰⁷ Ibidem, s. 58

¹⁰⁸ Ibidem, s. 57

¹⁰⁹ BYMAN, Daniel L. Al-Qaeda as an Adversary do We Understand Our Enemy?. *World Politics*. 2003, vol. 56, issue 01, s. 139

¹¹⁰ GUNARATNA, Rohan a Aviv OREG. Al Qaeda's Organizational Structure and its Evolution. *Studies in Conflict*. 2010-11-17, vol. 33, issue 12, s. 1055 - 1057

¹¹¹ KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. *Journal of Strategic Studies*. 2005, vol. 28, issue 4., s. 600 - 601

¹¹² RIEDEL, Bruce O. *The search for al Qaeda: its leadership, ideology, and future*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, s. 124 - 127

¹¹³ HOFFMAN, Bruce. Al Qaeda's Uncertain Future. *Studies in Conflict*. 2013, vol. 36, issue 8, s. 642

Bývalý vůdce a zakladatel Al-Káidy Usáma Bin Ládín vyhlásil za hlavní cíl Al-Káidy zabít Američany, které označil za největší světové teroristy a zloděje.¹¹⁴ Základním cílem Al-Káidy pak bylo nejprve vypudit USA ze Saúdské Arábie¹¹⁵ a po invazi do Afghánistánu a Iráku také odtamtud a ze všech ostatních islámských zemí. Al-Káida si klade za cíl zastavit invazi západních hodnot, peněz i vojenských intervencí na Blízký východ, jež chápe jako novodobou křížovou výpravu.¹¹⁶ Al-Káida apeluje na vyhlášení „obranného džihádu“, který je možno zahájit, pokud nepřítel obsadil území, jež dříve patřila věřícím muslimům, či pokud je umma ovládána odpadlíky či nevěřícími. Cílem útoků na USA je pomstít se za podporu Izraele a za současný znepokojivý stav islámského světa. Ládín viní USA z eroze islámských hodnot americkými penězi, z vojenského angažmá, které zotročuje a ožebračuje muslimy a z devastace a plundrování zemí Blízkého východu.¹¹⁷ Za to všechno mají být USA a jejich hlavní spojenci napadáni nejen na území islámu, ale i na své domácí půdě.

Al-Káida a na ní napojené skupiny mají i širší a užší cíle než jen boj proti USA. Nejblíže cílem je vyhnat nevěřící z muslimských zemí a zavřít jejich vojenské základny. Dalším cílem je svrhnout kolaborující vlády, které jsou považovány za odpadlické od pravé víry. Tyto vlády mají být nahrazeny vůdci, kteří znovu zavedou pravé islámské právo šaría a vymytí bezbožné praktiky.¹¹⁸ Nejvyšším a kontextuálně nejširším cílem globálního povstání a především Al-Káidy je pak nastolení globálního islámského chalífátu a naplnění proroctví z koránu¹¹⁹ a z hadísů o vzniku vlády prorokových následovníků. Většina teoretiků, včetně těch nejvýznamnějších, mezi něž patří např. Jason Burke či Jean Pierre Filiu považují za hlavní cíl Al-Káidy chalífát, který pokryje islámské území od Andalusie, přes Maghreb, Blízký východ až po Indonésii.¹²⁰

¹¹⁴ The Foundation of the New Terrorism. The 9/11 Commission report: final report of the National Commission on Terrorist Attacks upon the United States. 1st ed. New York: Norton, 2004, s. 47

¹¹⁵ Ibidem, s. 48

¹¹⁶ BLANCHARD, Christopher M. CRS Report for Congress: Al Qaeda: Statements and Evolving Ideology. Washington, 2009.

¹¹⁷ Ibidem

¹¹⁸ Ibidem

¹¹⁹ Především súra 24 - Světlo, verš 55

¹²⁰ Např. BURKE, Jason. Think Again: Al Qaeda. Foreign Policy [online]. 2004 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/articles/2004/05/01/think_again_al_qaeda či FILIU, Jean Pierre. Ghosts of the caliphate. Prospect [online]. [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <https://www.prospectmagazine.co.uk/magazine/ghostsofthecaliphate/#.UxSR0eN5OHs>

John Brennan shrnul čtyři základní cíle Al-Káidy takto: „... čtyři oddělené cíle: zaprvé, terorizováním USA přinutit k ústupu ze světové scény, zadruhé skrze dlouhou válku finančně vyčerpat USA a mezitím rozšířit protiamerický sentiment, zatřetí bránit práva Muslimů a začtvrté má Al-Káida mlhavou představu a zároveň grandiózní vizi světové dominance skrze bojový Islámský chalífát.“¹²¹ Je nutno podotknout, že ne všechna hnutí sdílí s Al-Káidou všechny jejich vize a část globálního povstání sleduje vlastní zájmy a má vlastní cíle, často mnohem reálnější a prozaičtější. Například hlavním cílem čečenských povstalců je získat samostatnost a nikoli ustavit celoislámský chalífát, přesto s Al-Káidou spolupracují.

2.2.3 Metody boje

Globální povstání používá různé metody dosahování svých cílů. Metody boje vychází z cílů, které si povstání klade. Nejvýraznější metodou boje u globálního povstání je terorismus. Podle Marty Crenshaw se jedná o zcela jiný druh teroristického boje, než na jaký jsme byli zvyklí v minulosti. Zatímco u sekulárních teroristických skupin v minulosti bylo cílem vyvolat co největší strach a získat maximální publicitu a nikoli nejvíce obětí, tak u skupin globálního povstání bývá dle Crenshaw hlavním cílem smrt co největšího počtu lidí.¹²² Tento pohled je ovšem poměrně radikální a jiní analytici jej poněkud upravují. Bruce Hofmann například upozorňuje, že většina teroristů nepatří mezi šílence, ale naopak jsou schopni teroristické útoky přesně naplánovat a předávají svým útokem poselství sledující politické či náboženské cíle.¹²³ Hofman nicméně také zdůrazňuje odlišnost nového náboženského terorismu Al-Káidy a poukazuje na její výzvy k neomezenému násilí vůči nepřátelům.¹²⁴ Tento posun souvisí s cíli globálního povstání, které jsou, jak jsme si již uvedli, často velmi vágní, nejasné, prolnuté do náboženství a chybí v nich konkrétní požadavky. Maximalizace cílů, jakou je ustavení celosvětového či alespoň celoislámského chalífátu, pak logicky vede k maximalizaci prostředků. Nový terorismus je tak mnohem

¹²¹ HABECK, Mary. What Does Al Qaeda Want?. Foreign Policy [online]. [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: http://shadow.foreignpolicy.com/posts/2012/03/06/What_does_Al_Qaeda_want

¹²² CRENSHAW, Martha. 2008. "New vs. Old Terrorism: A Critical Appraisal." In *Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge in Europe*. Burlington, VT: Ashgate., s. 34

¹²³ HOFFMAN, Bruce. *Inside terrorism*. Rev. and expanded ed. New York: Columbia University Press, 2006, xvii, s. 229

¹²⁴ *Ibidem*, s. 240

nebezpečnější a více smrtící než byl terorismus 19. a 20. století. Nově se také objevila schopnost výrazně zasáhnout nepřátelské mocnosti tisíce kilometrů od svých hranic.

Základní metody terorismu jsou bombové útoky, především podomácku vyrobenými výbušninami¹²⁵, únosy, atentáty, braní rukojmích, ale i zastrašování, rabování, krádeže atd.¹²⁶ Oproti technikám známým z minulosti se musela americká armáda vyrovnat s další teroristickou metodou, kterou jsou sebevražedné atentáty. Oproti 90. létům narostl po roce 2001 počet sebevražedných atentátů více než jedenáctkrát a oproti osmdesátým létům dokonce více než osmatřicetkrát.¹²⁷ Scott Atran poukazuje na fakt, že sebevražedný atentát zvyšuje množství strachu, které teroristický čin vyvolá, maximalizuje počty obětí a především inspiruje další. Sebevražedný atentát s sebou nese stopu mučednictví a hrdinské smrti. Mnoho sebevražedných útočníků tak ani není řízeno z centra Al-Káidy či z některých regionálních center, ale koná samovolně na základě inspirace.¹²⁸

Teroristické metody boje jsou doplňovány klasickými metodami povstání. Jedná se o povstalecké metody boje se silnějším nepřítelem, mezi které patří vyhýbání se otevřenému střetu, využívání neprostupného terénu, jež nepřítel nezná či útoky ze zálohy. Povstalec útočí rychle a nečekaně a zase rychle mizí. Mění úkryty či využívá skryše v neprostupných částech země a není proto snadné ho nalézt. Povstání také disponuje dobrými kontakty na místní obyvatelstvo, které získává na svoji stranu buď pomocí ideologické agitace či pomocí zastrašování, a dostává tak informace o pohybech a záměrech nepřítele. Často vybudovává tajnou a složitou síť důvěrníků, úředníků, rad, bojovníků, překupníků atd., kterou využívá k financování, logistické podpoře a samotnému vykonávání teroristických a povstaleckých operací.¹²⁹ Povstalci kromě toho také rozrušují stávající fungující správní systém, narušují bezpečnost, právní řád a snaží se znemožnit jakékoli vládnutí. Výsledkem je rostoucí kriminalita, počty obětí a chudoba, což zvyšuje nespokojenost obyvatel, kteří problematickou

¹²⁵ Tzv. IED (Improvised Explosive Device)

¹²⁶ NATIONAL COUNTERTERRORISM CENTER. 2008 Report on Terrorism. Washington DC, 2008., s. 4 - 10

¹²⁷ ATRAN, Scott. The Moral Logic and Growth of Suicide Terrorism. The Washington Quarterly. 2006, roč. 29, č. 2, s. 130.

¹²⁸ Ibidem, s. 129 - 134

¹²⁹ JONES, Seth G. In the graveyard of empires: America's war in Afghanistan. 1st pbk pub. New York: W.W. Norton, 2010, kap. 9

situaci v zemi přičítají vládě a jejím spojencům. Nespokojené a frustrované obyvatelstvo je pak snadné získat na svoji stranu.¹³⁰

2.3 Ideologie Al-Káidy

Myšlenková podstata bojovníků džihádu, kteří tvoří páteř globálního povstání, je zakotvena již v dávných tradicích islámu, které v různých podobách skrze jednotlivé výklady udržuje dodnes. Pochopení složité myšlenkové struktury, jakou je islámská teorie války a koncept džihádu, je nutným předpokladem k pochopení cílů a pohnutek jednotlivých povstalců a skupin. Nelze si vystačit s pouhou premisou, že islám je nepřátelský k Západu a neslučitelný s jeho hodnotami. Duchovní i světská podstata radikálních hnutí je značně komplikovanější. Jedná se o soubor náboženských tradic a jejich výkladů, navázaných na různé islámské právní školy. Komplexní výklad islámského fundamentalismu, islamismu, salafismu či wahhabismu a dalších pojmů dalece přesahuje rámec této práce. Z tohoto důvodu se omezíme na vymezení ideového zakotvení Al-Káidy jako hlavního reprezentanta ideologie globálního džihádu.

Samotné slovo ideologie je poněkud problematické při popisu islámských myšlenek, jelikož je západního původu a odkazuje tedy k západnímu chápání idejí. Oxfordský slovník nicméně nabízí mezi jinými také tento výklad slova ideologie: „*Soubor přesvědčení charakteristických pro sociální skupinu či jednotlivce*“.¹³¹ Tento široký výklad pojmu ideologie v sobě zahrnuje i myšlenková přesvědčení Al-Káidy a jí blízkých skupin. Většinou bývá ideologie Al-Káidy chápána jako islámský extremismus, islámský radikalismus či islamismus. Ačkoli v politické vědě existují zásadní rozdíly mezi extremismem a radikalismem, tak v kontextu Al-Káidy, islámu a Blízkého východu bývají tato slova používána synonymně a činí tak i tato práce.

Ideologie Al-Káidy je synkretická a navazuje na více zdrojů a tradic v islámské filozofii. Za zásadní myslitele, na které Al-Káida a potažmo celé globální povstání ideově

¹³⁰ Ibidem, kap. 10 a 11

¹³¹ "Ideology". Oxford Dictionaries. Oxford University Press. [online]. 2013 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/ideology?q=ideology>

navazují, lze považovat Ibn Tajmíju a Sajjida Qutba.¹³² První z nich – Ibn Tajmíja – byl islámský filozof, žijící ve 13. a 14. století. Ibn Tajmíja zažil období úpadku chalífátu po invazi Mongolů, kteří ač se formálně také hlásili k islámské víře, chalífát napadli a rozvrátili. Ibn Tajmíja tak ve svých dílech rozlišil pravou muslimskou víru, která náleží chalífátu a falešnou víru, kterou vyznávali mongolští nájezdníci.¹³³ Kritizoval současnou situaci, duchovní úpadek, kompromisy s nevěřícími a odpadlíky. Kritizoval vládce, kteří se schovávali za islám, ale jednali proti zásadám práva šaría. Požadoval autoritativní náboženské vedení, které zajistí blaho ummy a zároveň vyžadoval od vládců, aby se nikdy neodchýlili od islámských zásad uvedených v právu šaría.¹³⁴

Na učení Ibn Tajmíji navázal egyptský učenec a významný vůdce Muslimského bratrstva Sajjid Qutb, který žil v první polovině 20. století. V jeho zásadním díle „Milníky na cestě“ načrtl svoji vizi islámské obrody a inspiroval radikály po celém světě. Navázal na Tajmíju, když kritizoval soudobou islámskou společnost jako zkaženou, jež se odchýlila od pravého učení. Poukázal na existenci tzv. džáhilíje, tedy stavu, kdy muslimové ignorují Boží zákony a žijí podle svých lidských zákonů. Tuto situaci popisuje Qutb takto: „...*celý vesmír je pod vládou Boha a člověk se musí podříditi moci, jež organizuje jeho život stejně tak, jako určuje chod vesmíru. Táž Boží autorita, která řídí uspořádání veškerenstva, musí být uznávána i jako správce lidských životů [...]*Avšak džáhilíja, která je založena na vládě lidí nad sebou samými a v tom smyslu se uchyluje od vesmírného jsoucna...“¹³⁵ Problém současnosti viděl v tom, že muslimové žijí v zákonech stojících mimo Boží zákon (právo šaría), a proto je jejich společnost morálně zkažená. Jediným řešením je návrat k Božím principům. Píše: „*Existuje pouze jedna strana stojící za Bohem, všechny ostatní jsou strany d'ábla a tyрана.*“¹³⁶ Jeho postoj je značně černobílý. Rozlišuje jen dvě krajní možnosti – buď se vydat cestou mudžahedína, nebo cestou odpadlíka – viz jeho teze, že „*ti, kdož uvěřili,*

¹³² COX, Daniel G. The Struggle Against Global Insurgency. Joint Force Quarterly. 2010, roč. 56, 135 - 139.

¹³³ DORAN, Michael S.. The Pragmatic Fanaticism of al Qaeda: An Anatomy of Extremism in Middle Eastern Politics. Political Science Quarterly. 2002, roč. 117, č. 2, s. 179.

¹³⁴ Ibidem, s. 124 - 126

¹³⁵ QUTB, Sajjid. Milníky na cestě. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. Orient (Academia), s. 156 - 157

¹³⁶ Ibidem, s. 245

*bojují na stezce Boží, a ti, kdož neuvěřili, bojují na stezce Tághúta*¹³⁷, či že „*Existuje jen jediný řád - a to je islámský řád. Vše ostatní je džáhilíje.*“¹³⁸

Na ideu obnovy principů války za obnovení islámských hodnot, svržení odpadlických vlád a porážku nevěřících navázali Usáma bin Ládín a jeho nástupce Ajman Az-Zawáhirí. V návaznosti na předchozí dva učence se vůdci Al-Káidy odkazují ke „zlatému věku“ islámu, který trval až do mongolského vpádu do chalífátu, o němž jsme se zmínili výše. Konec zlatého věku byl dle Ládína a Zawahirího způsoben odpadlictvím a kolaborací s bezvěrci či jinověrci. Bin Ládín a Ajmán Az-Zawáhirí navázali na myšlenku džahilíje a vyzvali ke svaté válce proti nevěřícím odpadlíkům a za obrodu islámu. V tomto boji je dle Al-Káidy možné a ospravedlnitelné i páchání masových vražd, sebevražedných atentátů atd.¹³⁹ Al-Káida zdůrazňuje, že současný úpadek arabské společnosti – morální i materiální, je způsoben pouze příklonem k bezvěrectví a odpadlictví a tyraní nemuslimských vlád. Jediným řešením je pak boj za svatou věc – osvobození islámského světa od džahilíje. Český arabista, docent Mendel píše: „*Osoba, která zahyne v ozbrojeném džihádu, se nazývá šahíd – mučedník. Má přednostně zajištěno místo v ráji.*“¹⁴⁰ Al-Káida a další organizace rády zdůrazňují odměny, kterým se dostane Mudžáhidům, jež bojovali v džihádu a naopak hanbu, jež potká ty, kteří tak nečiní. Jedná se o jeden z hlavních mobilizačních faktorů globálního povstání. Kult mučednictví je v ideologii Al-Káidy a dalších radikálních skupin velmi častý a populární. Propagační časopis Al-Káidy Inspire často hovoří o vznešenosti mučednictví a ráji, který čeká bojovníky v džihádu.¹⁴¹ K brutalitě Al-Káidy i celého globálního povstání jsme se již vyjádřili výše a dokládá ji i úvod tréninkového manuálu Al-Káidy, kde se píše: „*V konfrontaci s odpadlickými režimy, ke které vyzýváme, neexistuje sokratovský dialog... platónské ideály... či aristotelská diplomacie. Zná jen dialog kulek, ideály vraždy, bombového útoku a destrukce a diplomacii děl a kulometů.*“¹⁴²

¹³⁷ Ibidem – Tághút je arabské slovo pro tyrana v přeneseném smyslu satana.

¹³⁸ Ibidem

¹³⁹ The Foundation of the New Terrorism. The 9/11 Commission report: final report of the National Commission on Terrorist Attacks upon the United States. 1st ed. New York: Norton, 2004, s. 48 - 52

¹⁴⁰ Ibidem, s. 44

¹⁴¹ KHOWLA, Abu. Which is better a Martydom or Victory?. Inspire. zima 2010, s. 26 - 28.

¹⁴² Al Qaeda Training Manual: UK/BM Translation. New York., s. 3, [online][cit. 2014-03-04]. Dostupné z: http://www.fas.org/irp/world/para/manualpart1_1.pdf

2.4 Tradice americké counterinsurgency

Chceme-li popsat a zdokumentovat proměnu americké doktríny COIN během střetu s globálním povstáním, tak je nejprve potřeba popsat její stav před střetem – tedy před 11. zářím. V této kapitole vysvětlíme rozdíl mezi COIN a protiteroristickým bojem (counterterrorism) a krátce nastíníme genezi counterinsurgency od počátků konceptu až po 11. září s důrazem na americkou zkušenost.

2.4.1 Counterinsurgency či counterterrorism

V rámci amerického bezpečnostního diskursu probíhá kontinuální debata mezi zastánci přístupu counterterrorism a counterinsurgency. Obě tyto doktríny předpokládají boj v asymetrickém konfliktu proti nepříteli, který využívá nekonvenční taktiky a vyhýbá se přímému střetu. Existují ovšem zásadní rozdíly. Counterterrorism se zaměřuje na „*operace, které zahrnují ofenzivní opatření přijatá k zabránění, odstrašení, preempci a reakci na teroristický útok.*“¹⁴³ Jedná se především o vojenské a policejní operace, směřující k nalezení a dopadení osob, které připravují či již spáchaly teroristický útok. Existuje také rozdíl mezi protiteroristickou politikou a protiteroristickou operací. Protiteroristická opatření v rámci politického rozhodování mohou nabývat různých podob, jako např. vyjednávání, nevyjednávání či vojenská akce. Protiteroristickou operací se poté myslí vojenská či policejní akce namířená proti teroristům, která většinou předpokládá použití síly.¹⁴⁴

Counterinsurgency je naopak širší koncept boje proti povstání. Zásadní rozdíl tkví již v pojetí nepřítel. Zatímco counterterrorism se zaměřuje na eliminaci nepřátel, kteří chystají či již spáchali teroristický útok, je counterinsurgency komplexní strategií boje proti povstání, které používá různé metody boje a terorismus je jen jeden z nich. Důležitým rozdílem oproti counterterrorism je, že není kladen důraz pouze na silové řešení situace, ale i na nevojové prostředky, především na práci s populací. Zatímco counterterrorism se zaměřuje na boj armádních jednotek proti teroristům a ostatní populace je buď reálnou či potenciální obětí, kterou je potřeba chránit nebo nevídaným přihlížejícím civilistou, tak v rámci COIN je

¹⁴³ RINEHEART, Jason. Counterterrorism and Counterinsurgency. Perspectives on Terrorism. 2010, roč. 4, s. 32.

¹⁴⁴ Ibidem, s. 32 - 34

populace klíčovým strategickým prvkem. Counterterrorism je „ostrá, rychlá a smrtící forma války, zaměřená na izolování, vpadnutí dovnitř a zničení teroristické organizace a jejich členů.“¹⁴⁵ COIN je oproti tomu pomalou strategií, která předpokládá dlouhou válku proti povstání, zahrnující práci s populací, zajišťování práva a pořádku, schopné vlády atd., ve spolupráci s vojenskými akcemi proti nepříteli.¹⁴⁶

V americké bezpečnostní komunitě probíhá debata mezi zastánci obou přístupů, která většinou reflektuje náhled na to, co vlastně je Al-Káida a skupiny na ní napojené. V této práci jsme přijali Kilcullenův model pojetí Al-Káidy jako globálního povstání, a proto se zaměřujeme na americkou COIN, jako relevantní odpověď. Kilcullen nicméně poukazuje na fakt, že i tradiční COIN se musel změnit, aby odpovídal boji proti současnému globálnímu povstání.¹⁴⁷ Právě tuto změnu budeme v práci zkoumat. Je ovšem třeba v zájmu objektivity dodat, že tento model není akceptovaný stoprocentně a někteří teoretici preferují odlišný způsob nahlížení na danou problematiku.¹⁴⁸

2.4.2 Kořeny COIN

Tradice counterinsurgency sahá hluboko do 19. století. Již Carl von Clausewitz se ve své knize „O válce“ zmiňuje o povstaleckém boji a způsobech, jak jej porazit.¹⁴⁹ Tradice povstaleckého boje poté pokračuje zkušenostmi Velké Británie a Francie, které čelily povstáním ve svých koloniích. V období 50. a 60. let během protikoloniálních povstání vznikla první díla věnující se problematice counterinsurgency a byly definovány základní postuláty tohoto strategického konceptu. Francouzský voják a vojenský teoretik David Galula se zúčastnil bojů proti povstalcům v Alžírě a své zkušenosti poté popsal v komplexním

¹⁴⁵ Ibidem, s. 43

¹⁴⁶ Ibidem, s. 40 – 42

¹⁴⁷ KILCULLEN, David. The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one. New York: Oxford University Press, 2009., s. xvii

¹⁴⁸ BOYLE, Michael J. Do counterterrorism and counterinsurgency go together?. International Affairs. 2010, roč. 86, s. 342-345.

¹⁴⁹ CLAUSEWITZ, Carl von. O válce: Šestá kniha: Obrana. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2008, s. 431 - 435

pojednání o vedení protipovstaleckého boje s názvem: „Protipovstalecký boj: Teorie a praxe“. V této knize nastínil čtyři základní premisy konceptu COIN:

- 1) Podpora obyvatel je základním strategickým cílem povstalců, a proto je i cílem COIN
- 2) Podpora povstalcům většinou přichází od aktivní menšiny. Protipovstalecký boj by se měl na tuto menšinu zvláště zaměřit.
- 3) Vojenské akce musí být doplněny politickou aktivitou, která získá populaci.
- 4) Není možné vést vojenské akce po celé zemi. Je třeba lokalizovat nepřítele a na tom místě koncentrovat síly. Je třeba ukázat svoji vojenskou dominanci nad povstalcí.¹⁵⁰

Tyto základní Galulovy teze jsou klíčové pro další vývoj COIN, včetně té americké. Poukazují především na širší rozměr protipovstaleckého boje a na jeho nebojové složky. V celém dalším vývoji tohoto fenoménu se budou tyto postuláty v určitých obměnách opakovat a velká část teoretiků COIN se k nim hlásí.

Další důležitou tradici COIN potom představují britské zkušenosti. Britové prošli mnoha bojišti s povstalcí – v Malajsii, Afghánistánu, Súdánu, Keni a mnoha dalšími. Britové díky své velmi široké koloniální tradici, která zahrnovala území po celém světě, vynikli schopností flexibilně adaptovat své vojenské akce místnímu prostředí a jednotlivým typům povstání.

Za nejvýznamnější britské teoretiky, kteří ovlivnili budoucí podobu COIN, můžeme považovat sira Roberta Thompsona a Franka Kitsona. Thompson, který se zúčastnil bojů proti komunistickému povstání v Malajsii, podobně jako David Galula, přispěl do teorie protipovstaleckého boje formulací základních zásad úspěšné COIN. Ve svém díle „Defeating Communist Insurgency“ popsal 5 základních postulátů COIN, které musí vláda a vojsko dodržovat, chtějí-li uspět v boji proti povstalcům.

- 1) Vláda musí deklarovat jednoznačné politické cíle, nikoli pouze zničit povstalce, ale i zajistit stabilitu, bezpečnost, životní úroveň obyvatel, jednotu země, atd.
- 2) Vláda musí dodržovat zákony, které sama stanovuje

¹⁵⁰ GALULA, David. Counterinsurgency warfare: theory and practice. London: Praeger Security International, c2006, s. 53 – 59

- 3) Vláda musí mít komplexní plán
- 4) Vláda musí především porazit povstání politicky a politické křídlo povstalců, nikoli samotné povstalecké jednotky
- 5) Vláda musí nejprve zabezpečit své nejdůležitější území¹⁵¹

Tyto zásady, stejně jako ty Galulovy, poukazují na komplexnost COIN, jež se neskládá pouze z vojenských akcí, ale z celkové snahy zabezpečit svěřená území a dosáhnout politické převahy. Lze si povšimnout, že Thompson klade větší důraz na instituce státu, než na práci s obyvatelstvem. Dalším významným teoretikem britské COIN byl Frank Kitson, jež se účastnil bojů proti povstalcům v Keni i v Malajsii. Kitson neformuloval výčet zásad, ale poukázal na některé významné zákonitosti a tendence v COIN. Především identifikoval tři zásadní elementy, na které je třeba brát zřetel. Za prvé se jedná o politickou organizaci, která povstání vyvolala, za druhé se jedná o ozbrojené jednotky, které vedou povstalecký boj a za třetí jde o populaci, jež tvoří prostředí ve kterém se boj odehrává.¹⁵² Poukazuje na nutnost získat populaci na svoji stranu, neboť ona je jazýčkem na vahách mezi vládou a povstalcí. Upozorňuje ovšem také, že obyvatelstvo se nepřikloní na stranu toho, kdo prohrává, a proto je nutné získat nad povstalcí vojenskou i politickou převahu.¹⁵³

Britové do COIN vedle vojenských prvků přidávali i policejní činnost a stabilizační operace. Britové se vypořádali s komunisty, islamisty i osvobozeneckými nacionalisty a svoji zkušeností také výrazně ovlivnili americkou tradici COIN.¹⁵⁴

2.4.3 Americká COIN

Americkou tradici COIN ovlivnily již války proti indiánskému obyvatelstvu v samotných počátcích americké republiky. Později se k těmto zkušenostem přidal

¹⁵¹ THOMPSON, Robert F. *Defeating Communist Insurgency: Experiences from Malaya and Vietnam*. London: Chatto & Windus, 1972, s. 50-60

¹⁵² KITSON, Frank. *Low Intensity Operations: Subversion, Insurgency and Peacekeeping*. London: Faber & Faber, 2011, s. 49

¹⁵³ *Ibidem*, s. 49 - 50

¹⁵⁴ CASSIDY, Robert M. *The British Army and Counterinsurgency: The Salience of Military Culture*. In: *The US Army Professional Writing Collection* [online]. 2005 [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: http://www.army.mil/professionalWriting/volumes/volume3/november_2005/11_05_2.html

protipovstalecký boj na Filipínách a určující zkušeností byla pochopitelně válka ve Vietnamu v 60. a 70. letech 20. století. Spojené státy se poté zúčastnily dalších operací, které lze označit za COIN, a to především v osmdesátých letech v Libanonu a v Salvadoru. Společným jmenovatelem těchto vojenských angažmá je, že byly většinou neúspěšné nebo byl jejich úspěch sporný.¹⁵⁵

V boji proti filipínským guerillám, které se pokoušely na počátku 20. století získat samostatnost, použily USA mnohé taktiky úspěšné COIN doktríny. Americká armáda oddělovala filipínské povstalce od populace a po jejich izolaci na ně nekompromisně zaútočila s využitím tehdy nejmodernější techniky a brutálních metod. Na druhé straně USA přišly s prvky „dobré vlády“¹⁵⁶ a dali Filipínám rozsáhlou autonomii, založili zde univerzitu a stavěli silnice, telegraf a další infrastrukturu.¹⁵⁷ Tento COIN se stal úspěšným a Filipíny vydržely v amerických rukou až do roku 1946.

Rozhodující pro budoucnost americké COIN i celého amerického vojenství však byla válka ve Vietnamu, kde zaznamenaly vojska USA významnou porážku. Zkušenost z Vietnamu vytvořila základ pro podobu americké doktríny COIN před započítím GWOT. Jednou z příčin neúspěchu ve Vietnamu byly dvě strategické chyby související s COIN. Za prvé Spojené státy americké v této válce příliš nevyužily zkušenosti z Filipín a střet chápaly jako převážně konvenční válku doplněnou o prvky guerilly. Jako v klasické konvenční válce Clausewitzova typu hledaly USA rozhodující bitvu, kde by zužitkovaly svoji jednoznačnou palebnou převahu a rozdrtily nepřítele. Vietkong se nicméně podobným bitvám v zásadě vyhýbal a používal klasické povstalecké způsoby boje. Americké síly nebyly schopné zajistit své zásobovací trasy ani efektivně nalézat a ničit centra povstalců.¹⁵⁸ Protipovstaleckou strategii odvozovaly USA ve Vietnamu z vojenského manuálu FM 31-21 z roku 1961. V tomto manuálu si všimneme druhého zásadního problému tehdejšího pojetí americké války ve Vietnamu. Manuál v boji proti guerille klade velmi malý důraz na práci s místním

¹⁵⁵ O'HANLON, Michael. America's History of Counterinsurgency. Brookings: Counterinsurgency and Pakistan Paper Series. 2009, č. 4.

¹⁵⁶ Good governance

¹⁵⁷ FOWLER, Mike. Philippine Counterinsurgency Strategy: Then and Now. Small Wars Journal. 2011., s. 58 - 62

¹⁵⁸ BRIGHT, James M. A Failure in Strategy: America and the Vietnam War 1965 - 1968. Quantico, Virginia, 2001. Marine Corps University, s. 20 - 25

obyvatelstvem. Zabývá dopodrobna otázkami logistiky, palebné podpory, speciálních operací atd., ale velmi málo otázkami práce s lokální populací. Americká strategie při práci s populací řešila především otázky kolaborace, ale nikoli příčiny podpory místních lidí povstalcům.¹⁵⁹ Americkým silám se také nepodařilo během války ve Vietnamu získat obyvatelstvo na svoji stranu, jak dokazují i pravidelné exody obyvatel z míst, která dobyly americké vojenské jednotky.¹⁶⁰ Spojeným státům se ani nepodařilo žádným způsobem oddělit povstalce od místní populace na dobytých územích a po odchodu amerických vojsk se Vietkong na místo opět vracel a získával zde od obyvatel podporu. Schopnosti získat si populaci nepřspěla ani podpora brutálnímu a zkorumpovanému jihovietnamskému režimu.¹⁶¹ Spojené státy se v druhé polovině války pokusily o změnu kurzu směrem k získání populace. Byl odvolán generál Westmoreland, jež zastával model války založený na vyhledávání otevřených bitev, a nahrazen generálem Abramsem, jehož pohled byl odlišný. Generál Abrams se soustředil více na ochranu obyvatelstva a na dlouhodobější strategie COIN směřující k vytvoření stabilního prostředí. Byly vytvořeny pacifikační programy, které si kladly za cíl stabilizovat zemi a vytvořit podmínky nevhodné pro povstání.¹⁶² Situaci se nicméně nepodařilo výrazně zlepšit, změny přišly až po mnoha letech bojů a povstání nebylo ani po změně strategie poraženo.

Dalším ovlivněním americké COIN doktríny bylo povstání v Salvadoru. Spojené státy americké zde utratily více než 6 miliard dolarů a Národní osvobozené fronta Farabunda Martího nebyla poražena.¹⁶³ V tomto konfliktu se USA poučily z lekce ve Vietnamu a strategické velení připravilo plán, který zahrnoval snahu udržet si přízeň obyvatel a doplnit vojenské akce politickými a ekonomickými stimuly. Objevily se nicméně jiné problémy, které nakonec vedly opět k porážce amerických vojsk a jejich spojenců. Problémem byla nízká morálka salvadorské armády a obrovská korupce, která ji provázela. Snaha získat si populaci troskotala na masivním porušování lidských práv ze strany salvadorských ozbrojených složek. Další součástí americké strategie byl pokus provést pozemkovou reformu v zemi tak, aby byly

¹⁵⁹ FM 31-21: Guerilla Warfare and Special Forces Operations. Washington: Headquarters, Department of the Army, 1961.

¹⁶⁰ GRAFF, Jonathan K. United States Counterinsurgency Doctrine and Implementation in Iraq. Kansas, 2004., s. 43

¹⁶¹ Ibidem, s. 43 - 44

¹⁶² NAGL, John. Learning to Eat Soup with a Knife: Counterinsurgency lessons from Malaya and Vietnam. Chicago: The University of Chicago Press, 2002, s. 168-169

¹⁶³ SCHWARZ, Benjamin C. American counterinsurgency doctrine and El Salvador: the frustrations of reform and the illusions of nation building. Santa Monica, CA: Rand, 1991., s. v

zmírněny velké ekonomické nerovnosti a marxistická guerilla tak ztratila podstatnou část podpory. Tato snaha v Galulově smyslu oddělit povstalce od obyvatelstva ovšem vyšla naprázdno. Právce v zemi, která dosud snahy USA podporovala, se odvrátila a obyvatelstvo při pozemkové reformě USA ani salvadorským ozbrojeným složkám nedůvěřovalo. Spojené státy zde opět podporovaly kontroverzní režim, což se opět stalo jedním z hlavních důvodů neúspěchu COIN.¹⁶⁴

Další lekci COIN si USA odnesly z Libanonu. V Libanonu se americká vojska setkala s velmi nepřehlednou situací, plnou sektářského násilí, různých frakcí, kmenových, národních, státních, náboženských a dalších identit, ze které nenalezly východisko. Setkaly se zde také se sebevražednými útoky, jakožto jednou ze základních součástí taktiky povstalců. Vojska USA se musela nakonec v roce 1984 stáhnout, aniž by byla situace stabilizována.¹⁶⁵

Z uvedených amerických zkušeností s COIN se lze domnívat, že Spojené státy byly v situaci, kdy nasazení COIN, jakožto úspěšné strategie nebylo bez problémů. Americká doktrína COIN v druhé polovině 20. století prakticky vždy selhala či přinesla neuspokojivé výsledky za cenu velkých nákladů na životech i vynaložených prostředcích. Chybou se opakovaně ukázala být podpora režimu, který je v očích obyvatel nelegitimní. Dalším významným problémem byla nedostatečná schopnost získat na svoji stranu klíčové segmenty populace.

¹⁶⁴ Ibidem, s. v-xi

¹⁶⁵ LOWTHER, Adam. Americans and asymmetric conflict: Lebanon, Somalia, and Afghanistan. Praeger Security International, 2007, xvi, PSI reports (Westport, Conn.), s. 82 - 102

3. Proměna GWOT v čase

Rovinu GWOT tedy budeme zkoumat z hlediska vnímání morální převahy, z hlediska cílů války a z hlediska prostředků ve válce použitých. Cílem bude ukázat proměnu, kterou prošla GWOT jako koncept.

3.1 Počáteční podoba a vize GWOT

Útoky ze dne 11. září vyvolaly celou řadu okamžitých kroků vlády, které předcházely samotné GWOT. Jednalo se o opatření směřující k pomoci obětem, zajištění bezpečnosti a k ekonomické obnově. Prvním opatřením bylo uzavření amerického vzdušného prostoru pro všechny civilní lety, jež trvalo až do 13. září a uzavření amerických akciových trhů do 17. září.¹⁶⁶ Byla vyhlášena americká pohotovost na stupeň DEFCON III, znamenající zvýšenou připravenost amerických jednotek. Ten samý den v proslovu k národu vyřkl George Bush jednu ze základních premis nové války – nerozlišovat mezi teroristy a státy, které je sponzorují, či jim poskytují útočiště.¹⁶⁷ Druhého dne byl jednomyslným hlasováním členských států NATO aktivován článek 5 Severoatlantické smlouvy¹⁶⁸, který deklaruje, že útok na jednoho je útokem na všechny.¹⁶⁹ Nebylo zatím jasné, jak bude nacházející válka vypadat. CIA, FBI a další složky americké bezpečnosti podávaly denně prezidentovi hlášení o možných dalších útocích proti USA. Bush se rozhodl jednat a dne 14. září požádal americký Kongres o autorizaci použití amerických ozbrojených sil „...proti těm národům, organizacím, či osobám, o kterých rozhodne, že plánovaly, schvalovaly či se podílely na teroristických útocích, ke kterým došlo 11. září 2001, nebo poskytly těmto organizacím nebo osobám útočiště“.¹⁷⁰ Kongres tuto válečnou rezoluci přijal poměrem hlasů 98:0 v Senátu a 420:1 ve Sněmovně.¹⁷¹

¹⁶⁶Wartime. The 9/11 Commission report: final report of the National Commission on Terrorist Attacks upon the United States. 1st ed. New York: Norton, 2004, s. 325 - 328

¹⁶⁷ BUSH, George W. Okamžiky rozhodnutí. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2010, xii, s. 126 - 151

¹⁶⁸ BUCKLEY, Edgar. Invoking Article 5. In: NATO [online]. 2006 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/english/art2.html>

¹⁶⁹ What is Article 5?. In: NATO [online]. 2005 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.nato.int/terrorism/five.htm>

¹⁷⁰ BUSH, George W. Okamžiky rozhodnutí. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2010, xii, s. 154

¹⁷¹ Ibidem

Válku proti terorismu rétoricky vyhlásil americký prezident George W. Bush 20. Zář 2001, devět dní po útoku teroristů na Světové obchodní centrum a Pentagon. Ve své úvodní řeči pronesené v Kongresu, kterou prezident Bush deklaroval zahájení GWOT, shrnul hlavní morální argumenty i cíle a vize nadcházející války proti terorismu. Válka byla okamžitou reakcí na převratné události jedenáctého září. Prezident Bush upozornil, že terorismus není novým fenoménem, ale teprve nyní se teroristům podařilo přesunout válku na americkou půdu. Za původce útoků označil síť teroristů Al-Káidu a na ni napojené skupiny, působící ve více než 60 zemích. Za hlavního nepřítele ve válce proti terorismu byl vyhlášen Usáma Bin Ládín. Ze států byl jako nejproblematictější vnímán Afghánistán, jehož vláda kryla a podporovala Al-Káidu.¹⁷²

Válka měla jasně morální rozměr. Prezident prohlásil, že „*sama svoboda je pod útokem*“.¹⁷³ Teroristé byli ztotožněni se zlem. Za jednou z hlavních příčin teroristických útoků byla označena nenávist teroristů ke svobodě, která je hlavní hodnotou Ameriky. Teroristé samotní byli poté popsáni jako „*dědici vražedných ideologií 20. století*“.¹⁷⁴ Americká válka proti terorismu tak byla vyhlášena jako boj spravedlnosti proti slepé nenávisti a násilí ze strany Al-Káidy a jejích podporovatelů. Prezident Bush se odvolal na aktivaci článku 5 v NATO a vyjádření podpory ze strany dalších zemí a sdělil členům Kongresu, že civilizovaný svět podporuje USA ve válce proti teroru.¹⁷⁵

Prezident Bush a jeho administrativa označily teroristické útoky za akt války, nikoli za obyčejný kriminální akt. Bush ve svém proslovu zdůraznil, že Spojené státy budou bojovat proti terorismu všude, kde se vyskytne, a kde bude podporován. Upozornil, že teroristické útoky, pokud zůstanou nepotrestány, budou pokračovat. Za hlavní místo světového terorismu

¹⁷² BUSH, George. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. In: The American Presidency Project [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=middleeast&cdn=newsissues&tm=145&f=10&tt=2&bt=4&bts=4&zu=http%3A//www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php%3Fpid%3D64731%26st%3D%26st1%3D%23>

¹⁷³ Ibidem

¹⁷⁴ Ibidem

¹⁷⁵ Ibidem

byl určen Afghánistán a jeho vláda za klíčového podporovatele terorismu. Afghánské vládě – Tálíbanu – bylo adresováno ultimátum.¹⁷⁶

Tálíban ultimátum odmítl jako nepodložené¹⁷⁷ a Bushova administrativa reagovala finálním varováním 6. října a zahájením války v Afghánistánu o několik dní později. Válka v Afghánistánu se stala prvním dějištěm GWOT. Dalším dějištěm války se poté stala válka v Iráku o dva roky později, v roce 2003.

Válka proti terorismu neměla být vedena proti všem muslimům, ani proti islámu. Ve světě žije zhruba 1,3 miliardy věřících muslimů.¹⁷⁸ Představa války proti celému tomuto komplexu by byla absurdní a administrativa George W. Bushe to jasně naznačila. Prezident Bush to nejen opakoval ve svých proslovech, ale také navštívil mešitu několik dní po 11. září.¹⁷⁹ Válku nelze vyhlásit metodě boje, jak napsal David Kilcullen.¹⁸⁰ Nejednalo se ani o teritoriální válku proti Afghánistánu či proti Iráku s cílem obsadit jejich území. GWOT byl zaměřen proti radikálnímu islámskému povstání, které se postupně rozšířilo do celého muslimského světa a muslimských komunit v ostatních částech planety, a které útoky z 11. září a později dalšími událostmi v Madridu a v Londýně manifestovalo svoji schopnost citelně zasáhnout nepřítele na jeho vlastním území. Válka proti terorismu měla především zajistit, aby se již neopakovalo 11. září, předvést osoby a organizace odpovědné za 11. září ke spravedlnosti a zničit politické režimy, které podporují terorismus. George Bush jasně řekl: „*Naším nepřítelem je radikální síť teroristů a každá vláda, která je podporuje.*“¹⁸¹

¹⁷⁶ Ibidem

¹⁷⁷ KEMPSTER, Norman a Tyler MARSHALL. Taliban Rejects Bush Ultimatum. In: Los Angeles Times [online]. 2001 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://articles.latimes.com/2001/sep/22/news/mn-48537>

¹⁷⁸ DOBROT, Laurence Andrew. The global war on terrorism: a religious war?. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2007, s. 2

¹⁷⁹ BUSH, George W. Okamžiky rozhodnutí. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2010, xii, s. 142

¹⁸⁰ KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. Journal of Strategic Studies. 2005, vol. 28, issue 4., s. 597

¹⁸¹ WRIGHT, Donald P. A different kind of war: the United States Army in Operation Enduring Freedom (OEF), October 2001-September 2005. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, US Army Combined Arms Center, 2010., s. 30

3.2 Proměna klíčových faktorů v čase (I)

3.2.1 Vnímání morální převahy

V této části výzkumu se zaměříme na proměnu vnímání morální převahy ve válce. Jedná se o filozoficko-politické jádro války proti terorismu. V minulém oddíle jsme konstatovali, že válka byla vedena jako morální boj dobra proti zlu. V této kapitole budeme zkoumat vývoj tohoto konceptu během deseti let války proti terorismu. K tomu je třeba nejprve vymežit, kdo je vlastně tím, jež onu morální převahu vnímá. Z našeho pohledu jsou důležité především americká vláda, americké obyvatelstvo a světová veřejnost. Všechny tyto entity mají zásadní vliv na GWOT a jejich vnímání války je pro její další vývoj určující.

Válka proti terorismu byla vyhlášena, jako černobílá válka se zlem. GWOT nebyla v rétorice Bushovy administrativy primárně konfliktem strategickým, obchodním či mocenským, ale především válkou svědomí. Bushova vláda válku pojala, jako „*střet mezi svobodou a tyranií*“¹⁸². Základem pak bylo jednoznačné odlišení *my* a *oni*. Útok na USA byl zdůvodněn tím, že USA a jejich hodnoty demokracie, svobody a lidských práv jsou absolutním protipólem ideologie teroristů.¹⁸³ Ve washingtonské národní katedrále 14. září 2001 řekl ve svém emotivním proslovu prezident toto: „*Naše povinnost k dějinám je jasná: musíme odpovědět na tyto útoky a zbavit svět zla.*“¹⁸⁴ Válka byla ospravedlněna především v morální rovině. Americká administrativa dokonce podpořila své argumenty i opakovanými apely na Boha a jeho podporu válečné snaze v boji proti terorismu. Například ve svém již vícekrát zmiňovaném proslovu ke Kongresu ze dne 20. září 2001 prezident řekl: „*Průběh tohoto konfliktu není znám, ale výsledek je jistý. Svoboda a strach, spravedlnost a krutost byly vždy ve válce a my víme, že Bůh k nim není neutrální.*“¹⁸⁵

¹⁸² BUSH, George W. Okamžiky rozhodnutí. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2010, xii, s. 140

¹⁸³ EICHLER, Jan. Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001–2008. Mezinárodní vztahy. 2010., s. 55 - 56

¹⁸⁴ Ibidem, s. 146

¹⁸⁵ BUSH, George. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. In: The American Presidency Project [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=middleeast&cdn=newsissues&tm=145&f=10&tt=2&bt=4&bts=4&zu=http%3A//www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php%3Fpid%3D64731%26st%3D%26st1%3D%23>

Podobně vnímali situaci i představitelé v OSN, ačkoli jejich proslovy byly méně emotivní. Již 12. září 2001 vydala Rada bezpečnosti OSN rezoluci č. 1368, která ostře¹⁸⁶ odsoudila teroristické útoky a sdělovala: „...*všerejší události nebyly jen útokem na Spojené státy, ale na všechny, kteří podporují mír a demokracii a na hodnoty, na kterých OSN stojí.*“¹⁸⁷ OSN poté válku podpořila i rezolucemi 1373 a 1377, ve kterých jednoznačně deklarovala oprávněnost boje proti terorismu. Rétorika sice nebyla tak dramatická jako v případě americké vlády, ale přesvědčení o morální převaze bylo jednoznačné. Světoví lídři v OSN potvrdili podporu USA a sdíleli s nimi jejich předpoklady o nutnosti vést válku proti terorismu. Obě rezoluce, které podpořily boj proti terorismu, byly v RB OSN přijaty jednohlasně.¹⁸⁸ OSN logicky nepoužívala teologické argumenty, ale zachovávala apel na morální hodnoty, mezinárodní právo a odsouzení terorismu. Je nutno podotknout, že OSN neautorizovala přímo vojenskou kampaň v Afghánistánu, ale jen rezolutní odmítnutí teroristických útoků a výzvu k potlačení teroristů. USA válku v Afghánistánu z právního hlediska realizovaly dle článku 51 charty OSN.

Válka začala úspěšně. Za podpory 51 států¹⁸⁹ byla zahájena operace Trvalá svoboda dne 7. října 2001. O dva měsíce později byla poražena vláda Tálibánu.¹⁹⁰ Morální převaha tak byla doplněna jednoznačným vítězstvím a nízkými ztrátami na straně spojeneckých vojáků. Větší část pozemních akcí zvládli tzv. „proxies“, tedy místní vojáci, podporovaní USA a jejich spojenci.¹⁹¹ Válka se nicméně začala zadrhávat ve chvíli, kdy skončila konvenční fáze vojenských operací, započaly stabilizační operace a došlo k postupnému nárůstu povstání v zemi. Během bojů se američtí vojáci a jejich spojenci dopustili mnoha chyb a část z nich byla medializována. Došlo k některým kontroverzním akcím a omylům, např. k opakovanému

¹⁸⁶ Formulace tzv. „in the strongest terms“ = co nejdůrazněji

¹⁸⁷ Rezoluce č. 1368, 2001. [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z:

<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/SC7143.doc.htm>

¹⁸⁸ Rezoluce č. 1373, 2001. [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: [http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement) & Rezoluce č. 1377, 2001.

[online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7207.doc.htm>

¹⁸⁹ GERLEMAN, Jennifer E. STEVENS a Steven A. HILDRETH. CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. Operation Enduring Freedom: Foreign Pledges of Military & Intelligence Support. 2001. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/crs/RL31152.pdf>

¹⁹⁰ TANNER, Stephen. Afghanistan: a military history from Alexander the Great to the war against the Taliban. Updated version. Philadelphia: Da Capo, 2009, s. 295 - 302

¹⁹¹ Ibidem

mučení zadržených nepřátel či byla několikrát spojeneckými vojsky bombardována svatba¹⁹². Docházelo také ke zvyšování počtu obětí na straně americké armády bez viditelného úspěchu. Výsledkem byl výrazný pokles podpory obyvatel válce v Afghánistánu. Především mnoho Američanů přestávalo věřit v možnost válku skutečně vyhrát. Následující tabulky ukazují klesající podporu ze strany obyvatel. Můžeme vidět, že podpora války klesla za deset let o 36% a odpor k válce stoupl o 30%. Následující tabulka ukazuje, kolik % amerických obyvatel si myslí, že válka v Afghánistánu byla omyl (první sloupec) a kolik % si myslí, že válka nebyla chybou (druhý sloupec).

Thinking now about U.S. military action in Afghanistan that began in October 2001, do you think the United States made a mistake in sending military forces to Afghanistan, or not?

	Yes, a mistake	No, not a mistake	No opinion
	%	%	%
2014 Feb 6-9	49	48	3
2013 March 7-10 ^	44	51	5
2011 May 5-8	39	58	3
2011 Mar 25-27	42	53	5
2010 Nov 19-21	39	58	3
2010 Jul 27-Aug 1	43	52	4
2010 Jul 8-11 †	38	58	4
2009 Nov 20-22	36	60	3
2009 Aug 31-Sep 2	37	61	2
2009 Jul 10-12 †	36	61	3
2009 Jan 30-Feb 1	30	66	4
2008 Aug 21-23 †	34	63	3
2008 Jul 25-27	28	68	4
2007 Aug 3-5	25	70	5
2004 Jul 19-21	25	72	3
2002 Jan 7-9	6	93	1
2001 Nov 8-11	9	89	2

^ Asked in rotation with Iraq war and Vietnam War.

† Asked of a half sample

GALLUP

193

Tabulka 3: Vývoj názoru americké veřejnosti na válku v Afghánistánu

¹⁹² ENGELHARDT, Tom. The US Has Bombed at Least Eight Wedding Parties Since 2001. In: The Nation [online]. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.thenation.com/article/177684/us-has-bombed-least-eight-wedding-parties-2001#>

¹⁹³ War on Terrorism. In: Gallup [online]. Gallup, 2014 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.gallup.com/poll/5257/War-Terrorism.aspx#1>

Tento pokles podpory lze vykládat jako důsledek selhání americké armády a tedy jevů v této práci uvedených jako součásti druhé a třetí roviny (doktrína COIN a situace ne bojišti). Nelze ovšem pominout vliv dalších faktorů – byly to především taktiky a působení globálního povstání, které dokázaly vzdorovat spojeneckému úsilí a nutily USA k více a více kontroverzním akcím, jež v konečném důsledku znamenaly pokles podpory obyvatel.

V roce 2003 byla zahájena válka v Iráku. Americká administrativa chápala vyhlášení této války, jakožto logický další krok v boji proti nadnárodnímu terorismu. Irácký diktátor Saddám Husajn byl vyličen prezidentem Bushem jako „*vraždící tyran...závislý na zbraních hromadného ničení*“¹⁹⁴ a válka byla zarámována stejným morálním apelem. Lze říci, že rétorika Bushovy administrativy byla podobná jako v situaci po 11. září a svůj narativ si zachovávala po celá dvě volební období prezidenta Bushe. Jiná situace ovšem nastala na mezinárodní scéně. Válce vyjádřily podporu pouze některé státy a nebyla podepřena rezolucí OSN. Spojené státy podpořila jen tzv. „koalice ochotných“, která čítala přes třicet států.¹⁹⁵ Mnoho dalších států, včetně Francie a Německa však válku odmítlo a postavilo se proti administrativě George Bushe i přes naléhání amerických představitelů.¹⁹⁶ Válku odsoudil generální tajemník OSN Kofi Annan.¹⁹⁷ Odmítavé reakce vyslovili mnozí obyvatelé v Evropě i jinde ve světě. Své odsouzení války v Iráku, jakožto preventivní a tedy nesplňující nároky spravedlivé války přidal i Vatikán.¹⁹⁸ Ačkoli OSN nakonec válku zpětně legalizovala, tak nelze označit reakci světové veřejnosti za pozitivní. Válka v Iráku se navíc po úspěšné první fázi propadla taktéž do povstání a nekonečného násilí, které mělo podobné důsledky jako válka v Afghánistánu. Morální apel navíc oslabovala absence věrohodné mezinárodněprávní

¹⁹⁴ BUSH, George W. Transcript: George Bush's speech on Iraq. In: The Guardian [online]. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2002/oct/07/usa.iraq>

¹⁹⁵ SCHIFFERES, Steve. US names 'coalition of the willing'. In: BBC News [online]. 2003 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/2862343.stm>

¹⁹⁶ HINNEBUSCH, Raymond. The Iraq War and International Relations: Implications for Small States. Cambridge Review of International Affairs. 2006, vol. 19, issue 3, s. 454

¹⁹⁷ Iraq war illegal, says Annan. In: BBC News [online]. 2004 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/3661134.stm>

¹⁹⁸ Vatican Strongly Opposes Iraq War. In: Fox News [online]. 2003 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.foxnews.com/story/2003/03/12/vatican-strongly-opposes-iraq-war/>

legitimity. Velká část právníků a teoretiků se shodovala, že válka v Iráku není v souladu s mezinárodním právem.¹⁹⁹

Podpora obyvatel válce v Iráku byla již zpočátku nižší než válce v Afghánistánu. Následující graf ukazuje pokles podpory válce v Iráku od počátku až do roku 2013. Pokles se zastavuje na podobných hodnotách, jako u války v Afghánistánu. Tmavě zelená linka, jež zobrazuje počet amerických obyvatel, kteří považují válku v Iráku za chybu, ukazuje v roce 2010 přes 53%, zatímco světle zelená linka, která indikuje počet obyvatel, jež tuto válku nepovažují za chybu, udává pouhých 40%.

Looking back, do you think the United States made a mistake sending troops to fight in Iraq?

National adults

■ Yes, mistake (%) ■ No, not a mistake (%)

Note: Wording from 2003-2010: "In view of the developments since we first we sent our troops to Iraq, do you think the United States made a mistake in sending troops to Iraq, or not?"

GALLUP

200

Graf 1: Vývoj názoru americké veřejnosti na válku v Iráku

¹⁹⁹ MACRAE, Joanna a Adele HARMER. Humanitarian action and the "global war on terror": a review of trends and issues. London: Humanitarian Policy Group, Overseas Development Institute, 2003., s. 17

²⁰⁰ DUGAN, Andr. On 10th Anniversary, 53% in U.S. See Iraq War as Mistake. In: Gallup [online]. Gallup, 2013 [cit. 2014-03-17]. <http://www.gallup.com/poll/161399/10th-anniversary-iraq-war-mistake.aspx>

S nástupem prezidenta Obamy do Bílého domu pak došlo i k částečné redefinici rétorického rámce americké administrativy. Barack Obama nastoupil v situaci, kdy se americké jednotky účastní dlouhého a těžkého boje proti insurgency v Afghánistánu i v Iráku. Prezident Obama ustoupil od mesianistického výkladu GWOT. Při hledání nové strategie byl konsensuální, hledal dlouhodobé strategie²⁰¹ a především se chtěl zavděčit voličům, kterým již ve své inaugurační slíbil stažení vojsk z Iráku.²⁰² McCrisken zdůrazňuje, že prezident Obama vytvořil nový narativ, který sice nezpochybňoval morální nízkost terorismu, ale již nevytvářel dualistický kontrast vztahu Ameriky, jakožto civilizace, dobra a spravedlnosti proti terorismu, barbarství a zlu. Jeho postoj byl podle McCriskena spíše snahou vyhovět evropským spojencům, světové veřejnosti, americkému veřejnému mínění, při zachování bezpečnosti USA.²⁰³ Prezident Obama se postupně více zaměřoval na zdůraznění multilaterálního přístupu, k poukázání na fakt, že OSN podpořila válku v Afghánistánu či, že tato válka byla vedena dle článku pět Severoatlantické smlouvy. U války v Iráku otevřeně hovořil o kontroverzi a o ukončení amerického angažmá.²⁰⁴ Dá se říci, že Barack Obama ve svých proslovech projevoval až omluvný tón.

Ukázali jsme si tedy, že narativ morální převahy se postupem času změnil. Lze říci, že nejdříve došlo ke změně v náladě světové veřejnosti, diplomatické komunity i politických špiček v OSN, které po jednoznačném souhlasu s válkou v Afghánistánu, jako klíčovém bojišti GWOT, byly výrazně vlažnější k válce v Iráku. Některé země, jako např. Německo či Francie účast odmítly a vyhověly tak náladě domácí populace, navzdory nátlaku z USA.²⁰⁵ Mezitím postupně docházelo k erozi podpory války u domácí populace. Jako poslední se pak změnila oficiální rétorika americké administrativy poté, co došlo k výměně na postu prezidenta. Vnímání morální převahy v GWOT výrazně oslabilo za deset let vedení války.

²⁰¹ McCRISKEN, Trevor. Ten years on: Obama's war on terrorism in rhetoric and practice. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-) 2011, roč. 87, č. 4, s. 781-801

²⁰² OBAMA, Barack. Barack Obama's Inaugural Address. In: *The New York Times* [online]. 2009 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2009/01/20/us/politics/20text-obama.html?pagewanted=all&_r=0

²⁰³ McCRISKEN, Trevor. Ten years on: Obama's war on terrorism in rhetoric and practice. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-) 2011, roč. 87, č. 4, s. 781-801

²⁰⁴ OBAMA, Barack. The New Way Forward - The President's Address: <http://www.whitehouse.gov/blog/2009/12/01/new-way-forward-presidents-address>. In: *Whitehouse* [online]. 2009 [cit. 2014-03-25].

²⁰⁵ HINNEBUSCH, Raymond. The Iraq War and International Relations: Implications for Small States. *Cambridge Review of International Affairs*. 2006, vol. 19, issue 3, s. 454

3.2.2 Cíle GWOT

Základní cíle GWOT vůči Afghánistánu byly určeny již v ultimátu, které adresovala americká vláda afghánskému Tálibánu několik dní po 11. září, obsahující následující požadavky:

- 1) Vydat do USA všechny vůdce sítě Al-Káida, kteří se v Afghánistánu skrývají.
- 2) Propustit všechny zahraniční občany, které režim vězní.
- 3) Nadobro uzavřít všechny teroristické výcvikové tábory a vydat z nich všechny teroristy a jejich podporovatele.
- 4) Dát USA volný přístup do všech výcvikových táborů, aby se mohly ujistit, že tábory byly zcela zrušeny.²⁰⁶

Amerika poukázala, že na požadavcích výrazně lpí, zvláště tehdy, když se Tálibán pokusil dosáhnout dohody tím, že předá Usámu bin Ládina islámskému soudu, a americká vláda tento návrh rezolutně odmítla.²⁰⁷

Spojené státy poté definovaly i širší rámec cílů, kterých chtěly v GWOT dosáhnout. Jednalo se o porážku států, které sponzorují terorismus, zabránění dalším teroristickým útokům namířených proti USA a jejich obyvatelům či zabránění nebezpečným skupinám a státům (tzv. darebácké státy – Severní Korea, Írán a Irák) v získání zbraní hromadného ničení.²⁰⁸ Právě poslední jmenovaný cíl GWOT poté stál za vojenskou intervencí v Iráku, která měla zabránit režimu Saddáma Husajna v používání zbraní hromadného ničení.

²⁰⁶ BUSH, George. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. In: The American Presidency Project [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://middleeast.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=middleeast&cdn=newsissues&tm=145&f=10&tt=2&bt=4&bts=4&zu=http%3A//www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php%3Fpid%3D64731%26st%3D%26st1%3D%23>

²⁰⁷ WRIGHT, Donald P. A different kind of war: the United States Army in Operation Enduring Freedom (OEF), October 2001-September 2005. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, US Army Combined Arms Center, 2010., s. 30

²⁰⁸ RECORD, Jeffrey. Bounding the global war on terrorism. Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2003., s. 10 - 11

V roce 2002 byla vydána „Národní bezpečnostní strategie“, ve které byla věnována terorismu celá kapitola. Základním postulátem této strategie byla netolerance terorismu, ani těch, kteří jej podporují či strpí na svém území. USA deklarovaly vyhlášení „války idejí“²⁰⁹, mezinárodnímu terorismu. Terorismus byl zařazen do stejné kategorie jako genocida, otroctví či pirátství.²¹⁰ Národní bezpečnostní strategie zdůraznila, že terorismus je globální fenomén a cílem USA je porazit jej v globálním měřítku a vyzvala americké spojence ke spolupráci při naplňování těchto cílů. Zároveň také ale varovala, že USA si „vyhrajují právo jednat samostatně.“²¹¹

V roce 2003 pak byly cíle aktualizovány v rámci vydání „Národní strategie pro boj s terorismem“. V tomto dokumentu především autoři jasně poukazují na fakt, že válka proti terorismu bude dlouhá a obtížná a pravděpodobně nepůjde určit, kdy vlastně skončila.²¹² Za hlavní cíl již nebylo určeno nalezení a potrestání teroristů odpovědných za 11. září, ale především prevence dalších útoků.²¹³ Byla představena tzv. 4D strategie²¹⁴, která zahrnovala 4 základní cíle GWOT:

- 1) Porazit teroristické organizace, skrze lokalizace a likvidace teroristů a jejich sítí.
- 2) Zabránit sponzorování terorismu a poskytování útočiště a podpory teroristickým organizacím. Především ukončit státní podporu terorismu, vytvořit takové mezinárodní standardy, které umožní efektivní boj proti státům a režimům, jež terorismus podporují a podporu těm státům, které mají zájem na boj proti terorismu ve vlastní zemi.
- 3) Umenšit problémy, jež terorismus vyvolávají, a které teroristé zneužívají pro svůj prospěch a vytvořit také podmínky, které pomohou terorismus potlačit. Jedná se především o vytvoření tržních ekonomik, vytvoření demokratické vlády, ekonomický a sociální rozvoj atd. Součástí tohoto bodu je i tzv. „vítězství ve válce idejí“²¹⁵ – tedy snaha přesvědčit obyvatele o výhodnosti prostředí bez terorismu a jeho cílů.

²⁰⁹ Z aj. „war of ideas“

²¹⁰ The National Security Strategy of the United States of America 2002. Washington DC: The White House, 2002, s. 6

²¹¹ Ibidem, s. 5 – 6

²¹² National Strategy for Combating Terrorism 2003. Washington DC, 2003., s. 12

²¹³ Ibidem

²¹⁴ Ze 4 anglických slov začínajících na d: defeat (porazit), deny (zabránit), diminish (uménšit) a defend (ubránit)

²¹⁵ Z aj. „Victory in the war of ideas“

- 4) Ubránit USA a jeho obyvatele před terorismem. Součástí je zajištění efektivního fungování nově zřízeného „Ministerstva národní bezpečnosti“, zajištění maximálního množství informací o možných hrozbách a jejich včasná eliminace a zvýšení obranyschopnosti státu, včetně zajištění obrany kritické infrastruktury.²¹⁶

Lze si všimnout, že některé cíle jsou poměrně široké a obtížně dosažitelné. V roce 2003 již existoval předpoklad dlouhé války, která se postupně promění v mnohaleté úsilí bez konkrétní možnosti jasného vítězství.

Po zahájení války v Iráku a operace Irácká svoboda došlo k dalšímu rozšíření cílů GWOT o cíle v této válce. Základním záměrem války bylo odnětí zbraní hromadného ničení Saddámu Husajnovi a jeho režimu a zabránění v jejich možné proliferaci teroristům, především Al-Káidě.²¹⁷ V této práci bohužel není prostor pro rozbor legitimacy této války či hledání odpovědí na otázky kolem Rafída „Curveball“ al-Janábího či komise OSN vedené Hansem Blixem. Pro náš výzkum je důležité, že tyto cíle zapadaly do širšího pojetí cílů GWOT, tak, jak jsme je definovali výše.

V roce 2006 vyšla další „Národní strategie pro boj s terorismem“, která hodnotila dosavadní výsledky a stanovila nové priority. Za úspěchy považovala změnu vlády v Afghánistánu a zapojení země do boje proti terorismu. „*Vyhnání Al-Káidy z jejích bezpečných útočišť v Afghánistánu*“²¹⁸, svržení režimu v Iráku a jeho nahrazení demokratickou vládou, vytvoření globálního konsensu o nutném boji proti terorismu, zabití a zatčení klíčových členů Al-Káidy, včetně lidí odpovědných za útoky z 11. září, vytvoření a zabezpečení fungování „Ministerstva národní bezpečnosti“ atd. Mezi neúspěchy pak řadí pokračující teroristické útoky proti západním a prozápadním cílům na Blízkém východě, především v Afghánistánu a Iráku, existující sponzoring teroristů v Íránu a Sýrii, pokračující nábor, propaganda a další aktivity teroristických skupin, používajících rozsáhlé tajné horizontálně organizované sítě a moderní technologie, včetně internetu.²¹⁹ Nové cíle byly ještě širší než předtím. Šlo především o globální porážku náboženského a politického extrémismu, využívajícího terorismus jako metodu boje, a podpora otevřené a svobodné

²¹⁶ Ibidem, s. 15 - 28

²¹⁷ MEARSHEIMER, John a Stephen WALT. An Unnecessary War. Foreign Policy. 2003, č. 134, 51 - 59.

²¹⁸ National Strategy for Combating Terrorism 2006. Washington DC, 2006., s. 3

²¹⁹ Ibidem, s. 3 - 4

společnosti, která je v přímém rozporu s terorismem.²²⁰ V krátkodobém horizontu šlo zabránění teroristických útoků a vytvoření stabilního prostředí v Iráku a Afghánistánu. Jednalo se především o přerušení vazeb mezi jednotlivými teroristickými skupinami, zabránění šíření zbraní, omezení obchodu s drogami atd. Některé předchozí cíle byly také zmíněny, jako např. státní podpora terorismu, zbraně hromadného ničení či útočiště teroristů. Nebyl na ně nicméně již kladen takový akcent.²²¹

Vláda tedy považovala svoji strategii za úspěšnou, ačkoli to mnozí teoretici zpochybňovali poukazy na stále existující nebezpečí ze strany Al-Káidy a dalších teroristických skupin, na radikalizaci mladých, pokračující chudobu a neúspěchy při budování státních institucí v obou zemích atd.²²² Prezident Obama poté nastoupil do svého úřadu v době, kdy některé úkoly za něj již splnila předchozí vláda a naopak některé již nepovažoval za svoji prioritu. Svoji strategii poté „vrátil na zem“ a cíle, které formuloval, byly mnohem méně ambiciózní než cíle předchozí administrativy. V roce 2010 vyšla nová „Národní bezpečnostní strategie“, která zachovávala nejvýznamější cíle GWOT nicméně v pozměněné podobě. Byl kladen větší důraz na Afghánistán, který byl spolu s přilehlými oblastmi v Pákistánu označen za těžiště bojů proti terorismu. Naopak vzhledem k Iráku byla zdůrazněna snaha ukončit svoji vojenskou přítomnost v zemi a předat odpovědnost do rukou místní vlády. Zůstaly globální cíle, jako podpora demokracie, volného trhu a lidských práv, nicméně jejich prosazování bylo formulováno s výrazně menší ambicí než u strategií předchozí administrativy.²²³ V roce 2011 vydala administrativa prezidenta Obamy novou „Národní strategii pro boj s terorismem“. Lze říci, že většinu strategických cílů zcela převzala od předchozí vlády – snahu rozbít teroristické sítě, otázky financování terorismu, otázky zbraní hromadného ničení atd.²²⁴

Vzhledem k Iráku formuloval Barack Obama jednoznačný cíl – stáhnout se ze země a snažit se, aby se země pokud možno nepropadla zpět do víru násilí a terorismu. Tento cíl se

²²⁰ Ibidem, s. 7

²²¹ Ibidem, s. 11 - 19

²²² SCHMID, Alex P. a Garry HINDLE. After the war on terror: regional and multilateral perspectives on counter-terrorism strategy. London: RUSI, 2009

²²³ The National Security Strategy of the United States of America 2010. Washington DC: The White House, 2010

²²⁴ National Strategy for Combating Terrorism 2011. Washington DC, 2011., s. 1 – 19

povedl jen částečně. Americké jednotky se skutečně stáhly z Iráku, nicméně k zastavení násilí nedošlo. K situaci v Afghánistánu pronesl prezident Obama řeč v roce 2009, ve které potvrdil tendenci své administrativy k omezování rozsahu cílů v rámci GWOT a k postupnému ukončení angažmá amerických vojsk v Iráku.²²⁵ Na druhé straně poslal Barack Obama do Afghánistánu dalších 30 000 amerických s cílem stabilizovat situaci v zemi a zahájit tranzici odpovědnosti za bezpečnost do rukou afghánské vlády.²²⁶ Nová administrativa tedy přesunula prioritu z Iráku do Afghánistánu. Přesun priorit byl veden především snahou ukončit americkou přítomnost v zemi.

Cíle GWOT se v průběhu let měnily spíše méně. Témata jako Al-Káida a spřátelené organizace, zbraně hromadného ničení či podpora terorismu a náboženského extrémismu se stále opakují. Administrativa prezidenta Bushe postupně cíle rozšiřovala a zaměřovala se na úkoly s globálního charakteru. Administrativa prezidenta Obamy naopak cíle zúžila a zaměřila se na konkrétní kroky směřující k ukončení amerického vojenského angažmá v rámci GWOT. Tuto tendenci potvrdil prezident Obama, když prohlásil, že „Válka proti terorismu skončila“. Priorita se změnila z Iráku na Afghánistán.

3.2.3 Prostředky GWOT

V tomto výzkumu se zaměříme na 3 charakteristiky prostředků. Prozkoumáme vývoj výdajů na GWOT, množství nasazeného personálu a počty obětí. Zabývat se budeme také kvalitativním rozbořem rozsahu použitých prostředků. Vývoj v těchto charakteristikách zasadíme do kontextu globálního povstání.

3.2.3.1 Data

Pro posouzení finančních zdrojů vynaložených na GWOT používáme oficiální zprávu předloženou Kongresu v roce 2011, která obsahuje údaje amerického ministerstva obrany.

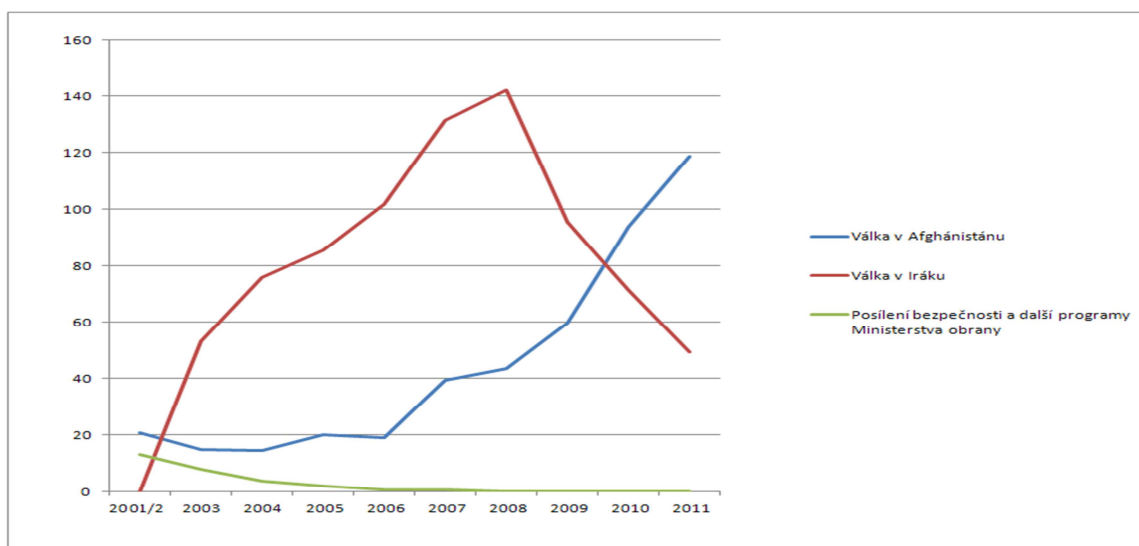
²²⁵ OBAMA, Barack. The New Way Forward - The President's Address: <http://www.whitehouse.gov/blog/2009/12/01/new-way-forward-presidents-address>. In: Whitehouse [online]. 2009 [cit. 2014-03-25].

²²⁶ Barack Obama orders 30,000 more troops to Afghanistan. BBC News [online]. 2009 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8389778.stm>

Následující tabulka a graf ukazují výdaje v miliardách dolarů vynaložené na GWOT ve třech kategoriích – válka v Afghánistánu, válka v Iráku a v otázkách posílení domácí bezpečnosti a dalších programů zaměřených na boj proti terorismu.²²⁷

Druh výdajů	2001/2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Válka v Afghánistánu	20,8	14,7	14,6	20	19	39,2	43,4	59,5	93,8	118,6
Válka v Iráku	0	53	75,9	85,6	101,7	131,3	142,1	95,5	71,3	49,3
Posílení bezpečnosti	13	8	3,7	2,1	0,8	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1

Tabulka 4: Výdaje USA na GWOT

Graf 2: Vývoj výdajů USA na GWOT

Můžeme sledovat strmý nárůst vynakládaných prostředků na obě válečná střetnutí. Rozpočet na válku v Iráku postupně stoupl až na dvojnásobek. Rozpočet na válku

²²⁷ BELASCO, Amy. The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11. In: CRS Report for Congress [online]. 2011 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL33110.pdf>

v Afghánistánu postupně stoupl až šestkrát z 20 miliard dolarů na necelých 120 miliard dolarů. S nástupem administrativy Baracka Obamy poté dochází k výrazné redukci výdajů na konflikt v Iráku, ale naopak výdaje na válku v Afghánistánu v tu dobu prudce stouply.

V níže uvedené tabulce naleznete počty nasazených amerických vojenských jednotek v GWOT.²²⁸

Konflikt	Množství nasazených amerických vojáků ²²⁹									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Afghánistán	7875	9900	17800	18200	22000	23700	30700	57600	93000	99000
Irák²³⁰	0	148900	139800	138000	125000	155300	142000	132200	87000	46000

Tabulka 5: Počet nasazených amerických vojáků ve válce v Afghánistánu a válce v Iráku

V této tabulce je třeba si všimnout, že v Afghánistánu stoupl postupně počet vojáků více než desetkrát, zatímco v Iráku byl počet vojáků setrvalý a postupný pokles začal až s nástupem administrativy prezidenta Obamy. Než zasadíme tyto údaje do kontextu, ukážeme ještě vývoj ztrát na americké straně ve válkách v Afghánistánu a Iráku.²³¹

Konflikt	Ztráty na životech amerických vojáků									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Afghánistán	49	48	52	99	98	117	155	317	499	418
Irák²³²	0	486	849	846	823	904	314	149	60	54

²²⁸ MCLEAN, Alan a Archie TSE. American Forces in Afghanistan and Iraq. In: The NY Times [online]. 2011 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/interactive/2011/06/22/world/asia/american-forces-in-afghanistan-and-iraq.html>

²²⁹ Tabulka uvádí množství aktuálně nasazených vojáků, nikoli celkové množství, které se vystřídalo v jednotlivých rotacích. Množství nasazených vojáků se v průběhu roku měnilo. Jedná se o zaznamenaný údaj vždy v polovině roku – v červnu.

²³⁰ Operace „Iraqi Freedom“ a operace „New Dawn“

²³¹ iCasualties. [online]. 2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://icasualties.org/>

²³² Operace „Enduring Freedom“ a operace „New Dawn“

3.2.3.2 Kontext

Válka v Afghánistánu začala s vynaložením omezených prostředků a s nasazením omezeného množství ozbrojených sil. Byly využity síly Severní aliance, afghánského kmenového odboje proti vládě Tálibánu, které byly pouze doplněny o americké speciální a pomocné jednotky. USA poskytly Severní alianci finanční, vojenskou a logistickou podporu v boji proti tálibánské centrální vládě. Spojené státy se mohly spolehnout na širokou základnu spojenců a především na podporu sousedního Pákistánu, který měl zájem na stabilizaci svého terorismem protkaného souseda. Americké velení použilo leteckou kampaň nejprve k likvidaci protileteckých kapacit Tálibánu, a poté i proti vojenským a civilním cílům.²³³ Tálibán byl svržen již v prosinci roku 2001.²³⁴ Americká armáda se poté soustředila na konsolidaci nové vlády v Kábulu a prováděla nárazové operace většího rozsahu proti jednotkám Tálibánu a Al-Káidy, jako byla např. operace Anaconda, při které bylo zabito několik stovek islamistů a „jen“ 8 vojáků padlo na straně spojeneckých jednotek.²³⁵ Za této konvenční fáze bojů nebylo pro technicky i strategicky velmi dobře vybavenou americkou armádu obtížné dosahovat úspěchů za cenu malých nízkých nákladů, nasazení menšího počtu jednotek i relativně malého počtu padlých.

Válka se ovšem začne měnit s nástupem povstaleckých aktivit Tálibánu a Al-Káidy. USA se totiž podařilo zničit základny nepřítel, ale nikoli jeho ideologii. Do země proudili džihádisté z jiných muslimských zemí, především z Pákistánu. Islamistům se podařilo zstrašováním, agitací, náboženskou činností a dalšími metodami získat ke spolupráci část obyvatel. Al-Káida koordinovala činnost jednotek Tálibánu, pákistánských radikálních skupin, lokálních džihádistů i bojovníků džihádu z celého světa. Docházelo k nárůstu počtu sebevražedných útoků, použití podomácku vyrobených výbušnin atd.²³⁶ „*Počet povstaleckých*

²³³ JONES, Seth G. In the graveyard of empires: America's war in Afghanistan. 1st pbk pub. New York: W.W. Norton, 2010, kap. 6

²³⁴ TANNER, Stephen. Afghanistan: a military history from Alexander the Great to the war against the Taliban. Updated version. Philadelphia: Da Capo, 2009, s. 295

²³⁵ KUGLER, Richard. Operation Anaconda in Afghanistan: A Case Study of Adaptation in Battle. Washington, DC, 2007.

²³⁶ JONES, Seth G. Counterinsurgency in Afghanistan. Santa Monica: RAND National Defense Research Institute, 2008, xvii, s. 62 - 66

útoků narostl mezi lety 2002 a 2006 o 400% a počet obětí těchto útoků o více než 800%.“²³⁷ Bylo zřejmé, že pokud chtějí USA udržet v zemi vládu Severní aliance, zabránit návratu teroristických skupin k moci a vytvořit v Afghánistánu stabilní prostředí, tak bude nutné investovat více peněz a nasadit více sil.

Aktivity globálního povstání poté výrazně narostly po zahájení války v Iráku. Vojenská intervence v Iráku vedla k nárůstu radikalizace v Afghánistánu a k dalšímu zhoršování bezpečnostní situace v zemi. „*Mnohé z prvků gerilové války se v Afghánistánu objevují téměř „v reálném čase“, ihned poté, co byly vyzkoušeny v Iráku.*“²³⁸ Později došlo ke vzniku povstání i v Iráku a obě povstání se propletla ve složité síti vztahů rychle se šířícího globálního povstání. V Afghánistánu vznikla velmi komplexní situace – útoky na spojenecké základny, zločiny (žhářství, únosy, loupeže, rabování, vydírání, vraždy), noční výpady²³⁹, využívání podomácku vyrobených bomb, ale i neúspěšná snaha spojenců o vytvoření stabilního prostředí v zemi, boj s drogami, výstavba silnic, škol, nemocnic, elektráren a další infrastruktury, komunikace s místními obyvateli, zajišťování vlády práva, školení policie, tajných služeb, vládního personálu atd. Všechny tyto činnosti kladou silný důraz na nasazení většího množství prostředků a cena války se tak stupňuje. Dramaticky stoupají především finanční náklady na zajišťování boje proti povstání.

Přes všechny tyto náklady nicméně počty vojáků nerostou tak dramaticky jako finanční zátěž. Mezi lety 2002 a 2008 naroste počet vojáků v Afghánistánu o necelých 38 000 mužů. Obamova administrativa pak počet vojáků v Afghánistánu zvýší o více než 53 000. Jedná se především o snahu vyřešit komplexní problém s globálním povstáním, který se zdá být za současných podmínek neřešitelný. David Kilcullen poukazuje na nutnost vytváření komplexních strategií a přístupů, které vyžadují nasazení mnoha mužů na mnoha místech, rozsáhlou spoluprací mezi jednotlivými složkami armády, tajnou službu i civilisty, stejně jako kooperaci s lokálními složkami, včetně policie a politických špiček. Bezpečnost je třeba

²³⁷ Ibidem, s. 48

²³⁸ HYNEK, Nik, Jan EICHLER. Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 77

²³⁹ Ibidem

zajišťovat ve všech regionech a s důrazem na práci s lokální populací, lokální vládou atd.²⁴⁰ Za takto náročné situace se objevuje nutnost navyšovat objemy prostředků i lidí ve válce.

Válka v Iráku měla jiný charakter. Konflikt s režimem Saddáma Husajna nebyl realizován skrze „proxy“ jednotky, jako v případě Afghánistánu, ale skrze nasazení pozemních, vzdušných i speciálních sil americké armády a spojenců z „koalice ochotných“. Počet nasazených vojáků v boji byl oproti Afghánistánu výrazně větší. Americká armáda měla možnost plně využít výhod „revoluce ve vojenských záležitostech“²⁴¹, technologické převahy, vynikajícího výcviku a moderních metod velení a řízení bojových operací. Byl nasazen větší počet pozemních jednotek za vydatné podpory přesných leteckých útoků a GPS naváděné munice. Po krátkém bombardování a vyřazení základních prvků obrany nepřítele byla zahájena rychlá a účinná pozemní operace z více směrů. Po dlouhých diskusích v Pentagonu mezi představiteli americké armády, tajných služeb a členů Bushovy administrativy bylo schváleno použití relativně většího počtu mužů.²⁴² Svržení Saddámovo režimu bylo poměrně rychlé. Pozemní operace začaly 20. března a již 9. dubna byl dobyt Bagdád²⁴³ a 1. května poté oznámil George Bush, že válka skončila.²⁴⁴ Americké armádě se podařilo dosáhnout rychlého vítězství za poměrně malých ztrát ve srovnání s počtem nasazených vojáků. Po skončení invaze bylo mnoho vojáků odvoláno a došlo k poklesu počtu jednotek v Iráku. Očekávalo se, že dojde k postupnému stahování amerických vojsk, jakmile se situace uklidní. K tomu ovšem nedošlo.

Americká armáda nicméně opět podcenila možnost vzniku povstání. Vznik insurgency podpořila nevhodná administrace poraženého Iráku (viz oddíl 4.1). V zemi se rozšířilo sunnitské povstání, které postupně zasáhlo téměř celé území Iráku. Povstání bylo zaštitěno sunnitským radikalismem a džihádismem. V srpnu 2003 došlo v Bagdádu k útoku na budovu

²⁴⁰ KILCULLEN, David. *The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one*. New York: Oxford University Press, 2009., s. 263 - 283

²⁴¹ Tzv. RMA – Revolution in military Affairs

²⁴² SHIMKO, Keith L. *The Iraq wars and America's military revolution*. New York, NY: Cambridge University Press, 2010., s. 142 - 172

²⁴³ KEEGAN, John. *Válka v Iráku*. Vyd. 1. Plzeň: Ševčík, 2006, s. 125 - 165

²⁴⁴ POLEDNE, Aleš V. *Největší moderní války: (od Koreje po Irák)*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2004, s. 115L.

OSN, při kterém byl spolu s 22 lidmi zabit zvláštní vyštanec OSN Sérgio Vieira de Mello.²⁴⁵ V říjnu poté zaútočili sebevražední atentáčníci na sídlo Červeného kříže a zabili 34 lidí a dalších 224 zranili.²⁴⁶ Radikální muslimský klerik Muqtada as-Sadr vybudoval džihádistskou „Mahdího armádu“ se kterou dobyl významné město Nadžaf v březnu 2004.²⁴⁷ Násilí se postupně rozrostlo do rozsáhlého odporu a zanedlouho došlo k prorůstání globálního povstání do Iráku. Povstání stále nabíralo na síle, bez ohledu na snahu amerických a spojeneckých sil vytvořit v zemi stabilní prostředí. Zatímco v roce 2003 došlo k několika stovkám útoků, tak v roce 2007 to bylo přes 5 000.²⁴⁸ Ministr obrany Rumsfeld přišel s plánem na snižování počtu amerických vojáků v Iráku. Vystoupil s názorem, že je třeba omezit přítomnost „nadbytečných“ jednotek v zemi a připodobnit americké angažmá v Iráku tomu v Afghánistánu. Důvodem byla především snaha omezit ztráty na vlastní straně.²⁴⁹ James Fallows tento krok kritizuje a upozorňuje, že podle mnoha pozorovatelů i armádních důstojníků to vedlo k ochromení mnoha armádních činností a ke zhrošení situace v zemi.²⁵⁰ V roce 2007 dostoupila intenzita povstaleckých útoků vrcholu. Útoky sunnitských extrémistů a mudžahedínů z celého arabského světa byly na denním pořádku. Ztráty nebyly pouze na americké straně, ale i na straně amerických spojenců a především mezi umírněnými Iráčany, lidmi, kteří odmítli spolupracovat s povstalci, příslušníky irácké administrativy či ozbrojených složek (irácká armáda byla v roce 2005 obnovena) a šíity.²⁵¹ Americká administrativa v roce 2007 reagovala zvýšením počtu vojáků a ohromným nárůstem výdajů na stabilizační operace, protiteroristické operace a především obecně na vedení COIN v zemi.

Povstání se sice nedařilo porazit, ale povedlo se jej zmírnit. Jedním z důvodů bylo soustředění amerických sil, dalším bylo přijetí nové strategie COIN (viz kap. 4), která vyústila

²⁴⁵ Top UN envoy Sergio Vieira de Mello killed in terrorist blast in Baghdad. In: UN News Centre [online]. 2003 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=8023#.U20LSPI_sXw

²⁴⁶ Baghdad terror blasts kill dozens. In: BBC News [online]. 2003 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/3216539.stm

²⁴⁷ DESKER, Barry. The Rise of Islamic Insurgency in Iraq. *The Journal of Conflict Studies*. 2005, roč. 25, č. 1.

²⁴⁸ SHIMKO, Keith L. *The Iraq wars and America's military revolution*. New York, NY: Cambridge University Press, 2010., s. 177 - 179

²⁴⁹ FALLOWS, James M. *Blind into Baghdad: America's war in Iraq*. New York: Vintage Books, 2006, xxv, s. 50 - 51

²⁵⁰ *Ibidem*, s. 51 - 52

²⁵¹ SHIMKO, Keith L. *The Iraq wars and America's military revolution*. New York, NY: Cambridge University Press, 2010., s. 183 - 202

ve větší spolupráci s obyvatelstvem a sousedními státy.²⁵² S nástupem prezidenta Obamy došlo k dalšímu stažení vojsk, které bylo dáno o něco klidnější situací v zemi a politickým programem nové administrativy (viz oddíl 3.2.1). Významným krokem, který předznamenal kompletní stažení amerických vojsk, byl odchod vojáků z měst v červenci 2009.²⁵³ Počet obětí pak od roku 2007, kdy bylo povstání na vrcholu, setrvale klesal. Jednou z příčin je samozřejmě i snižující se počet amerických jednotek v zemi. Je třeba dodat, že situace v Iráku se nestabilizovala po odchodu amerických jednotek a násilí, povstalecká činnost, islámský extremismus a džihádistické teroristické útoky pokračují v zemi nadále.²⁵⁴ Stažení vojsk z Iráku a postupný ústup z Afghánistánu je důsledkem Obamovy širší koncepce americké bezpečnostní politiky, která předpokládá přesun zájmů z Blízkého východu dále do Asie a především v omezení americké vojenské angažovanosti ve světě, větší důraz na „sdílení zátěže“ s ostatními partnery NATO a tendence k multilateralismu.²⁵⁵

3.3 Dílčí shrnutí a zodpovězení výzkumné otázky (I)

GWOT začala poté, co došlo k tragickým útokům 11. září jako válka amerických hodnot, spravedlnosti a civilizace proti terorismu, vyvěrajícímu z prostředí těch nejextrémnějších islamistických proudů. Tento narativ se ovšem nepodařilo udržet. Zpočátku měl vzhledem k rozměrům teroristických útoků úspěch a americké administrativě se pro GWOT podařilo získat 51 států, světovou veřejnost i domácí publiku. Jistota morální převahy, vlastní neokonzervativnímu pojetí války, se ovšem ovšem postupně vytrácela. Důvodem byla neočekávaná houževnatost globálního povstání, která se ukázala být odolná i nejmocnější a nejmodernější armádě světa. Přechod k opotřebovací válce a dlouhé COIN, spolu s medializovanými excesy a rostoucími náklady i ztrátami na životech vedl k rozkladu morálních jistot, které Bushova administrativa do války vkládala. Došlo k propadu popularity

²⁵² Ibidem, s. 195

²⁵³ RUBIN, Alissa J. Iraq Marks Withdrawal of U.S. Troops From Cities. In: The NY Times [online]. 2009 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2009/07/01/world/middleeast/01iraq.html?_r=0

²⁵⁴ Ke datu 4/2014

²⁵⁵ FLOURNOY, Michéle a Janine DAVIDSON. Obama's New Global Posture: The Logic of U.S. Foreign Deployments. Foreign Affairs. 2012, č. 4.

GWOT u světové veřejnosti, později i u americké veřejnosti a nakonec tento narativ opustila i americká administrativa s příchodem prezidenta Obamy.

Mnohem stabilnější se ukázaly být cíle GWOT. Problém terorismu reprezentovaného rozsáhlou sítí organizací, spojených ideou radikálního islámu, islámskou teorií války a ozbrojeným džihádem přetrval po celých deset let, které v této práci zkoumáme. Ve strategiích boje proti terorismu, které v aktualizované podobě nepravdělně jednou za několik let vychází, se opakovaly stále podobné hrozby – terorismus, zbraně hromadného ničení, politický a náboženský radikalismus, nekontrolovatelný pohyb mudžáhedínů a neprostopné finanční sítě teroristů. Bushova administrativa si kladla větší cíle než administrativa Baracka Obamy. Prezident Bush měl zájem o nastolení demokracie a vlády práva v zemích, kde se objevuje terorismus a dosáhnout celkové porážky náboženského extrémismu, používajícího terorismus jako jednu z metod dosahování cílů v globálním měřítku. Prezident Obama si poté vzhledem k opuštění jistoty morální převahy dal za cíl mimo jiné ukončení vojenského angažmá USA v obou válkách, především v Iráku, což jej nutilo omezit množství cílů na konkrétnější aktivity menšího rozsahu.

Některé cíle se podařilo naplnit – bylo potrestáno velké množství lidí stojících za útoky z 11. září, došlo ke svržení režimu Tálibánu, který podporoval terorismus, došlo ke svržení režimu Saddáma Husajna, jež byl důvodně podezřelý z držení zbraní hromadného ničení a z úmyslů je použít. Ani jednu ze zemí se nicméně nepodařilo stabilizovat a globální povstání bylo oslabeno, avšak nikoli poraženo.

Prostředky vynaložené na vedení války se postupně zvyšovaly, jak se válka měnila na dlouhotrvající counterinsurgency. Globální povstání se podařilo zabránit stabilizaci obou zemí a působit USA a jejich spojencům rostoucí ztráty. Náklady na množství vojenských jednotek i finance klesly, až když se prezident Obama rozhodl stáhnout jednotky z Iráku. Nepodařilo se mu ovšem situaci stabilizovat a násilí nadále pokračuje. Náklady na válku v Afghánistánu rostly po celé námi sledované období.

Odpověď na výzkumnou otázku: „Jak se proměnila GWOT z hlediska idejí, cílů a prostředků během více než 10 let bojů s globálním povstáním?“ tedy můžeme shrnout do tří bodů:

- 1) Neokonzervativní idea GWOT, jakožto morální války se postupně rozplynula a během války přestala být relevantní.

- 2) Základní cíle GWOT se nezměnily, nicméně se měnil rozsah cílů. V období administrativy prezidenta Bushe došlo k expanzi cílů a naopak během vlády prezidenta Obamy k jejich redukci. Základní rámec boje proti globálnímu povstání a terorismu, jakožto jejího bojového prostředku zůstal nezměněn.
- 3) Působení globálního povstání vedlo ke kontinuálnímu zvyšování počtu amerických vojáků na obou bojištích, růstu nákladu a navyšování počtu obětí.

4. Proměna americké doktríny COIN

Při plánování války s terorismem, jakožto odpovědi na útoky z 11. září nebyl přechod COIN v plánu a ani nebyl nijak očekáván. Než prozkoumáme, jak se americká COIN proměnila, nejprve zanalyzujeme, jak došlo k tomu, že vůbec musela být doktrína COIN využita. Poté budeme sledovat, jak se proměňovaly klíčové charakteristiky COIN. Budeme rozlišovat, zda se jedná o COIN v Afghánistánu, Iráku či zda se jedná o obecný postulát. Pokusíme se zjistit, zdali COIN prošel nějakou proměnou od počátku GWOT a tuto proměnu zachytíme na třech proměnných, určených dle metody McCormicka (viz odd. 1.3).

4.1 Počátek counterinsurgency v GWOT

Vznik povstání v Afghánistánu popisuje významný analytik války v Afghánistánu Seth Jones. Za hlavní spouštěč povstání v Afghánistánu považuje Jones dvě věci. Za prvé se jedná o ideologii Al-Káidy (kterou jsme si popsali v odd. 2.3). Zdůrazňuje, že tato ideologie nehraje tak velkou roli u místních farmářů a pastevců, kteří se stávají pěšáky či pomocníky povstalců. Významnou úlohu má nicméně u vůdců povstání a při kontaktech se zahraničím. Je to právě ideologie, která tmelí povstání, dodává mu v očích populace legitimitu a láká bojovníky z ostatních zemí, aby se připojili.²⁵⁶ Je to idea džihádu, Qutbova radikálního pojetí islámského práva, odmítání prozápadního sekularismu a „bezbožný materialismus“, který vytváří dynamiku povstání. Jako druhý důvod vzniku COIN v Afghánistánu vidí Seth Jones rozpad systému vládnutí v zemi. *„Korupce podkopává důvěru populace ve státní systém, politické instituce a politické vedení“*²⁵⁷ Neschopnost vlády kontrolovat vlastní území, vymáhat zákony, zajišťovat klid a bezpečnost či vybudovat elementární sociální a vzdělávací systém vede k frustraci obyvatel a pocitu zklamání z politického vývoje i vlády a jejích podporovatelů. Povstání poté vytváří jakýsi náhradní stát, který částečně supluje funkce, jež

²⁵⁶ JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad. *International Security*. 2008, vol. 32, issue 4, s. 26 - 33

²⁵⁷ *Ibidem*, s. 17

nezvládá vláda a poukazuje tak na její nedostatky. Seth Jones hovoří o povstání jako o „*soupeřícím státním uspořádání*“²⁵⁸

Problémem působení USA a Severní aliance bylo právě vládnutí. Vládnout afghánské společnosti se ukázalo být velmi složité. Seth Jones poukazuje, že vláda Tálibánu byla sice nedemokratická, diktátorská, používající nejrigidnější výklady islámského práva, ale dokázala ovládnout větší část země a zajistit vládu práva, vymáhání zákonů atd. Vláda prezidenta Karzáiho dosazená Severní aliancí ve spolupráci s USA a jejich spojenci na druhé straně nebyla schopna ovládnout větší část země než některá velká města a oblasti kolem Kábulu.²⁵⁹ Výsledkem byla rostoucí nespokojenost obyvatel. Americké ideové poselství o demokracii a otevřené společnosti tak ztrácelo na účinnosti ve chvíli, kdy nebylo podpořeno rostoucí životní úrovní obyvatel a lepším systémem vlády. Naopak ideologie Al-Káidy se mohla opřít o efektivnější způsob vlády v některých oblastech.

V Iráku je společnost mnohem vyspělejší a především zcela jiná než v Afghánistánu, nicméně faktory vzniku povstání zde byly podobné. Bushova administrativa si neuvědomila možnost přechodu od rychlé asymetrické konvenční války k dlouhé counterinsurgency a učinila některé kroky, které byly z hlediska counterinsurgency problematické a zcela odporovaly zkušenostem nabytým během dlouhé tradice americké COIN. Jednalo se především o rozpuštění armády, což způsobilo nárůst nezaměstnanosti a chudoby a vedlo k příklonu mnoha bývalých vojáků k protizápadním islamistům. Dalším důvodem nespokojenosti byla tzv. de-baasifikace, kdy byli všichni bývalí členové vládnoucí strany Bath vyloučeni ze státní správy. Problém byl v tom, že za dlouhá léta vládnutí této strany v ní byli členy téměř všichni administrativně schopní obyvatelé Iráku. Americká schopnost efektivně řídit Irák tímto krokem výrazně poklesla a opět došlo k nárůstu nezaměstnanosti, chudoby a k radikalizaci Iráčanů. Třetím kontroverzním krokem byla privatizace části klíčových úseků iráckého průmyslu. Velitel „Koaliční dočasné správy“ diplomat Paul Bremer se tak rozhodl vyřešit těžké ekonomické problémy, které v Iráku zanechala válka a socialistická vláda Saddáma Husajna, jako byla hyperinflace, neefektivita státní kontroly výroby,

²⁵⁸ Ibidem, s. 18

²⁵⁹ Ibidem, s. 20

nezaměstnanost a všudypřítomná korupce. Privatizace nicméně narazila na velké množství ekonomických problémů a celková situace Iráčanů se zhoršila.

Problém s vládnutím zde opět nahrál ideologii džihádu, kterou využili radikálové jako Muqtada As-Sadr a zahájili povstání. Spojené státy tak byly nuceny bojovat protipovstalecký boj na dvou bojištích zároveň.

4.2 Proměna klíčových faktorů v čase (II)

V této kapitole rozebereme proměnu americké doktríny COIN v průběhu GWOT. Doktrínu COIN považujeme za dominantní strategický koncept ve válkách v Afghánistánu a Iráku. Během zkoumání budeme analyzovat měnící se americkou koncepci COIN s ohledem na americkou tradici v této strategii a proměnu COIN na bojišti. V naší analýze se zaměřujeme na jednotlivé koncepce americké COIN strategie a jejich zavádění do praxe. Tyto teoretické poznatky budeme konfrontovat s efektivitou, kterou dosáhly v obou válkách.

4.2.1 Zisk podpory obyvatel

Zisk podpory obyvatel je nezbytnou součástí counterinsurgency. Otázky práce s obyvatelstvem a zisku podpory populace se v COIN stále vrací a zásadní důležitost jim přiřkl již jeden z „otců zakladatelů“ této doktríny – David Galula. V americké tradici COIN nicméně hrála otázka populace, jak jsme si ukázali výše, spíše menší roli. Američané kladli důraz na likvidaci povstání, přerušení zásobovacích tras, likvidaci vůdců a přetržení nepřátelského řetězce velení, spoléhali se na kvalitní zpravodajské informace a vynikající zvláštní jednotky. Nebyli ovšem zvyklí na budování státu, zajišťování dlouhodobé bezpečnosti a další činnosti, které přinesou málo hmatatelný, ale o to důležitější zisk v podobě podpory místních obyvatel.

Tímto problémem se zabývá důležitý teoretik COIN John Nagl, který poukazuje na fakt, že Britové byli mnohem úspěšnější v COIN v Malajsii než Američané ve Vietnamu, právě kvůli schopnosti získat si populaci a zapojit lokální ozbrojené složky do boje proti

povstalcům. Nagl zdůrazňuje, že tradiční armáda má v oblasti zajišťování chodu státu, práva a pořádku atd., mnohem menší šance nežli lokální síly doplněné o specialisty.²⁶⁰

V Afghánistánu byla přijata strategie „lehkého otisku“²⁶¹, která reflektovala tyto problémy a předpokládala menší nasazení amerických sil, s důrazem na místní síly.²⁶² Důkazem budiž malý počet amerických vojáků v počátcích války, spoléhání na síly Severní aliance a těsná spolupráce s vládou Hamída Karzáího. Tato strategie umožnila svrhnout vládu Tálibánu a zlikvidovat hlavní střediska Al-Káidy a dalších teroristických organizací a naplnit tak úvodní cíle GWOT za relativně nízkých ztrát. S nástupem rozsáhlého povstání se ovšem ukázalo, že nízký počet vojáků je neudržitelný. S nárůstem útoků a s radikálním zhoršením bezpečnosti v zemi došlo i k výraznému navýšení americké přítomnosti.

Ve chvíli, kdy bylo jasné, že válka v Afghánistánu se nevyhnutelně mění v povstání, tak se mezi americkými strategy rozproudila debata o tom, jakou podobu by nová COIN měla mít. Springer poukazuje na existenci mnoha variant COIN, o kterých se během diskusí uvažovalo. Mezi návrhy byl COIN zaměřený na likvidaci nepřátel či na likvidaci vůdců povstání, COIN zaměřený na populaci, zaměřený na komunikaci s jednotlivými kmenovými vůdci či COIN zaměřený na propagandu a náboženskou složku insurgency. Někteří teoretici poté rozlišují v této debatě dichotomii jakési „pravicové“ COIN zaměřené na likvidaci nepřátel vojenskými metodami a „levicové“ COIN zaměřené na zisk populace. Nakonec byl po dlouhých debatách zvolen COIN zaměřený na populaci.²⁶³

Zatímco ve Washingtonu probíhaly diskuze o vhodné strategii COIN v Afghánistánu, tak proběhla válka v Iráku. Válka začala skrze klasickou americkou doktrínu „šoku a hrůzy“²⁶⁴, kdy byly v masovém měřítku nasazeny letectvo, moderní technika a velké množství pozemního vojska, včetně motorizovaných divizí. Cílem bylo vyvolat představu neporazitelnosti, ochromit soupeře a rychle dosáhnout rozhodující převahy, která povede k

²⁶⁰ NAGL, J. A. (1999). Learning to Eat Soup with a Knife(n1). World Affairs, vol. 161, issue 4, 193 - 198

²⁶¹ V originále „Light Footprint“

²⁶² JONES, Seth G. Counterinsurgency in Afghanistan. Santa Monica: RAND National Defense Research Institute, 2008, xvii, s. 88

²⁶³ SPRINGER, Nathan. Implementing a Population-Centric COIN Strategy. Small Wars Journal. 2010, s. 1

²⁶⁴ V originále „Shock and Awe“

brzkému vítězství.²⁶⁵ Spojené státy se rozhodly v Iráku roku 2003 použít tuto strategii znovu poté, co se velmi dobře osvědčila v první válce v Zálivu. Tato strategie fungovala při svržení režimu Saddáma Husajna, ale nestačila pochopitelně na další fázi konfliktu, která se proměnila v dlouhé povstání. Zpočátku se objevovala snaha zvýšit účinnost vojenských útoků proti povstalcům. Města a vesnice byly chápány tradičním způsobem, jako v konvenční válce, tedy jako bojiště, kde probíhají vojenské operace, nikoli jako majetek, který je potřeba chránit.²⁶⁶ Čistě vojenský přístup nezaznamenal požadované úspěchy a povstání pokračovalo.

Po nárůstu povstalecké činnosti se začaly objevovat názory, že problém přerostl z vojenského v politický. V roce 2004 pronesl jistý americký plukovník na adresu chování amerických jednotek k místním obyvatelům památnou větu: „*Kdyby se mnou bylo takto zacházeno, taky bych se stal teroristou*“²⁶⁷ Donald Rumsfeld v roce 2006, těsně před svojí rezignací oznámil, že v Iráku existuje především problém „politické správy“ a teprve potom vojenský.²⁶⁸ V roce 2005 poté Pentagon přijal opatření k zahájení práce s populací v rámci COIN. Byla provedena cvičení a vydány instrukce k práci s obyvatelstvem. Americká strategie přešla od konceptu „šoku a hrůzy“ k nové, subtilnější strategii „získání srdcí a mysli“ obyčejných Iráčanů.²⁶⁹

Tato tendence byla potvrzena vydáním oficiálního COIN manuálu, který zpracoval generál Petraeus, jako jedna ze zásadních postav moderního amerického válečnictví a jež vyšel pod označením FM 3-24. V manuálu je kladen velký důraz na práci s populací. Generál Petraeus se zde inspiroval Galulou a jeho principy. V záhlaví druhé kapitoly uvádí Petraeus citát z Galuly: „*Základem je, že vojenská akce je až druhá po politické aktivitě a jejím hlavním cílem je získat dostatek politické moci, aby bylo možno pracovat s populací*“²⁷⁰ Manuál klade důraz na komunikaci, znalost kulturního a sociálního prostředí i místních

²⁶⁵ DEFENSE GROUP INC. Shock and Awe: Achieving Rapid Dominance. Washington, D.C.: National Defense University, 1996.

²⁶⁶ SEPP, Kalev I. From ‘shock and awe’ to ‘hearts and minds’: the fall and rise of US counterinsurgency capability in Iraq. Third World Quarterly. 2007, vol. 28, issue 2, s. 219

²⁶⁷ AYLWIN-FOSTER, Nigel. Changing the Army for Counterinsurgency Operations. Military Review. 2005, č. 6, s. 3.

²⁶⁸ SEPP, Kalev I. From ‘shock and awe’ to ‘hearts and minds’: the fall and rise of US counterinsurgency capability in Iraq. Third World Quarterly. 2007, vol. 28, issue 2, s. 219

²⁶⁹ Ibidem, s.228 - 229

²⁷⁰ FM 3-24: Counterinsurgency. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2006, 2.0

zvyků. Důležité je vysvětlovat místním lidem co američtí vojáci dělají, proč to dělají a jak to obyvatelstvu prospěje. Význam zde má především zajištění vládnutí, veřejného sektoru, ekonomiky a základních sociálních a zdravotnických služeb. Manuál klade důraz na civilní a vojenskou spolupráci, např. skrze zřízení tzv. „Country týmů“, které se budou skládat z diplomatů, civilních specialistů atd., a budou spolupracovat s armádou v otázkách informačních zdrojů a práce s místními lidmi. Důležité místo v nové COIN zastávala i otázka ideologie povstalců a způsobů, jak proti ní bojovat (viz oddíl 5.2.1).²⁷¹ FM3-24 se pochopitelně zabývá i čistě vojenskými aspekty problematiky, ale důraz, který se zde klade na civilní obyvatelstvo je v americké tradici COIN bezprecedentní.

Další významný americký dokument věnující se COIN přinesl generál Stanley McChrystal v roce 2009. Ve své counterinsurgency příručce pro velitele ISAF přejímá nadále teorii COIN zaměřeného na populaci a jde ještě dál. Zdůrazňuje nutnost „*pochopit místní obyvatelstvo a nazírat situaci jejich očima*“²⁷² Ve shodě s FM 3-24 požaduje McChrystal větší využití místních sil a zapojení obyvatelstva do zajišťování vlastní bezpečnosti.

COIN zaměřený na populaci je ovšem problematický v mnoha aspektech. David Kilcullen poukazuje na nutnost udržovat dohled nad obyvatelstvem 24 hodin denně. V ostatních případech dochází k infiltraci daných lokalit povstalcí a využití metod zastrašování, vyhrožování, únosů, vydírání, ideologické a náboženské manipulace atd.²⁷³ Povstalci mají lepší přehled o situaci. Pokud vojáci a civilní specialisté navštíví místo několikrát do týdne a nedovedou zajistit, aby v noci nepřišli k místním lidem povstalci, tak hrozí, že se nepovede spolupráci z praktických důvodů udržet. Dalším významným faktorem je ekonomika. Jak jsme si již řekli, tak v Iráku došlo v důsledku války a chyb v poválečné administraci k hospodářským propadům. Plány rekonstrukce, zahrnující perspektivu prosperity v dlouhodobém či v nejlepším případě střednědobém horizontu nebyly dostatečné pro obyvatelstvo, které trpělo akutními problémy v daný moment. V Afghánistánu poté hovoří Kilcullen o otázkách drogové ekonomiky. Ačkoli většina obyvatel považuje opium za

²⁷¹ Ibidem

²⁷² MCCRYSTAL, Stanley. ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance. 2009., s. 1

²⁷³ KILCULLEN, David. The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one. New York: Oxford University Press, 2009., s. 94 - 95

problematické, tak tvoří velmi lukrativní zdroj obživy.²⁷⁴ V Afghánistánu bylo osázeno 4,5 tisíce hektarů půdy makovicemi pro výrobu opia.²⁷⁵ Podle OSN tvoří opium významnou součást HDP Afghánistánu. Celkový příjem z opia byl v roce 2001 až 6,500\$ na hlavu ve chvíli, kdy průměrná mzda byla méně než 2\$ denně. Za této situace vláda prezidenta Karzáho pěstování opia zakázala.²⁷⁶ Akce směřující k likvidaci polí či nucené nahrazování této plodiny jinými rostlinami, např. šafránem²⁷⁷ se ukázala být pro spolupráci s obyvatelstvem problematická. Dalším významným problémem se staly některé incidenty, jako např. nechtěné bombardování afghánských svateb²⁷⁸ atd., jejichž medializace a popularizace vedly k odcizení obyvatelstva.

Mnohé se podařilo. Byly vybudovány nové cesty, nalezena nová pracovní místa, zajištěn přístup více lidí k vodě a elektřině. Bylo rozděleno velké množství jídla. Nové cesty přispěly ke snazšímu odhalení podomácku vyrobených bomb, čímž došlo ke zlepšení bezpečnostní situace a ke zmenšení počtu civilních úmrtí.²⁷⁹ Práce v afghánské policii a armádě přinesla větší zaměstnanost a nárůst platů. Globální povstání se nicméně pokoušelo přístup k populaci komplikovat skrze útoky na obyvatele, kteří spolupracovali s USA.

Otázkou také zůstává úspěšnost tranzice odpovědnosti za bezpečnost na místní populaci. Myšlenky Johna Nagla byly zapracovány do strategie Pentagonu i ISAF a v obou zemích byla bezpečnost postupně stále více předávána do rukou místních ozbrojených složek. V roce 2008 vyšel manuál americké armády FM 3-07, který se zabývá stabilizačními operacemi. Manuál rozpracovává předávání odpovědnosti za vývoj v zemi do rukou místní vlády a jejich ozbrojených sil. Manuál předpokládá výcvik lokálních složek, které budou

²⁷⁴ Ibidem, s. 59

²⁷⁵ HYNEK, Nik, Jan EICHLER. Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 64

²⁷⁶ CHAWLA, Sandeep. The opium economy in Afghanistan: an international problem. 2nd ed. Vienna: UN. Office on drugs and crime, 2003., s. 7

²⁷⁷ HYNEK, Nik, Jan EICHLER. Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012, s. 65

²⁷⁸ ENGELHARDT, Tom. The US Has Bombed at Least Eight Wedding Parties Since 2001. In: The Nation [online]. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.thenation.com/article/177684/us-has-bombed-least-eight-wedding-parties-2001#>

²⁷⁹ KILCULLEN, David. The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one. New York: Oxford University Press, 2009., s. 103

schopny samy vytvářet stabilní prostředí v zemi.²⁸⁰ Problémem ovšem zůstala korupce, nespolehlivost těchto jednotek, zbytečná krutost a nelojalita. Afghánské i irácké síly byly často neefektivní i kontraproduktivní. Povstalci toho využili pro infiltraci do bezpečnostních složek a následně útočili v řadách policie a armády.²⁸¹ Americké armádě se nicméně podařilo v mnoha případech vychovat profesionální vojáky, kteří se svými jednotkami dosahovali úspěchů. Zatímco v roce 2006 považovalo 50% Afghánců armádu za přínos k bezpečnosti, tak v roce 2007 to již bylo 96%.²⁸²

Pokud bychom měli shrnout vývoj americké doktríny COIN z hlediska vztahu k populaci, tak můžeme říci, že došlo k zásadní změně oproti dosavadní americké tradici counterinsurgency. S doktrínou COIN se původně vůbec nepočítalo. Poté, co se obě války proměnily v insurgency, tak došlo k debatě o podobě COIN a zvítězila myšlenka COIN zaměřené na populaci. V Iráku došlo k posunu od strategie „šoku a hrůzy“ ke strategii „získání srdcí a myslí lidí“. V roce 2006 nastolil David Petraeus ve svém manuálu FM 3-24, kde se vrací ke kořenům COIN Davida Galuly a zdůrazňuje získání obyvatelstva za hlavní součást COIN, nový kurz v americkém myšlení o counterinsurgency. V roce 2009 jsou pak tyto teze ještě prohloubeny generálem McChrystalem. Snaha získat si svoji populaci ovšem narážela na celou řadu problémů, především kvůli korupci a špatné ekonomické situaci. Přesto lze říci, že tato strategie dosáhla jistých úspěchů. Podařilo se v některých stránkách zlepšit život obyvatel a v omezené míře se podařilo i zapojit obyvatelstvo do realizace COIN.

4.2.2 Omezení nepřátelského vlivu na populaci

V této části se zaměříme na to, jakým způsobem bylo realizováno oddělení povstalců od obyvatel. Tato část COIN je velmi podstatná. Galula ji řadí mezi základní postuláty, stejně jako McCormick, jehož konceptualizaci využíváme pro zkoumání americké COIN během GWOT. Na první pohled se může zdát, že se jedná o podobnou premisu, jakou je první faktor, tedy zisk podpory obyvatel, ale ve skutečnosti je problematika této části COIN jiná.

²⁸⁰ FM 3-07: Stability Operations. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2008, 5.1 – 5.6

²⁸¹ KHAN, Ehsan Mehmood. Anatomy of Green-on-Blue Attacks. Pak Institute for Peace Studies, 2012.

²⁸² YOUNOSSI, Obaid. The long march: building an Afghan National Army. Santa Monica, CA: RAND, 2009, xviii, s. 52

V činnosti zaměřené na zisk populace na svoji stranu jde především o snahu nahradit část vojenských prostředků politickými a sociálně-ekonomickými a převést část zodpovědnosti za protipovstalecký boj na lokální populaci a omezit kontroverzní akce na minimum. Operace zaměřené na odtržení nepřátel od obyvatelstva se více zaměřují na samotného nepřítele a jeho vztah k místním lidem. V této kapitole rozebereme podobu činností zaměřených tímto směrem a zhodnotíme jejich vliv v americké doktríně COIN.

Omezení nepřátelského vlivu na populaci je v COIN strategii klíčové. Povstalci se bez podpory obyvatel stávají izolovanými ozbrojenci, které je možno poměrně snadno zničit vojenskými prostředky. Ve chvíli, kdy ovšem mají podporu místních obyvatel, získávají od nich přístřeší a materiál či dokonce z jejich řad rekrutují další bojovníky, tak je vojenský zásah téměř nemožný. Povstalci se snaží využívat místních zvyků a společenského systému, které jsou obtížně kontrolovatelné pro vládu a ještě více pro zahraniční vojsko pocházející z jiného kulturního okruhu. Tálibán využívá především v Afghánistánu složitostí kmenové politiky, zvyků a nezrušitelných tradic, rodinných a klanových závazků, příbuzností atd. V tomto nepřehledném systému je poté pro povstalce mnohem snazší působit než pro americké vojáky.

David Kilcullen popisuje „kruh násilí“, který vyvolávali povstalci v Iráku. Extremisté se usadili v sunnitských komunitách, odkud zahájili teroristické útoky proti šíitským oblastem, většinou zaměřené proti civilnímu obyvatelstvu. Vyprovokovali tak šíitskou odpověď, která postihla sunnitské civilisty. Výsledkem je chaos, nestabilita a přibývající množství obětí a lidí bez domova. V tomto prostředí povstalci snadno získávají další členy a rozšiřují svůj vliv.²⁸³ Americké velení se pokoušelo ve spolupráci se spojenci od počátku povstání nalézt účinné řešení těchto problémů a zahrnout je do své strategie COIN.

Jednou ze základních a nejméně úspěšných strategií, kterou USA využily ve snaze oddělit povstalce od populace, byla tzv. „strategie inkoustových skvrn“²⁸⁴, která spočívala v rozprostření jednotek po celém území, jež měly za úkol ve svém bezprostředním okolí zajistit pořádek, bezpečnost a elementární vládu práva. Tyto „inkoustové skvrny“ jsou poté

²⁸³ KILCULLEN, David. *The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one*. New York: Oxford University Press, 2009., s. 141

²⁸⁴ V originále „Ink spot strategy“ někdy známá též jako „Clear Hold and Expand“.

zbaveny povstalecké činnosti a je na nich obnoven zákon centrální vlády. Skvrny se zvětšují, jak se jednotlivé zóny bezpečnosti rozšiřují a postupně i spojují. Cílem je izolovat povstalce do určité oblasti a potom je zlikvidovat za použití klasických vojenských prostředků.²⁸⁵ Problém s touto strategií je v tom, že se stále zvětšuje plocha „bezpečných zón“, na kterých je třeba držet jednotky, jež vynucují pořádek a zajišťují bezpečí. Američané ani jejich spojenci, ale tolik jednotek prostě k dispozici neměli a ani nebyli ochotni tak velké množství jednotek nasadit.²⁸⁶ Tato strategie tak začne být v určitou dobu neudržitelná a povstalci se začnou vracet a opět působit na obyvatelstvo, vytvářet spirálu násilí a chaosu, zastrášovat, rekrutovat atd.

Doplňující strategie byla poté formulována v roce 2006 a aplikována v roce 2007 během rozmachu povstání v Iráku. Tato strategie, které se obrací přímo k otázce spojení povstalců a obyvatel, je postavena na několika základních premisách. Patří mezi ně především zajišťování bezpečnosti v oblastech s vysokou koncentrací populace, získávání spojenců z řad místních obyvatel, vytváření vztahu mezi obyvatelstvem a vládou a zabránění povstalcům v infiltraci těchto oblastí.²⁸⁷ David Kilcullen ovšem poukazuje na fakt, že: „*populační centra musí být zabezpečována 24 hodin denně, jinak nepřítel tyto oblasti infiltroje znovu a místní zastraší či kooptuje ...*“²⁸⁸ Přítomnost 24 hodin denně v terénu je nicméně velmi nebezpečná – vojákům hrozí teroristické útoky, nastražené podomácku vyrobené bomby atd. Vyžaduje velké nasazení a především extrémní množství vojska.

David Petraeus ve svém již zmiňovaném manuálu FM 3-24 pokračuje ve strategiích načrtnutých výše a dále je rozpracovává. Je zde opět použita strategie „inkoustových skvrn“, ale doplněna o nové poznatky. Petraeus si uvědomuje problém omezených amerických a spojeneckých sil v zemi a nemožnost je neustále navyšovat. Tento problém obchází postupným zapojováním místních jednotek. Definiuje tak 3 fáze operace COIN. V prvním stupni jsou z dané oblasti (potažmo najednou z více oblastí) vyhnáni povstalci. Ve druhé fázi jsou oblasti zabezpečeny a obnovovány základní funkce státu. V této fázi spolupracují vládní

²⁸⁵ JONES, Seth G. Counterinsurgency in Afghanistan. Santa Monica: RAND National Defense Research Institute, 2008., s. 93 - 95

²⁸⁶ Ibidem

²⁸⁷ KILCULLEN, David. The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one. New York: Oxford University Press, 2009., s. 94

²⁸⁸ Ibidem

jednotky dané země s americkými a spojeneckými vojáky. Je obnovována důvěra lidí ve vládu a zabráněno povstalcům ve styku s populací. Konečně v poslední fázi jsou oblasti bezpečnosti propojovány a bezpečnost předávána do rukou místní vlády a místních jednotek, které nahrazují americké vojsko.²⁸⁹ Petraeus hovoří o nutnosti vybudovat checkpointy, kde bude docházet ke kontrolám, aby se zamezilo volnému pohybu povstalců a možnostem jejich kontaktů s populací.²⁹⁰

Generál McChrystal poté ve své příručce hovoří o strategii povstalců, která spočívá v delegitimizaci vlády. Využívají chyb a neznalosti amerických vojáků k získání vlastních pozic mezi obyvatelstvem. McChrystal píše o případu, kdy vojáci ISAF vykáceli ovocné stromy podél cesty, protože překážely vozidlům. Neuvědomili si, že tím mnoha lidem zničili jejich jediné živobytí. V brzké době toho využili povstalci a na cestě se začaly objevovat bomby.²⁹¹ Varuje, že každé zabití civilisty vede k mnoha novým rekrutům povstalců z řad příbuzných a přátel zabitého.²⁹² Podle mínění McChrystala je tedy klíčem k oddělení povstalců od populace redukce násilí na co nejnížší možnou míru. Důležité je nedávat obyvatelstvu důvod se k povstalcům přidat. Další metodou je konfrontovat ideologii povstalců a poukázat na problémy v idejích radikálního pojetí džihádu. Finálním cílem je, aby se povstalci sami stali vydědenci ve své zemi a jejich vlastní komunity je odmítly jako falešné, rozněcující násilí a ničící jejich životy.²⁹³

Během vlády prezidenta Obamy získal generál McChrystal rozhodující vliv při formulování nové COIN strategie. McChrystal začal poukazovat na problémy s předáváním odpovědnosti místním jednotkám. Varoval před korupcí, násilím a neefektivitou jednotek. Zatímco angažmá v Iráku se chýlilo ke konci a pokračovalo předávání odpovědnosti, tak v Afghánistánu to zatím nebylo možné. McChrystal proto požádal o dalších 40 000 vojáků.²⁹⁴ V Iráku se řešilo především, jak zabránit po odchodu ze země násilí mezi sunnity a šíity a jakým způsobem dále poskytovat výcvik vládním jednotkám. Jedním ze zásadních témat byla

²⁸⁹ FM 3-24: Counterinsurgency. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2006, 5-4, 5-5 a 5-6

²⁹⁰ Ibidem, 5-73

²⁹¹ MCCHRISTAL, Stanley. ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance. 2009., s. 2

²⁹² Ibidem

²⁹³ Ibidem, s. 3 - 4

²⁹⁴ FAIR, C. Christine. Obama's New "Af-Pak" Strategy: Can "Clear, Hold, Build, Transfer" Work?. The Afghanistan Papers. 2010, č. 6, s. 4

otázka, zdali se centrální vládě podaří zabránit možné genocidě mezi oběma náboženskými skupinami.²⁹⁵ V Afghánistánu šlo o to, jestli bude vůbec pro vládní jednotky možné udržet povstalce stranou od populace. McChrystal se domníval, že za současné situace to možné nebude. Prezident Barack Obama počet vojáků nakonec navýšil. Tranzice byla v Afghánistánu odložena a snaha udržet povstalce dále od obyvatelstva a motivovat místní obyvatele nepodlehnout ideologii globálního povstání pokračovala dále. Sice došlo ke stažení z Iráku, ale globální povstání mezi obyvatelstvem nadále působí. Nedošlo sice ke genocidě a spirála násilí popsaná Killculenem se neopakovala v takové míře jako v roce 2007, nicméně země je stále nestabilní a teroristické útoky pokračují dále.

Faktor omezení přístupu povstalců k populaci nabíral stále na důležitosti, tak jak získávala na důležitosti práce s populací jako takovou v rámci COIN. Ukázalo se, že se jedná o téměř neřešitelný problém. Strategie „inkoustových skvrn“ sice dokázala úspěšně zbavit velké části země povstaleckých aktivit, ale nedokázala je za současného stavu vojska udržet. Generál Petraeus tedy rozpracoval návrhy, jak postupně nahradit vlastní vojska místními. Snaha provést přenos odpovědnosti na centrální vládu byla ovšem taktéž problematická. Generál McChrystal později přišel s pokusem omezit omyly a násilnosti, což ovšem v jistém ohledu zahrnovalo pozdržení přenosu odpovědnosti, protože vládní vojáci především v Afghánistánu, se často chovali tak, že vháněli místní obyvatelstvo do náruče povstalců. Během snahy o zamezení přístupu globálního povstání k obyvatelstvu také docházelo k přímému soupeření ideologie povstalců s idejemi Západu.

4.2.3 Přímá akce proti nepříteli

COIN se pochopitelně sestává i z vojenských akcí. Podle Galuly jsou vojenské operace doplňkem k práci s populací a slouží k fyzické likvidaci povstání a k prokázání své převahy.²⁹⁶ Jedním ze základních cílů GWOT bylo nalezení a potrestání pachatelů útoku z 11. září, což vyžadovalo provést vojenské operace k jejich dopadení. Pochopitelně část nepřátel

²⁹⁵ MILLER, James N. a Shawn W. BRIMLEY. *Phased Transition: A Responsible Way Forward and Out of Iraq*. Washington: Center for a New American Strategy, 2007., s. 37 - 39

²⁹⁶ GALULA, David. *Counterinsurgency warfare: theory and practice*. London: Praeger Security International, c2006, s. 53 – 59

byla zlikvidována během vojenských operací při svrhávání Tálíbánu. To samé platí pro Irák během úvodních operací vedoucích k sesazení vlády Saddáma Husajna.

V přímé vojenské akci v COIN mají Američané rozsáhlé zkušenosti. Pomohla jim zvítězit na Filipínách²⁹⁷, používali ji ve Vietnamu, i v dalších zemích. V této části se prolínají strategie COIN a counterterrorism. Strategie counterterrorism byly využívány v některých vojenských operacích, především, šlo-li o zajetí či zabití některého z vůdců Al-Káidy a dalších významných skupin.²⁹⁸ V této části prozkoumáme z hlediska přímé akce proměnu rolí letectva, pozemního vojska, speciálních sil a zvláštních prostředků v obou válkách v rámci COIN.

4.2.3.1 Role letectva

Letectvo hraje velmi významnou roli v moderní válce. S jeho rozvojem se objevují názory, že „*V moderním válčení je vzdušná nadvláda klíčovým předpokladem dosažení vítězství. Od roku 1939 žádná země nevyhrála válku, aniž by disponovala vzdušnou nadvládou*“²⁹⁹ První válka v Zálivu také jednoznačně prokázala účinnost letectva v soudobém konfliktu. Ve válkách v Iráku a Afghánistánu byly opět vzdušné síly použity a Spojené státy dosáhly velmi rychle nadvlády ve vzduchu, nicméně to k vítězství nestačilo. Brzy po dosažení prvotního vítězství se oba konflikty proměnily v COIN a letectvo začalo hrát zcela jinou roli. V COIN má letectvo tři základní úlohy. Za prvé transportační – letadla a vrtulníky slouží k rychlým přesunům pozemních jednotek, převozu raněných atd. Za druhé zpravodajskou – letectvo slouží ke sběru důležitých informací a dat. Za třetí vojenskou – provádění útoků na pozemní i vzdušné cíle, buď samostatně, či jakožto vzdušná podpora jiným jednotkám.³⁰⁰

²⁹⁷ JONES, Seth G. Counterinsurgency in Afghanistan. Santa Monica: RAND National Defense Research Institute, 2008, xvii, s. 7 - 8

²⁹⁸ STAM, Charles M. “COIN, CT, and Doctrinal Incoherence in the Global ‘War on Terror’”. In: The Fellows Review 2011-2012. Washington: CSPC, 2012, s. 1-6

²⁹⁹ VEGO, Milan. Joint operational warfare theory and practice. Rev. ed. [Newport, R.I: Naval War College], s. II-67

³⁰⁰ DADKHAH, Lara M. Close Air Support and Civilian Casualties in Afghanistan. Small Wars Journal [online]. [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fsmallwarsjournal.com%2Fmag%2Fdocs-temp%2F160->

Steve Bowman a Catherine Dale považují roli letectva za zásadní v pronásledování a eliminaci teroristů. Vzdušné síly jsou schopny po vyhodnocení zpravodajských informací na velkou vzdálenost a s velkou přesností velmi rychle zasáhnout cíl. Zvláště v Afghánistánu jsou přesuny pozemních vojsk v náročném a hornatém terénu často velmi pomalé, zatímco letadla nejsou tímto prostředím limitována.³⁰¹ Problémem letectva ovšem stále i přes speciální munici, naváděné střely a další moderní technologie zůstávají vedlejší škody. Během leteckých útoků dochází vlivem špatných zpravodajských informací, nepřesnosti, mlhy války, nedorozumění a dalších faktorů ke ztrátám na životech civilistů. Tyto ztráty poté podkopávají snahu o zisk podpory ze strany populace.

Zatímco zpočátku, když byla země chápána jako bojiště, bylo využití letectva velmi časté, tak později, s nárůstem snah o vytvoření COIN zaměřené na populaci, docházelo k omezení role leteckých útoků i využívání vzdušných sil jako palebné podpory pro pozemní jednotky. Manuál COIN FM 3-24 se zabývá dopodrobna využitím letectva. Hlavní roli vzdušných sil chápe v prvních dvou úlohách načrtnutých výše a přímý útok považuje za sekundární. Velký význam hraje letectvo při snaze povstalců přejít na konvenční útok. V takovém případě mohou letecké síly zasáhnout dříve, nežli k útoku povstalců vůbec dojde a překazit jej. Při vojenských zásazích požaduje Petraeus využití přesně naváděné munice, aby nedošlo ke ztrátám na životech civilistů, které by využili povstalci ve svůj prospěch. Doporučuje nicméně používat letecké útoky co nejméně.³⁰²

V roce 2009 pak vyšla směrnice ISAF, která výrazně omezila používání letectva k útokům na pozemní cíle. Směrnice téměř vylučuje použití podpory letectva³⁰³ poblíž obydlených oblastí, kde je riziko civilních ztrát.³⁰⁴ Lze tedy říci, že role vzdušných sil se v průběhu obou konfliktů GWOT postupně zmenšovala.

dadkhah.pdf&ei=0WJVU938Lsbm4QSpt4GQDw&usg=AFQjCNE03Pb8aTWQSDsxBZF4Nux0-ZDwkQ&sig2=SqR2x0zPoi8qcTuXnp5BEQ&bvm=bv.65177938,d.bGE

³⁰¹ BOWMAN, Steve a DALE, Catherine. War in Afghanistan: Strategy, Military Operations, and Issues for Congress. In: CRS Report for Congress, s. 31 [online]. 2009 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40156.pdf>

³⁰² FM 3-24: Counterinsurgency. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2006, E1 – E5

³⁰³ Tzv. „Close Air Support“ – specifické podmínky, za kterých je možné „Close Air Support“ použít i v obydlených oblastech podléhají utajení.

³⁰⁴ NATO/ISAF HEADQUARTERS. Tactical Directive. Afghánistán, [online]. 2009 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/Tactical_Directive_090706.pdf

4.2.3.2 Role pozemních sil

Todd Harrison píše, že války v Afghánistánu a Iráku jsou především válkami pozemního vojska.³⁰⁵ Pozemní vojska se účastní každodenní činnosti COIN, práce s populací atd. Vedle toho se účastní i větších bojových operací proti povstalcům.

Role pozemního vojska nesloužila pouze k přímým vojenským akcím, spíše naopak. Velkou část COIN tvoří z hlediska pozemních vojsk patrolování, rozdělování humanitární pomoci, obecně účast na činnostech provinčních rekonstrukčních týmů či výcvik lokálních ozbrojených sil. Jen menší část tvořila přímá vojenská akce proti nepříteli. Přesto je nutné podotknout, že COIN je stále válka a vojenské akce v ní mají nezastupitelné místo.

Po ukončení největších operací a svržení Tálibánu resp. vlády Saddáma Husajna byly zahájeny některé zásadní operace proti povstalcům. V Afghánistánu bylo realizováno několik rozsáhlých bojových akcí, ve kterých došlo k masivnímu střetu s povstalcí. Jedná se především o operaci „Anaconda“, při které došlo k přímé konfrontaci s povstalcí v údolí východního Afghánistánu. Přes zřejmý vojenský úspěch se podařilo velké části povstalců uniknout.³⁰⁶ V roce 2002 se poté odehrálo několik větších střetnutí a povstalci byli vytlačováni z obydlených oblastí. Některé operace byly připraveny pro pozemní vojsko a již existovaly přesné plány pro jejich uskutečnění, ale nakonec byly předány speciálním silám či lokálními jednotkám.³⁰⁷ Proměna války z asymetrického konvenčního střetnutí k dlouhé counterinsurgency znamenala snížení role pozemního vojska ve vojenských operacích a zvýšení jejich práce v obydlených lokalitách. Počet operací pozemního vojska se zmenšoval a operace tak velkého rozsahu, jako byla Anaconda, již nebyly provedeny.³⁰⁸

³⁰⁵ HARRISON, Todd. Impact of the Wars in Iraq and Afghanistan on the US Military's Plans, Programs and Budgets. Washington DC: Center for Strategic and Budgetary Assessments, 2009., s. 4

³⁰⁶ Operation Enduring Freedom: October 2001-March 2002. Washington, D.C.: For sale by the Supt. of Docs., U.S. G.P.O., 2004, s. 36 - 45

³⁰⁷ Ibidem, s. 26

³⁰⁸ KUGLER, Richard L. Operation Anaconda in Afghanistan: A Case Study of Adaptation in Battle. Washington DC: National Defense University, 2007, s. 1

Generál Petraeus se v manuálu FM 3-24 zaměřuje na posílení role vojenské a civilní spolupráce. Požaduje navýšení role amerických vojsk v civilních činnostech. Manuál předpokládá užší spolupráci v rámci provinčních rekonstrukčních týmů a v rámci tzv. „Civilně-vojenských operačních center“³⁰⁹, kde bude propojena pěším vojskem zajišťovaná bezpečnost, civilní snaha o zajištění „good governance“ a komunikaci s lokálními složkami a obyvatelstvem. Přímé bojové operace považuje Petraeus jen za jednu část vojenských aktivit pozemních sil. Hovoří nicméně o nutnosti zachovat bojové operace k nezbytnému zajištění bezpečnosti a vypuzení povstalců z klíčových oblastí. Požaduje ovšem operace menšího rozsahu, které bude možno postupně předat do rukou lokálních sil. Významnou roli hrají defenzivní operace. Pozemní jednotky musí být schopny vojensky chránit populaci před povstalcí, stejně jako chránit klíčová centra, infrastrukturu atd.³¹⁰ David Kilcullen kromě defenzivních operací a ofenzivních akcí sloužících k získání kontroly nad oblastí hovoří ještě o protidrogových operacích, jako o významné činnosti pozemního vojska v Afghánistánu.³¹¹

V Iráku hrály od počátku pozemní vojska mnohem větší roli než v Afghánistánu. Také množství amerických jednotek v zemi bylo mnohem vyšší. I zde se pozemní vojsko účastnilo operací v rámci strategie „inkoustových skvrn“. Ve městech, především v Bagdádu a provincii al-Anbár, pozemní vojska zajišťovala bezpečnost a prováděla další defenzivní operace.³¹² Od roku 2004 se poté vojenské operace pozemních sil rozšířily v rámci COIN i do dalších oblastí. *„Ačkoli tyto operace byly všechny úspěšné v porážení či vyhnání povstalců, tak irácké jednotky poté nebyly schopny zabránit návratu povstalců a americké jednotky tak musely v některých oblastech zasahovat vícekrát.“*³¹³ Postupně byly pozemní operace rozšířeny a počet amerických vojáků stoupl. Větší důraz se ovšem kladl na propojení s civilní složkou COIN a na defenzivní charakter operací.

V roce 2007 bojových operací přibýlo, jako reakce na nárůst násilí v zemi. Bylo provedeno velké množství operací, od defenzivních až po ofenzivní, ve snaze zatknout

³⁰⁹ V orig. „Civil-military Centers“

³¹⁰ FM 3-24: Counterinsurgency. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2006

³¹¹ KILCULLEN, David. The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one. New York: Oxford University Press, 2009., s. 63 - 66

³¹² BOWMAN, Steve. Iraq: U.S. Military Operations. In: CRS Report for Congress [online]. 2007 [cit. 2014-04-08]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL31701.pdf>

³¹³ Ibidem

povstalce, zabránit jim v pokládání min či v plánování sebevražedných atentátů a dalších teroristických útoků. Docházelo k akcím směřujícím k zatýkání nepřátel, detekci jejich úkrytů, přerušení jejich zásobovacích tras atd. Jak ovšem stoupalo násilí, tak se vláda prezidenta Bushe rozhodla přejít k efektivnější COIN a i zde přijala strategii zaměřenou na získání populace.³¹⁴ Tento posun vedl ke snížení počtu bojových operací vykonávaných pozemním vojskem. Prezident Obama poté v rámci své snahy ukončit válku pokračoval ve snižování počtu vojáků v zemi a tím i zásadně omezil vykonávané činnosti a především bojové operace. Obamova strategie nakonec bojové operace amerických vojáků zcela ukončila a z Iráku většinu svých jednotek stáhla.³¹⁵

Role pozemních jednotek zůstala po celé sledované období obou válek klíčová, nicméně do bojových operací byly zahrnovány postupně méně. V Afghánistánu hrály pozemní jednotky vedlejší roli vedle speciálních sil a velkých bojových operací, kterých se účastnila i pravidelná armáda, bylo málo a postupně se jejich počet ještě snížil, když se COIN zaměřil směrem k práci s populací. V Iráku byla úloha pozemních sil mnohem, výraznější, ale i zde docházelo k postupnému nahrazování pozemních sil v přímé vojenské akci speciálními jednotkami v kombinaci s místními silami, v duchu poučky Johna Nagla.

4.2.3.3 Role speciálních jednotek

V moderní válce jsou speciální jednotky nepostradatelné. V Afghánistánu byl od počátku kladen na speciální jednotky zvláštní důraz. Odstavení Tálibánu od moci bylo realizováno s dominantní rolí amerických zvláštních jednotek bez zásahu většího počtu mužů pravidelné armády. Speciální jednotky poté převzaly odpovědnost za většinu bojových

³¹⁴ KILCULLEN, David. *The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one*. New York: Oxford University Press, 2009., s. 129 - 130

³¹⁵ ACHARYA, Amitav a Hiro KATSUMATA. *Beyond Iraq: the future of world order*. New Jersey: World Scientific, c2011., s. 29 - 30

operací proti povstalcům.³¹⁶ Speciální síly hrály významnou roli i při obsazování Iráku. Speciální jednotky „Viking“ stály za obsazením téměř celé severní části země.³¹⁷

Po přechodu válek do counterinsurgency došlo k jisté redefinici role speciálních sil. Základním cílem speciálních sil byla přímá akce proti povstalcům. Mezi další cíle poté patřil trénink místních sil a sbírání zpravodajských informací. Speciální jednotky byly také nejlépe vybaveny a vycvičeny pro náročná prostředí, především v Afghánistánu.³¹⁸ V Iráku poté byly speciální jednotky nasazeny kromě přímého boje proti nepříteli také do společných operací s lokálními ozbrojenými složkami, především v kurdských oblastech. Byly to speciální síly, které umožnily USA spoléhat se méně na strategické letectvo a bombardovací operace.³¹⁹ Speciální jednotky se v obou zemích účastnily výcviku lokálních sil a společných akcí.

Je třeba zdůraznit, že americká armáda nebyla celkově připravena na vznik COIN, kromě speciálních jednotek.³²⁰ To dávalo samozřejmě těmto jednotkám výhodu a nejvyšší americké velení tak mělo důvod k jejich většímu nasazení. Speciální síly také vykonávaly cílené operace zaměřené na likvidaci určených teroristů, jejich vůdců či jiných důležitých cílů z řad povstalců. Speciální síly na to byly vycvičeny a navíc disponovaly větší autonomií a kratším řetězcem velení, který jim umožňoval rychlejší nasazení.³²¹ V roce 2001 vyšel oficiální manuál použití speciálních sil FM 3 – 05.20. Tento manuál předpokládá nasazení speciálních sil při protiteroristických operacích, při prevenci teroristického útoku i případné nasazení odvetné. Manuál zmiňuje možnost výcviku lokálních protiteroristických jednotek.³²² Manuál FM 3-24 klade důraz na spolupráci s místními ozbrojenými složkami. Generál Petraeus také hovoří o použití speciálních jednotek k výcviku místních sil. Poukazuje tak na

³¹⁶ PELTIER, Isaac. *Surrogate Warfare: The Role of U.S. Army Special Forces*. Kansas: United States Army Command and General Staff College, 2004., s. 17 - 23

³¹⁷ *Ibidem*, s. 24 - 35

³¹⁸ JONES, Seth G. *Counterinsurgency in Afghanistan*. Santa Monica: RAND National Defense Research Institute, 2008., s.110

³¹⁹ PIRNIE, Bruce a Edward O'CONNELL. *Counterinsurgency in Iraq (2003-2006)*. Santa Monica, CA: Rand, 2008, xxvii, Rand counterinsurgency study, s. 8 - 9

³²⁰ *Ibidem*, s. 69

³²¹ JONES, Seth G. *Counterinsurgency in Afghanistan*. Santa Monica: RAND National Defense Research Institute, 2008., s.99

³²² FM 3-05.20:Special Forces Operations. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2001, 2-17

možnost využití zvláštních sil vzhledem k jejich větší jazykové vybavenosti k těmto účelům.³²³

Administrativa Baracka Obamy ve snaze postupně předat v obou válkách odpovědnost za bezpečnost své země místním vládám zvýšila důraz kladený na použití speciálních sil. Přímá akce s nasazením většího množství pozemních sil, doprovázených leteckými útoky ustoupila menším akcím speciálních jednotek. Tento trend zahájila již vláda George Bushe a nově nastupující administrativa vzhledem ke své snaze angažmá rychle ukončit jej pouze zrychlila. S touto změnou souvisí také používání bezpilotních letadel, tzv. dronů (více viz oddíl 5.2.2). Drony představují způsob jak snížit riziko pro vlastní vojáky na minimum a zároveň velmi účinně a rychle likvidovat povstalecké jednotky. Rakety vystřelované rychlostí, která přesahuje rychlost zvuku, téměř znemožňují povstalcům se schovat či se útoku jinak vyhnout. Zároveň letadla svojí přesností snižují vedlejší škody a napomáhají tak uskutečnění COIN zaměřené na populaci.³²⁴

4.3 Dílčí shrnutí a zodpovězení výzkumné otázky (II)

Americká strategie COIN vycházela z dlouhé tradice v tomto způsobu boje, především z 20. století. Spojené státy se během protipovstaleckých operací 20. století specializovaly spíše na strategie COIN zaměřené na likvidaci nepřátel a další ryze vojenské aktivity. Válka v Afghánistánu měla být jiná. Již od počátku počítal strategický plán se strategií „lehkého otisku“ a nasazení malého počtu jednotek, převážně speciálních, které měly pouze podporovat a doplňovat vojska Severní aliance, složená z místních kmenů. Tato strategie byla později přehodnocena vzhledem k nárůstu povstaleckých aktivit a neudržitelnosti současného vývoje.

V debatě o tom, jaká podoba COIN bude přijata, zvítězilo zaměření na populaci. Lze v tom nalézt poučení z minulých neúspěšných counterinsurgency i jistý návrat ke kořenům

³²³ FM 3-24: Counterinsurgency. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2006

³²⁴ ZENKO, Michael. Reforming U.S. Drone Strike Policies. Council Special Report. 2013, č. 65., s. 6 – 7 – tento názor ovšem bývá zpochybňován a někteří teoretici naopak považují efektivitu dronů za nízkou a způsobované vedlejší škody za vysoké. Například Michael J. Boyle - BOYLE, Michael J. The costs and consequences of drone warfare. International Affairs. 2013, roč. 89, č. 1, s. 1-29.

této teorie. Postupně došlo k posunu od COIN zaměřeného na likvidaci nepřátel ke COIN zaměřenému na práci s obyvatelstvem. V Iráku byla nejprve aplikována strategie „šoku a hrůzy“, jež byla úspěšně použita v první válce v Zálivu. Po vzniku povstání a jeho postupné integrace do globálních povstaleckých struktur bylo upuštěno od vnímání Iráku jako pouhého bojiště a byla přijata doktrína „získání srdcí a myslí“, která posílila vliv politických otázek. Na důležitosti získala politická správa, spolupráce mezi civilní a vojenskou složkou a výcvik místních ozbrojených sil. Tuto tendenci potvrdil manuál FM 3-24 generála Petraeuse a v roce 2009 ji pak ještě prohloubil generál McChrystal.

V obou válkách byl postupně zredukován počet velkých vojenských operací. Pozemní jednotky získaly roli spíše v každodenní komunikaci s obyvatelstvem, při pomoci v rozdělení humanitární pomoci či budování infrastruktury a dalších kapacit. Významnou úlohu hrály nadále defenzivní operace, bez nichž nelze zajistit bezpečnost obyvatel ani vytvářet žádné civilní projekty. Stejně tak bylo omezeno bombardování letectvem i celková vojenská podpora ze vzduchu. Byly zpřísněny standardy pro povolení leteckého útoku na pozemní cíl a celkový vliv letectva se zmenšil. Pochopitelně nebylo v žádném případě upuštěno od pronásledování povstalců. Přímé bojové akce proti povstalcům nicméně stále více přecházely pod speciální síly a místní ozbrojené složky. Se snahou administrativy prezidenta Obamy předat odpovědnost za bezpečnost místní vládě se zvýšila role speciálních sil, především jako trenérů a mentorů ve výcviku lokálních sil.

5. Vývoj operačně taktického působení na bojišti

V této kapitole rozebereme nejnižší hladinu naší analýzy. Tato hladina je nicméně velmi důležitá. Situace na bojišti významně ovlivňovala strategii i celou podobu války. Například námi zdokumentovaný posun ve vnímání morální převahy byl do jisté míry zapříčiněn i nejistými výsledky v obou válkách. Na to musela reagovat strategická část války a proměna doktríny COIN ze zaměření na nepřítele k zaměření na populaci je také výsledkem toho, co se na bojišti skutečně dělo. Stejně tak snaha předat odpovědnost za válku do rukou místní populace a pomalu obě bojiště opustit je dána jak tlakem domácí americké veřejnosti, která ve stále větší míře pochybovala o morální správnosti války, tak neuspokojivými výsledky v boji. V této části se nejprve ve zkratce podíváme na to, jaké jsou základní obecné charakteristiky moderní války, a potom na třech podúrovních rozebereme proměnu situace na bojišti. Vybrali jsme si charakteristické faktory, které nám pomohou dobře osvětlit, co se na bojišti dělo.

5.1 Operačně-taktická charakteristika moderní války

Na konci 80. a na počátku 90. let došlo k ustálení nového směru válčení, který reflektoval nástup moderních technologií a s ním spojených doktrín a dalších vojenských postupů. Z operačního a taktického hlediska hrají důležitou roli především výcvik, technologie a prostředí, ve kterém se boj odehrává. Keith Shimko upozorňuje na tendenci ve vojenském tréninku směrem od kvantity ke kvalitě se zaměřením na početně omezené perfektně vycvičené speciální síly. Dále poukazuje na technologickou revoluci, která přinesla nové informační, komunikační, zbraňové a naváděcí technologie a další novinky, jež umožnily vojsku částečně překonat mlhu války. Nové postupy ve sbírání zpravodajských informací, především využití navigací GPS, satelitů, bezpilotních letadel atd., spolu s laserem naváděnou municí, umožnily zasazovat nepříteli těžké rány s minimalizací vlastních ztrát. „Neviditelná“ letadla mohou sbírat cenné informace, likvidovat potenciální cíle a především komunikovat s pozemními vojsky a zajišťovat jim informační výhodu nad nepřítelem. Včasné informační systémy vyhodnocované na dálku profesionálními zpravodajci

s využitím moderní počítačové techniky značně zredukovaly možnost nenadálých konvenčních útoků. Moderní armády dosáhly bezprecedentního propojení leteckých sil, speciálních sil, pozemních jednotek a zpravodajské služby.³²⁵

Na druhou stranu došlo i k zásadní změně prostředí, ve kterém se moderní válka odehrává. Moderní armády se většinou utkávají s nepřítelem, který je vojensky slabší a uchyluje se k taktikám asymetrické války. Situace na bojišti tak bývá nepřehledná, k boji dochází v hustě obydlených oblastech či v neprostupném terénu. Nepřítel bývá neoznačen a často se skrývá mezi civilní populací. Dochází k promíchání civilistů a vojáků – nepřátelské jednotky se mísí s civilisty a naopak někteří civilisté se někdy účastní bojových operací či poskytují bojovníkům podporu. Je tedy obtížné odlišit, kdo je civilistou a kdo ozbrojeným nepřítelem. Jednotky slabší strany toho využívají a často různými prostředky nutí civilisty k podílu na válečných aktivitách, dochází i k využívání civilistů jako cílů či jako živých štítů. Mezi civilisty také bývá největší podíl obětí na životech.³²⁶ Velkou roli hrají také média a internet, jež kladou zvýšený důraz na vojáky a jejich velitele, především z hlediska lidské bezpečnosti, válečných zločinů atd.³²⁷

Nová role civilistů ve válce klade vysoké nároky na pozemní jednotky z hlediska jazykové vybavenosti, schopnosti empatie atd. Vojáci se stále více zapojují do nebojových činností (viz kap. 4), na něž často nejsou ve výcviku připraveni. Thomas Barnett poukazuje na zvláštní situaci v COIN, kdy vojáci musí na jedné straně zvládat náročné vojenské situace, stoprocentně poslouchat rozkazy a být neustále připraveni utkat se s nepřítelem a zároveň pomáhat obyvatelstvu ve zcela odlišných, nebojových činnostech, rozdělovat humanitární pomoc atd.³²⁸

³²⁵ SHIMKO, Keith L. *The Iraq wars and America's military revolution*. New York, NY: Cambridge University Press, 2010., s. 37 - 51

³²⁶ HAMMES, Thomas X. *Insurgency: Modern Warfare Evolves into a Fourth Generation*. Strategic Forum. 2005, č. 214., s. 2

³²⁷ Ibidem

³²⁸ BARNETT, Thomas. [video]Let's rethink America's military strategy. In: Ted.com [online]. 2005 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: http://www.ted.com/talks/thomas_barnett_draws_a_new_map_for_peace#t-125229

5.2 Proměna klíčových faktorů v čase (III)

Situace na bojištích válek v Afghánistánu a Iráku byla velmi komplexní, stejně jako její proměny v průběhu let bojů, a je velmi obtížné postihnout ji na několika stranách, jež nám poskytuje prostor této práce. Jedná se nicméně o velmi důležitou součást výzkumu, protože právě zde docházelo k nejbližšímu střetu s globálním povstáním. Pokusíme se tedy zachytit proměnu boje s globálním povstáním z taktického a operačního hlediska na několika charakteristických faktorech, které odpovídají povaze moderní války a jejichž prozkoumání nám umožní získat představu o proměně střetu s globálním povstáním z taktického a operačního hlediska.

5.2.1 Psychologické a informační operace

Nejprve je třeba uvést, proč řadíme psychologické a informační operace do operačně-taktické části, když mají strategický a někdy dokonce i politický efekt. Důvodem je, že se jedná o přímou činnost v terénu a na bojišti, kterou často provádí samotní vojáci. Informační operace jsou součástí činnosti pozemních jednotek.³²⁹ V psychologických a informačních operacích docházelo k přímému střetu západní ideologie a ideologie radikálního islámu, potažmo Al-Káidy. Psychologické a informační aktivity³³⁰ hrály zásadní úlohu v procesu získávání populace na svoji stranu i v oddělování povstalců od obyvatelstva. Nelze také pominout vliv těchto operací na Západ jako takový. Právě úspěch v přesvědčení místních obyvatel o správnosti vojenské intervence a o výhodách západního modelu společnosti ovlivňoval i západní vnímání vlastní morální převahy – v těchto operacích v jisté nadsázce nešlo o nic menšího, nežli o to, zda model liberální demokracie dokáže v soupeření idejí překonat islamistický model. Je třeba také dodat, že v obou válkách byla situace ideově poněkud odlišná. Zatímco v Afghánistánu byl u moci radikální sunnitský režim, podporující náboženský extremismus a terorismus, režim Saddáma Husajna v Iráku zpočátku vůbec nebyl

³²⁹ COX, Joseph L. Information Operations in Operations Enduring Freedom and Iraqi Freedom: What Went Wrong?. Kansas: School of Advanced Military Studies, 2006., s. 25 - 28

³³⁰ Termíny psychologické operace a informační operace používáme pro účely této práce jako synonymní, jak uvádí např. Arturo Munoz - MUNOZ, Arturo. U.S. military information operations in Afghanistan: effectiveness of psychological operations 2001-2010. Santa Monica, CA: RAND, 2012., s. 5 - 16

islamistický, ale naopak radikálně sekulární. Teprve později se Husajn obrátil k víře a jeho režim získal náboženské obrysy.³³¹

Informační a psychologická kampaň měla za cíl informovat obyvatelstvo o smyslu vojenské intervence, jejím průběhu a varovat jej před odporem či před podporou nepřátelského režimu a později povstalců. Zároveň také vysvětlovala pohnutky nové vlády, amerických jednotek a jejich spojenců, představovala humanitární programy, přibližovala výhody demokracie, liberalismu či dodržování lidských práv. Dalším cílem bylo odmítání nepřátelské propagandy, vyvracení populárních mýtů o nepříteli atd. V neposlední řadě se snažila pomocí informační kampaně vyzvat obyvatelstvo ke spolupráci a pomoci při hledání a eliminaci významných teroristů, především Usámy Bin Ládina.³³²

5.2.1.1 Psychologické operace v Afghánistánu

V Afghánistánu byly využívány informační a psychologické operace v hojné míře, ačkoli docházelo k jejich proměně, tak jak se proměňoval konflikt i strategie americké COIN.³³³ Objevovalo se několik zásadních témat, která se neustále opakovala a jiná, která byla postupně opuštěna a naopak další, jež v průběhu války přibyla. Prvním a zásadním tématem bylo ospravedlnění intervence. Bylo řečeno, že válka proti terorismu ospravedlňuje vojenskou intervenci, a že teroristické útoky z 11. září dávají spojeneckým silám právo zasáhnout proti terorismu. Bylo také poukazováno na nelegitimitu Tálibánu, jako sponzora terorismu. Tato operace, přestože byla realizována velmi dlouho, nikdy neuspěla. Obyvatelstvo neuvěřilo, že Tálibán má něco společného s teroristickými útoky 11. září. V roce 2010 pak nová administrativa prezidenta Obamy tuto operaci ukončila. Ukončeno bylo také rozšiřování informace, že americké jednotky přinášejí mír a pokrok, ačkoli tato operace byla zpočátku úspěšná. Po roce 2005 ovšem začala její účinnost výrazně klesat.³³⁴

³³¹ BARAM, Amatzia. *From Militant Secularism to Islamism: The Iraqi Ba'th Regime 1968-2003*. Woodrow Wilson International Centre for Scholars, 2011.

³³² MUNOZ, Arturo. *U.S. military information operations in Afghanistan: effectiveness of psychological operations 2001-2010*. Santa Monica, CA: RAND, 2012., s. 31 - 35

³³³ *Ibidem*, s. 31

³³⁴ *Ibidem*, s. 31- 33

Dalším významným tématem byla snaha napomoci informačními operacemi k oddělení povstalců od obyvatelstva. Al-Káida a Tálibán byly vykresleny jako nepřátelé afghánského lidu. Bylo zdůrazněno, že je to Usáma bin Ládín, kdo vyvolal válku proti terorismu a kdo je vinen jejími oběťmi. Ačkoli zpočátku měla tato kampaň smíšené výsledky, tak přesto pokračovala. Byly vykreslovány násilnosti tálibánského režimu, útisk žen, nesvoboda atd. Postupně se nicméně výsledky dostavily – většina obyvatel Afghánistánu odmítla terorismus na svém území a neztotožnila se s ním. Po nástupu prezidenta Obamy se tato kampaň stala dominantní psychologickou operací. Byly také rozšiřovány informace o finančních odměnách za dopadení teroristů a zločinců, jako byli např. Usáma bin Ládín či Mulla Ummar. Tato kampaň se postupně rozšiřovala a získávala na důležitosti, ačkoli výsledky byly mizivé. Obyvatelstvo nevědělo, kde se tito lidé skrývají a navíc strach z pomsty povstalců na nich samotných či jejich rodinách byl silnější než touha po rychlém zbohatnutí. Administrativa prezidenta Obamy poté tuto operaci upozadila. Lepších výsledků dosáhly nabízené menší finanční odměny za odevzdané zbraně.³³⁵

Objevovaly se i ideologické informační kampaně, informující o výhodách demokracie a liberalismu a o výhodách participace v demokratických volbách a v podpoře nově dosazené vlády. Tyto snahy byly zpočátku efektivní, nicméně se zhoršující se bezpečnostní situací a stagnující ekonomikou se účinnost postupně vytrácela.³³⁶

5.2.1.2 Psychologické operace v Iráku

V Iráku byly zpočátku rozšiřovány informace týkající se konvenční války, jakou válka v Iráku původně byla. Objevovaly se praktické informace jako: „*Nevycházejte ven*“ či „*Nenoste s sebou zbraně a budete v bezpečí*“.³³⁷ Podobná sdělení byla adresována i nepřátelským vojákům – především byli varováni před útoky na koaliční jednotky, vyzývání k nezapalování ropných zařízení³³⁸, přesvědčování, že nestojí za to zemřít za diktátora, jakým je Saddám Husajn,³³⁹ či varování před použitím zbraní hromadného ničení.³⁴⁰ Později se

³³⁵ Ibidem, s. 33 - 74

³³⁶ Ibidem, s 86 - 91

³³⁷ Information Operations & Psychological Operations in Iraq. In: Globalfocus.org [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.globalfocus.org/GF-IOPO-Iraq.htm>

³³⁸ Snaha neopakovat problematické situace z první války v Zálivu

³³⁹ Ibidem

koalice v Iráku snažila vytvořit médium, které by bylo schopno dlouhodobě nést klíčové informace o dění v zemi. V roce 2004 převzala odpovědnost za mediální propagandu koaličních sil Harris Corporation, jež komunikovala západní myšlenky a témata, nicméně se jí příliš nedařilo konkurovat jiným iráckým médiím, o poznání kritičtější k intervenci.³⁴¹

Témata, která byla významná pro informační a psychologické operace se postupně měnila. Nejprve šlo o čisté vojenská sdělení. Současně s tím se jednalo o kritiku režimu Saddáma Husajna. Později se ovšem proměnila situace v zemi směrem k přijetí islamismu. Saddám Husajn islamismus ani po svém svržení příliš nepodporoval a před islamisty v Iráku varoval.³⁴² Povstání, které se v Iráku zdvihlo po pádu vlády, ovšem postupně ideologicky ovládli právě islamisté a i původní nacionalisticko-panarabské složky přijaly umírněné teze islamismu, zatímco přibývali velmi radikální islamističtí bojovníci z jiných zemí.³⁴³ Informační operace tak musely tuto proměnu reflektovat. Objevovala se snaha „posunout veřejnou debatu od Islámu směrem k terorismu a konfrontovat nepřátelskou propagandu“³⁴⁴. Byly vytvářeny letáky a rádiové vysílání, které mělo vysvětlit obyvatelstvu, že americká vojska v zemi neublíží civilistům a nejsou zaměřená proti obyčejným Iráčanům.³⁴⁵ Psychologické operace mířily i na povstalce, odpovídaly na propagandu vůdců povstání, nabourávaly důvěru Iráčanů i povstaleckých bojovníků ve své vůdce atd.³⁴⁶ Později byly podniknuty informační kampaně, které zobrazovaly Irák a Spojené státy jako spojence se společnými zájmy.³⁴⁷

I v Iráku byla úspěšná snaha o získání zbraní od obyvatel výměnou za odměnu. Úspěch také měly výzvy iráckým jednotkám, aby se vzdaly. Efekt měly i výzvy obyvatelstvu,

³⁴⁰ FRIEDMAN, Herbert A. Psychological Operations in Iraq: Operation Iraqi Freedom. 2003. In: Psywar.org [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.psywar.org/opiraqifreedom.php>

³⁴¹ COX, Joseph L. Information Operations in Operations Enduring Freedom and Iraqi Freedom: What Went Wrong?. Kansas: School of Advanced Military Studies, 2006., s. 47

³⁴² MILLER, Greg. Saddam warning on Islamist forces. In: Theage.com [online]. Washington, 2004 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.theage.com.au/articles/2004/01/15/1073877963219.html>

³⁴³ BARAM, Amatzia. Who Are the Insurgents?: Sunni Arab Rebels in Iraq. Washington DC: United States Institute of Peace, 2005.

³⁴⁴ LAMB, Christopher J. Review of Psychological Operations Lessons Learned from Recent Operational Experience. Washington, D.C.: National Defense University Press, 2005., s. 46

³⁴⁵ Ibidem, s. 51

³⁴⁶ Ibidem, s. 52

³⁴⁷ SCHLEIFER, Ron. Reconstructing Iraq: Winning the Propaganda War in Iraq. Middle East Quarterly. 2005, roč. 12, č. 3, s. 15-24.

aby se nevystavovalo potenciálnímu nebezpečí chozením ven či nošením zbraní.³⁴⁸ Celkově lze říci, že první válečné psychologické operace byly úspěšné. Problematické byly ovšem pozdější operace, které se snažily informovat o souladu amerických a iráckých zájmů či o prospěšnosti intervence obyčejným lidem. Mezi lety 2005 a 2007 kupříkladu mezi obyvatelstvem, navzdory COIN operacím zaměřeným na populaci a probíhajícím psychologickým a informačním operacím, zesílil o 20% názor, že by americké jednotky měly okamžitě opustit Irák. Více než 57% obyvatel také považovalo za akceptovatelné zaútočit na koalici síly.³⁴⁹ Tento trend se nepodařilo zvrátit. Psychologické operace byly s administrativou prezidenta Obamy ukončeny, když byl zahájen ústup amerických vojáků ze země.

5.2.1.3 Metody šíření informací

K šíření informací byly používány různé prostředky. Informace byly shazovány letectvem v podobě letáků atd. Vycházely také noviny či časopisy zaměřené na propagandu západních hodnot a výše uvedených témat. Jednalo se o poměrně účinný způsob jak masově rozšířit informace. V Afghánistánu se nicméně toto řešení ukázalo být poměrně neefektivní, vzhledem k tomu, že více než 57% mužů a 86% žen bylo negramotných. Na venkově tak letáky často lidem přibližovaly náboženské autority, které uměly číst, ale podporovaly povstalce a informace dezinterpretovaly.³⁵⁰ Jako velmi efektivní se v Afghánistánu ukázalo být rádio – 84% Afghánců udávalo, že jej má k dispozici.³⁵¹ Úspěch rádia podnítil americké plánování použít jej i v Iráku, kde se postupně stalo hlavním kanálem pro šíření informačních operací. Spojené státy byly schopny oslovit rádiem více než 90% dospělé populace.³⁵² V Iráku pak bylo možno doplnit rádio i televizním vysíláním. Hlavní roli v psychologických operacích nicméně hrály pozemní a speciální jednotky. Výše uvedená témata byla komunikována jednotlivými vojáky během práce v terénu mezi obyvatelstvem. Byli to vojáci,

³⁴⁸ LAMB, Christopher J. Review of Psychological Operations Lessons Learned from Recent Operational Experience. Washington, D.C.: National Defense University Press, 2005., s. 57 - 60

³⁴⁹ Iraq poll September 2007. In: BBC News [online]. 2007 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6983027.stm

³⁵⁰ MUNOZ, Arturo. U.S. military information operations in Afghanistan: effectiveness of psychological operations 2001-2010. Santa Monica, CA: RAND, 2012., s. 99 - 101

³⁵¹ Ibidem, s. 97

³⁵² COX, Joseph L. Information Operations in Operations Enduring Freedom and Iraqi Freedom: What Went Wrong?. Kansas: School of Advanced Military Studies, 2006., s. 42

kteří většinou jako první informovali obyvatelstvo o situaci v zemi, o plánovaných akcích, o smyslu koaličních činností atd. Arturo Munoz považuje komunikaci myšlenek a poselství tváří v tvář za nejefektivnější metodu psychologických operací.³⁵³

5.2.1.4 Shrnutí

Psychologické a informační operace byly použity v obou válkách. Obecně se ukázaly ideologické operace jako málo úspěšné. Ve většině případů se nepodařilo přesvědčit obyvatelstvo o tom, že západní demokracie je lepší model nežli společenský model, jež nabízí islamismus či, že americké jednotky představují pro danou zemi dobro. Výjimku tvoří pouze pravidelně opakovaná operace v Afghánistánu, která vedla k postupnému odmítnutí terorismu větší částí obyvatelstva. V Iráku nicméně v tu samou dobu více než polovina obyvatel schvalovala útoky na americké vojáky. Naopak jako úspěšné se ukázaly být operace, které informují o praktických věcech či mají bezprostřední efekt, jako např. nabízení odměny za vydání zbraní atd. V Afghánistánu bylo postupně upuštěno od ryze ideologických operací. V Iráku nejprve zaznamenaly úspěch sekulární psychologické operace týkající se vlády Saddáma Husajna a obecných válečných informací, včetně výzev ke kapitulaci. Poté co se odpor vůči USA změnil ze sekulárního na islamistický, tak přibýly ideové informační kampaně, které byly veskrze neúspěšné. Ukázalo se také, že nejlepší metodou rozšiřování informací, přes úspěchy rádia, zůstává komunikace vojáků s místním obyvatelstvem.

5.2.2 Vyhledávání a likvidace vůdců povstání

Jedním z hlavních cílů vojenských operací v COIN je eliminace vůdců povstání, ať již skrze jejich zajetí či fyzickou likvidaci. Tyto operace odpovídají základním cílům GWOT, a především původní snaze USA nalézt osoby odpovědné za plánování a vykonání teroristických útoků z 11. září. V této části budeme zkoumat proměnu zásahů proti vrcholným představitelům povstání, především vůdcům Al-Káidy. Shrňme také úspěšnost USA v této činnosti a zaznamenáme změny v taktice akcí zaměřených na likvidaci vůdců povstání.

³⁵³ MUNOZ, Arturo. U.S. military information operations in Afghanistan: effectiveness of psychological operations 2001-2010. Santa Monica, CA: RAND, 2012., s. 104 - 107

Cílená likvidace vůdců byla naplánována již na počátku GWOT. Zpočátku ovšem nebyla dekapitace nijak významnou součástí strategie. George Bush slíbil spravedlnost a jednou z jejích nejdůležitějších součástí bylo i potrestání osob, které plánovaly a umožnily realizaci útoků z 11. září. Ze strategického hlediska bylo nicméně velmi podstatné odstranit afghánský režim, který terorismus podporoval, rozbít teroristické sítě působící v Afghánistánu atd. (viz kap. 3). Během invaze se podařilo zabít několik významných figur světového terorismu, jedním z nich byl i jeden z hlavních vojenských stratégů Al-Káidy Muhammad Atef³⁵⁴. Ihned po porážce Tálibánu provedly americké síly ve spolupráci se spojenci z celého světa, především však z Velké Británie, několik velkých operací s cílem zajmout či zabít vůdce povstání. Hlavní byla operace Anaconda, která vedla k zatčení a zabití několika významnějších teroristů, nicméně většina hlavních nepřátel unikla. Nedlouho poté byla provedena operace Jacana³⁵⁵, která si kladla za cíl dotáhnout do konce operační cíle z operace Anaconda.³⁵⁶ V roce 2003 pak speciální jednotky podnikly několik větších operací, mimo jiné „Operation Eagle Fury“³⁵⁷ a „Operation Mountain Resolve“³⁵⁸, jež vedly k zabití několika významných vůdců. Úspěchy přinesla kooperace s místními jednotkami a s pákistánskými tajnými službami. V březnu 2003 byl zatčen Chálid Šajch Muhammad, který stál za teroristickými útoky z 11. září.³⁵⁹ Vyšetřování Chálida vedlo k zatčení dalších vysoko postavených teroristů, včetně dalšího z hlavních organizátorů útoků 11. září Riudána Isamuddína³⁶⁰. Postupně odpovědnost za nalézání a eliminaci vysoko postavených nepřátel přešla zcela na speciální jednotky Navy SEALs a Velitelství speciálních operací (Joint Special Operations Command – JSOC). „Velikost JSOC se od 11. září ztrojnásobila...“³⁶¹

³⁵⁴ Taliban confirms death of Osama bin Laden's military chief in U.S. strike. In: Chron.com [online]. 2001 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.chron.com/news/article/Taliban-confirms-death-of-Osama-bin-Laden-s-2035185.php>

³⁵⁵ V rámci operace Jacana bylo provedeno několik dílčích operací speciálních sil.

³⁵⁶ Operations in Afghanistan: Background Briefing 1. In: www.blogs.mod.uk [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: http://www.blogs.mod.uk/defence_news/files/factsheets.htm

³⁵⁷ Afghans Say 17 Civilians Killed in U.S. Raids. In: Commondreams.org [online]. 2003 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.commondreams.org/headlines03/0212-07.htm>

³⁵⁸ HEATH, Greg. 10th Mtn. Div. Shows its Mettle In Operation Mountain Resolve. In: Defendamerica.mil [online]. 2003 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.defendamerica.mil/articles/nov2003/a111703e.html>

³⁵⁹ SHANE. Inside a 9/11 Mastermind's Interrogation. In: [online]. 2008 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2008/06/22/washington/22ksm.html?_r=0

³⁶⁰ Znamý většinou pod jménem Hambálí

³⁶¹ MASTERS, Jonathan. Targeted Killings. Council on Foreign Relations [online]. 2013 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/counterterrorism/targeted-killings/p9627>

S rostoucím množstvím zatčených se rozšiřovaly možnosti tajných služeb a rostl také počet eliminovaných teroristů.

V Iráku byl hlavním cílem nejdříve samotný Saddám Husajn, jehož se pokusili Američané neúspěšně zabít cíleným útokem již v počátku války.³⁶² Bushova administrativa „*neustále zdůrazňovala, že toto je válka proti Saddámovi Husajnovi a jeho režimu, nikoli proti iráckému lidu.*“³⁶³ Již v roce 2003 se podařilo zneškodnit oba syny Saddáma Husajna – Udaje a Kusaje, kteří zastávali významné posty v jeho režimu³⁶⁴ a v prosinci téhož roku i samotného diktátora.³⁶⁵ Spojené státy nasadily širokou škálu techniky, včetně přesně naváděných raket, ke zneškodnění vysoko postavených nepřátel za co nejmenších vedlejších ztrát. V roce 2006 se podařilo leteckým úderem zabít jednoho z politických vůdců Al-Káidy Abú Zarqáwího. Zabití vysoce postavených mužů Al-Káidy v Iráku ukazuje na propojenost povstání, která vznikla v obou válkách.

Dekapitace hnutí předpokládá, že vertikální, hierarchicky uspořádaná hnutí je možno zastavit či zásadním způsobem poškodit, pokud dojde k eliminaci jejich vůdců.³⁶⁶ Existovaly a stále existují značné pochyby, zdali zabití či zabití vysoko postavených vůdců Al-Káidy, včetně samotného Usámy Bin Ládina, povede k rozkladu a demoralizaci hnutí.³⁶⁷ Ze zkoumání výše (kap. 4) je patrné, že v roce 2006 se COIN začal více zaměřovat na populaci a tato tendence stále narůstala. Ben Connable a Martin Libicki ukazují, že dekapitace vede k vedlejším škodám a často je ve snaze vést COIN zaměřený na populaci kontraproduktivní.³⁶⁸ Ke stejnému závěru dochází i David Petraeus ve svém manuálu. Považuje za důležité

³⁶² SHIMKO, Keith L. *The Iraq wars and America's military revolution*. New York, NY: Cambridge University Press, 2010, xi, s. 151 - 152

³⁶³ *Ibidem*, s. 153

³⁶⁴ PETRAEUS, David. *Learning Counterinsurgency: Observations from Soldiering in Iraq*. *Military Review*. 2006, č. 1, s. 6

³⁶⁵ HASSAN, Hussein D. *Iraq: Milestones Since the Ouster of Saddam Hussein*. CRS Report for Congress, 2007., s. 5

³⁶⁶ CONNABLE, Ben a Martin C. LIBICKI. *How insurgencies end*. Santa Monica, CA: RAND, c2010, xxiv, s. 82

³⁶⁷ Např. BURKE, Jason. *Al Qaeda*. *Foreign Policy*. 2004, č. 142., s. 19

³⁶⁸ CONNABLE, Ben a Martin C. LIBICKI. *How insurgencies end*. Santa Monica, CA: RAND, c2010, xxiv, s. 191 - 193

rozlišovat organizační charakteristiky povstání a podle toho rozlišit, zdali má dekapitace smysl či nikoli.³⁶⁹

V roce 2007 poté byla proti insurgency v Iráku zahájena „*kampaň, která kombinovala tradiční přístupy COIN s principy přesných a smrtících operací.*“³⁷⁰ Tato strategie podpořila obecný trend přesouvání vojenských operací pod speciální jednotky a omezování rozsáhlých akcí pozemních sil (viz kap. 4). Vyhledávání nepřátel se tak stávalo čím dál tím více záležitostí zpravodajských služeb a zvláštních sil. Stejný přístup byl zvolen i pro situaci v Afghánistánu. Velká část odpovědnosti byla přesunuta na místní jednotky. Lokální ozbrojené složky nicméně pochopitelně nedisponovaly dostatečnou vojenskou silou, ani kvalitními zpravodajskými a technologickými prostředky, a tak USA nadále realizovaly operace proti vysoce postaveným lídrům povstání. Po nástupu prezidenta Obamy pak prudce narostl počet přesných leteckých zásahů proti nepříteli, včetně útoků bezpilotních letadel. Administrativa značně rozšířila program přesných zásahů proti významným cílům a výrazně posílila roli bezpilotních letadel. Počet útoků dronů na předem vybrané cíle se oproti období předchozí Bushovy administrativy zněkolikanásobil, stejně jako počet tzv. „Kill or capture“ misí, zaměřených na přímou eliminaci významného cíle.³⁷¹ Na bojišti tak došlo k situaci, kdy pozemní jednotky zajišťovaly naplňování COIN strategie zaměřené na populaci a vedle nich pracovaly zpravodajské služby propojené s bezpilotními letadly a speciálními jednotkami, připravené kdykoli zasáhnout proti nepříteli.

Přímé akce zaměřené na nalezení nepřátel získaly na větší důležitosti a kromě symbolické role, kterou jim přisuzovala administrativa prezidenta Bushe, začaly hrát i velmi významnou roli v americké strategii. Je sporné, zdali tento Obamův přístup dosáhl úspěchu či nikoli. Americké administrativě se podařilo nasazením velkého počtu bezpilotních letadel a přímých akcí zabít čtyři z pěti hlavních lídrů Al-Káidy, včetně Usámy Bin Ládina.³⁷² Velká část vedení organizace je poškozena a teroristická síť se musela vyrovnat se ztrátou většiny

³⁶⁹ FM 3-24: Counterinsurgency. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2006, 3-108

³⁷⁰ UCKO, David H. a Foreword by John A. NAGL. The new counterinsurgency era transforming the U.S. military for modern wars. Washington, D.C: Georgetown University Press, 2009, s. 126 – 127

³⁷¹ MASTERS, Jonathan. Targeted Killings. Council on Foreign Relations [online]. 2013 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/counterterrorism/targeted-killings/p9627>

³⁷² ZIMMERMAN, Katherine. The Al Qaeda Network: A New Framework for Defining the Enemy. Critical Threats Project, 2013., s. 11

svých velitelů. Na druhé straně zvýšený důraz na likvidaci povstaleckých vůdců vytvářel problémy s populací, především v Afghánistánu.³⁷³ Peter Bergen a Katherine Tiedemann argumentují, že program likvidace nepřátelských vůdců a především cílené útoky bezpilotních letadel vedou k rozsáhlým vedlejším škodám, jež posilují povstalce a znechucují populaci.³⁷⁴ Tyto útoky tak zcela jednoznačně podlamují snahy COIN získat si obyvatelstvo na svoji stranu a oddělit jej od nepřítele. Výsledkem je, že práce vojáků a civilních specialistů ve snaze vytvořit „good governance“ a zajistit tak stabilitu v zemi je výrazně narušována a někdy zcela zmařena, aniž bychom si byli jisti, zdali to povstalcům skutečně způsobuje nenávratné škody. Charakter globálního povstání je výrazně decentralizovaný a dekapitace tak má pouze omezený efekt.

Vyhledávání a likvidace povstaleckých vůdců se poměrně značně změnilo. Nejprve byli vůdci povstání chápáni především v symbolické rovině a byly proti nim vedeny větší pozemní operace. Hlavním cílem bylo vždy nepřítele zajmout. Dlouhé výslechy, často pomocí kontroverzních metod vedly k možnému zatčení či eliminaci dalších významných osob. Pomáhala také spolupráce s cizími zpravodajskými službami, především pak s pákistánskou ISI. Po roce 2006 resp. 2007 bylo od velkých operací postupně upouštěno a větší roli dostaly rychlé a přímé akce speciálních sil. Počet eliminovaných vůdců se tak podařilo výrazně navýšit. Ještě většího úspěchu potom dosáhla administrativa Baracka Obamy, která nasadila ve velkém množství bezpilotní letadla a mise „kill or capture“. Podařilo se zlikvidovat větší část vůdců globálního povstání. Bepilotní letadla nicméně posunula tyto mise směrem k eliminaci nepřítele nežli k jeho zatčení. Používání těchto metod s sebou také nese větší vedlejší škody, což má negativní vliv na snahu získat si populaci na svoji stranu. Je také sporné, zdali cílené zabíjení vede ke skutečnému zneškodnění globálního povstání, či nikoli, nebo má dokonce opačný efekt.

³⁷³ V Iráku byla americká účast ukončena dříve, než se stačil program více rozběhnout.

³⁷⁴ TIEDEMANN, Katherine a Peter BERGEN. Washington's Phantom War: The Effects of the U.S. Drone Program in Pakistan. *Foreign Affairs*. 2011, roč. 90, č. 4., s. 12 – 18

5.2.3 Nebojové složky COIN

Velkou část spojeneckého úsilí v Afghánistánu a Iráku tvořilo budování stabilního prostředí, které je schopno odolat ideologii globálního povstání. Snaha vytvořit prostředí, kde vládá práva, bezpečnost a silná občanská organizace učiní povstání zbytečným, je významnou součástí strategie counterinsurgency. COIN v Afghánistánu a částečně i v Iráku byl nicméně specifický. Někteří teoretici zmiňují otázku administrativní, politické a společenské úrovně států, ve kterých se COIN odehrává. Zatímco manuál FM 3-24 se explicitně vrací ke klasikům COIN, jako byl David Galula, tak války v Iráku i Afghánistánu se odehrávaly v zemích, kde se de-facto zhroutil jakákoli vláda a COIN se tak odehrávala ve zcela jiném prostředí, než ve kterém operovali klasici teorie.³⁷⁵ Vojáci se tak dostali do nové role, kdy museli často dělat činnosti, pro které nebyli vycvičeni.

5.2.3.1 Nebojové složky COIN, jako součást GWOT

V Afghánistánu byla po pádu Tálibánu ustavena nová centrální vláda pod vedením Severní aliance, nicméně s prezidentem Hamídem Karzám, jež byl Paštun, tedy z kmene, který předtím stál za Tálibánem. Prezident svolal shromáždění nejvýznamnějších afghánských mužů, zvané Lója Džirga, které schválilo novou ústavu.³⁷⁶ Myšlenka doplnění vojenských akcí i rozvojem regionu se objevila již v „Národní bezpečnostní strategii“ z roku 2002. V tomto dokumentu se jasně hovoří o snaze přinášet ekonomický, politický i společenský rozvoj. Strategie zmiňuje, že: „*Chudoba, slabé instituce a korupce může učinit státy zranitelné vůči teroristickým sítím a drogovým kartelům operujícím uvnitř jejich hranic.*“³⁷⁷ Již od počátku války byly podniknuty kroky ke zvýšení životní úrovně obyvatel, které měly spolu s novým uspořádáním přinést stabilitu do válkou rozvrácené země. Spojenci udržovali v zemi menší počet jednotek, které provedly několik zásadních akcí proti povstalcům, a v roce 2005 bylo povstání považováno za téměř poražené. Až na občasné násilné incidenty v oblastech s velkým procentem obyvatel pašunského etnika, byla země považována za

³⁷⁵ HAMEIRI, Shahar. *Global Governance, Local Rule: Counterinsurgency in Iraq and Afghanistan as territorial politics*. Murdoch University: Perth, 2010., s. 11

³⁷⁶ KATZMAN, Kenneth. *Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy*. Washington DC: CRS Report, 2014., s. 10

³⁷⁷ *The National Security Strategy of the United States of America*. Washington DC: The White House, 2002., s. 4 (Foreword – George W. Bush)

dostatečně stabilní, aby ji bylo možno opustit a předat do rukou afghánské vlády.³⁷⁸ Po rozšíření násilí a nárůstu povstání v roce 2006 byl v rámci zaměření COIN na populaci spolu s navýšením počtu vojáků i výrazně rozšířen program na budování civilních kapacit země s cílem stabilizovat oblasti kam nedosáhne centrální vláda, či kde je její autorita slabá.

V Iráku po pádu režimu Saddáma Husajna převzal odpovědnost generál Garner a v květnu 2003 byla ustavena okupační správa pod vedením velvyslance Paula Bremera. Byla zároveň vytvořena 25 členná irácká rada a 25 členná irácká vláda. Američané očekávali, že jejich okupační správa bude trvat do voleb v roce 2005, kdy bude možno předat zemi plně do rukou místní vlády.³⁷⁹ I zde došlo k rozvoji povstání a islamistického odporu vůči spojeneckým silám a ke spirále násilností. I v Iráku byly realizovány nebojové složky COIN zaměřené na získání populace a zamezení vlivu povstalců na obyvatelstvo.

Cílem nebojových složek COIN je získat populaci na svoji stranu. Základním předpokladem je teze, že zlepšování podmínek života místních lidí přinese jejich podporu a naopak povstalecká aktivita bude obyvatelstvem vnímána jako nežádoucí element, který narušuje jejich stoupající životní úroveň. Místní občané pak odmítnou povstalcům poskytovat podporu, ani nerozšíří jejich řady. Teorie COIN orientovaného na populaci tak předpokládá, že lidé si budou muset vybrat mezi vládou a povstalcem a na jejich volbě záleží vítězství v konfliktu. Nebojové složky COIN tak slouží k tomu, aby si občané vybrali vládu.³⁸⁰ Vytvoření stabilního prostředí pak předpokládá kromě ustavení vlády práva, zajištění bezpečnosti a sociálního a ekonomického vzestupu i dosažení jistého stupně usmíření a otupení nenávisti.³⁸¹

5.2.3.2 Podoba nebojové složky COIN

Významnou či dokonce nejvýznamnější část nebojové složky COIN tvoří pochopitelně politická, sociální a ekonomická reforma země. Ta ovšem nespadá do operačně-

³⁷⁸ Ibidem, s. 18

³⁷⁹ KATZMAN, Kenneth. Iraq: Post-Saddam Governance and Security. Washington DC: CRS Report, 2009., s. 9 – 10

³⁸⁰ MOYAR, Mark. Development in Afghanistan's Counterinsurgency: A New Guide. Orbis Operations, 2011., s. 3 – 4

³⁸¹ ASSOCIATION OF THE UNITED STATES ARMY. Post Conflict Reconstruction: Task Framework. Center for Strategic and International Studies, 2002., s. 3

taktického působení na bojišti, a proto v této části budeme analyzovat spíše její konkrétní implikace, realizované na operační úrovni.

Mezi nejvýznamnější nebojové složky COIN na operační úrovni patří: zajištění bezpečnosti při budování velkých projektů, především snaha ochránit pracující před útoky povstalců, stejně jako uchránit samotné stavby, příjezdové cesty, materiál atd. Dále je třeba zajistit, aby povstalci nemohli využívat výhody plynoucí z dokončení některých projektů (např. zásobárny vody, nové cesty, čerpací stanice atd.) na úkor civilního obyvatelstva či spojeneckých kapacit. Tálibán například v Afghánistánu ovládl některé spojenci vybudované přípojky a vynucoval na obyvatelích nepřiměřené poplatky za jejich využívání a z peněz takto vybraných financoval svoji vojenskou činnost.³⁸² V Afghánistánu bylo další významnou činností budování kapacit, které umožní efektivnější politickou a ekonomickou správu země. Jedná se především o již zmíněné silnice, ale také o podporu autorit, které naslouchají koalici a jsou ochotny s koalicí spolupracovat. Toto vyžaduje hovořit s místním obyvatelstvem, lokálními vůdci atd. Vybudování důvěry posilováním komunikace a materiálním rozvojem dané oblasti, spolu se zajištěním bezpečnosti, vede k získání podpory obyvatel.³⁸³ Nedílnou součástí nebojových složek COIN je pak rozdělení humanitární pomoci, patrolování v obcích, pomoc neziskovým organizacím při zajišťování ekonomické podpory chudým atd. David Kilcullen také hovoří o protidrogové politice vlády, doprovázené praktickými programy na zajištění obživy obyvatel jinými prostředky, např. pěstováním jiných plodin. Součástí těchto programů je přesvědčování obyvatelstva, praktické ukázky, edukace a další činnosti. Velkou část z těchto činností potom dělají specialisté za podpory vojenských složek, které jim pomáhají a zároveň zajišťují ochranu.³⁸⁴

V rámci války v Iráku došlo také k rozvíjení jednotlivých částí země skrze nebojové složky COIN, ale situace zde byla trochu odlišná, protože země byla rozvinutější nežli Afghánistán. Zásadním problémem a překážkou fungování vlády byly spory mezi sunnity, šíity a Kurdy³⁸⁵, jež obratně využívali povstalci k vlastnímu prospěchu. Jedním ze základních cílů tak bylo působit v oblastech a tlumit tyto spory a zajišťovat bezpečnost tam, kde tyto

³⁸² Ibidem, s. 5

³⁸³ KILCULLEN, David. *The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one*. New York: Oxford University Press, 2009., s. 66 – 71

³⁸⁴ Ibidem, s. 63 – 66

³⁸⁵ KATZMAN, Kenneth. *Iraq: Post-Saddam Governance and Security*. Washington DC: CRS Report, 2009

komunity žijí pohromadě. Součástí zajišťování bezpečnosti s sebou neslo také budování policejních kapacit a omezování činnosti banditů, pouličních gangů a drogových kartelů.³⁸⁶ V obou zemích byla také důležitá spolupráce s místními složkami na policejních činnostech, od prevence, přes zajišťování bezpečnosti až po vyšetřování a trestání zločinnosti. Významnou úlohu hrálo i zde obnovení kapacit zničených válkou.

5.2.3.3 Proměny nebojové složky COIN

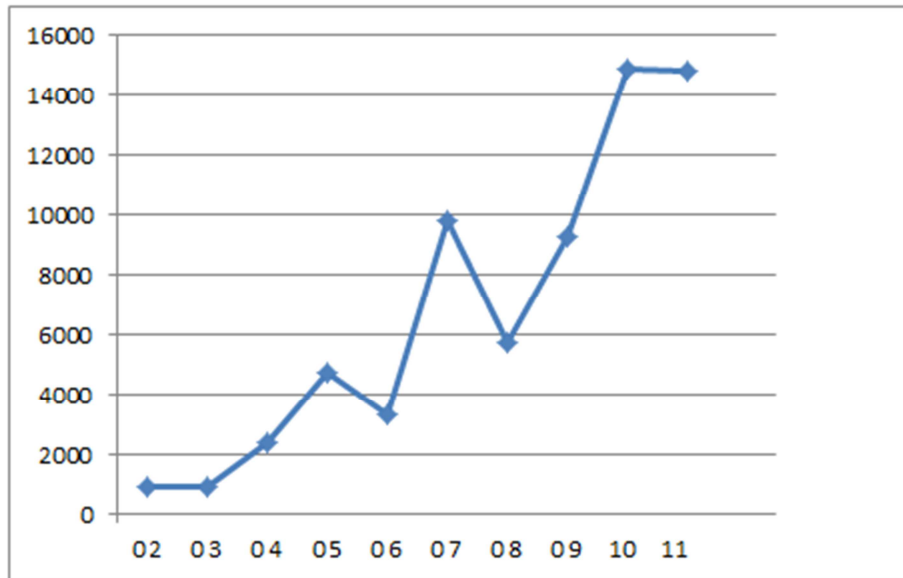
Nebojová složka v Afghánistánu byla započata již krátce po invazi. V roce 2002 byl založen první „Provinční rekonstrukční tým /PRT/“³⁸⁷, jež měl za úkol provádět nebojové činnosti a podílet se na obnově země. Provinční rekonstrukční tým tvořilo většinou několik civilních odborníků doprovázených několika desítkami až několika stovkami vojáků. Tyto týmy byly odpovědné především za kontakt s populací a prováděním nebojových činností. Vojáci buď pomáhali civilním pracovníkům, či tvořili ochranu. PRT také spolupracoval s centrální vládou. K značnému rozšíření PRT týmů v roce 2003, když americké angažmá v Afghánistánu přešlo pod misi NATO – ISAF. Nebojové činnosti se také rozšířily z Kábulu do dalších oblastí. Množství PRT týmů narůstalo i v dalších letech.³⁸⁸ Ke značnému rozšíření nebojových složek COIN došlo po nárůstu násilí ze strany povstalců v roce 2006. V předchozím výzkumu jsme si ukázali, že COIN se posouval směrem k zaměření na populaci a tento trend pokračoval i v následujících letech. Tím také rostl význam nebojové složky COIN. Vojenské operace byly navíc stále více přesunovány na speciální síly. Pozemní vojska se tak angažovala stále více ve výše popsanych činnostech zaměřených na rozvoj země a vytváření stabilního prostředí. Jak jsme si ukázali v kapitole pojednávající o prostředích použitých v GWOT, zajišťování stabilního prostředí si vyžádalo nasazení velkého množství sil, několikanásobně většího než kolik bylo potřeba pro boj s Tálibánem v první, konvenční fázi války. Tuto tendenci lze doložit i narůstající rozvojovou pomocí USA do Afghánistánu:

³⁸⁶ Ibidem

³⁸⁷ Nahradil tzv. „Regionální tým (Joint Regional Team“)

³⁸⁸ KVÆRNØ, Ole. Governance in Southern Afghanistan: Managerial and Strategic Challenges. In: Krigsvidenskab.dk [online]. 2011 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <https://www.krigsvidenskab.dk/governance-southern-afghanistan>

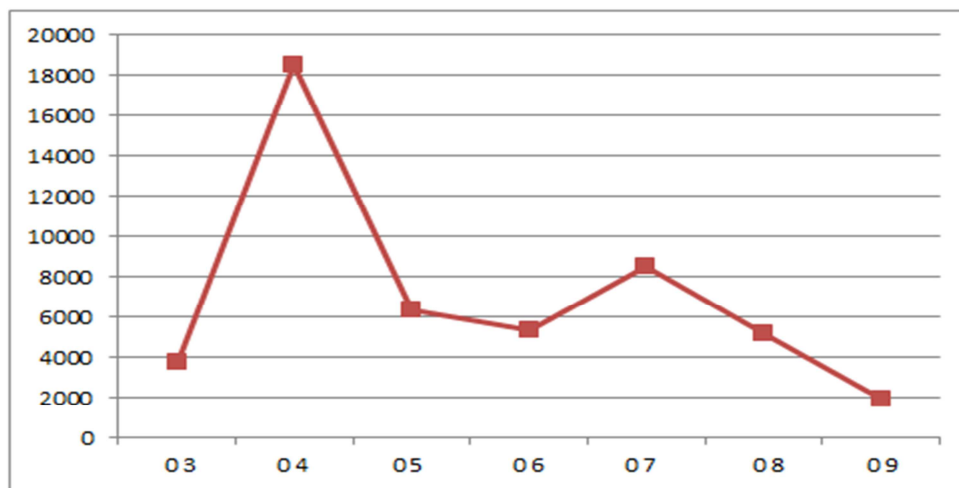
Následující graf zobrazuje výši rozvojové pomoci USA Afghánistánu mezi lety 2002 a 2011 v milionech dolarů:³⁸⁹

Graf 3: Vývoj rozvojové pomoci USA Afghánistánu

V grafu je možno zaznamenat strmý nárůst rozvojové pomoci mezi lety 2006 a 2007, který souvisí s rozšířením PRT týmů a celkovým posunem COIN směrem k populaci a tedy i nebojovým činnostem. Další nárůst poté přichází s nástupem administrativy prezidenta Obamy, který kladl na Afghánistán prioritní důraz. Jiný obrázek poté nabízí graf rozvojové pomoci USA Iráku v letech 2003 – 2009 v milionech dolarů:

³⁸⁹ Data získána v: KATZMAN, Kenneth. Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy. Washington DC: CRS Report, 2014., s. 74

Graf 4: Vývoj rozvojové pomoci USA Iráku

V Iráku lze vidět největší míru rozvojové pomoci ihned po skončení vojenských operací, spojenou s okamžitou poválečnou rekonstrukcí, vybudováním nových politických a bezpečnostních institucí atd. Vzhledem k tomu, že Irák je vyspělejší než Afghánistán, tak nebylo potřeba se tolik zaměřovat na budování základních kapacit, jako byly rozvody elektřiny, vody, vybudování cest atd. Vojáci se tak v Iráku orientovali více na udržení bezpečnosti, překonání rozporů ve společnosti a aktivizaci společnosti směrem k přijetí stávajícího politického uspořádání. V roce 2006 došlo k nárůstu pomoci Iráku, stejně jako v Afghánistánu, ale tento trend se nezopakoval při nárůstu násilí, k němuž došlo v Iráku v roce 2007.

Administrativa prezidenta Baracka Obamy vypracovala konkrétní plán, tzv. „komplexní strategii“³⁹⁰ jak pokračovat v rozvoji Afghánistánu v roce 2009. V této strategii je kladen požadavek na navýšení civilní pomoci Afghánistánu. Základem COIN má být: „*integrace bezpečnosti obyvatelstva, efektivního místního vládnutí a ekonomického rozvoje.*“³⁹¹ Nelze tak říci, že již nedochází ke konfrontaci s povstalci. Pokračuje také tzv. „afghanizace“ bezpečnosti a prohlubování kooperace civilních pracovníků, spojeneckých

³⁹⁰ V Orig. „Comprehensive Strategy“

³⁹¹ White Paper of the Interagency Policy Group's Report on U.S. Policy toward Afghanistan and Pakistan. In: Whitehouse.gov [online]. 2009, s. 3 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: http://www.whitehouse.gov/assets/documents/Afghanistan-Pakistan_White_Paper.pdf

vojenských jednotek a místních policejních a vojenských složek. Boj s globálním povstáním pokračoval i za prezidenta Obamy. Pozemní jednotky nicméně primárně operovaly v zemi za účelem udržení bezpečnosti a rozvíjení nebojových činností.

V Iráku dosáhl rozvojový program svého maxima již v roce 2004. Postupně bylo vybudováno na 1200 policejních stanic po celé zemi, 6 700 škol, které nabídly pracovní místa více než 60 000 proškolených učitelů, byly realizovány aktivity na zásobování vodou a elektřinou válkou nejvíce postižených oblastí a mnoho dalších projektů.³⁹² Tyto poválečné aktivity postupně poklesly a nakonec dochází k postupnému útlumu projektů. Vojáci tak slouží především k pasivnímu udržování bezpečnosti a dozorování nad dobíhajícími projekty. Již v roce 2007 byla založena kancelář směřující k postupnému předávání odpovědnosti za zemi do rukou Iráku.³⁹³ V roce 2005 byl založen první irácký PRT tým podle vzoru z Afghánistánu. Postupně vzniklo několik těchto týmů, jejichž úkoly byly podobné těm v Afghánistánu. Po čtyřech letech byl tento program ukončen a poslední PRT tým skončil v srpnu 2010.³⁹⁴

5.3 Dílčí shrnutí a zodpovězení výzkumné otázky (III)

Pro zodpovězení dílčí výzkumné otázky: „Jak se změnilo operačně-taktické působení americké armády na hlavních bojištích GWOT?“ jsme si rozdělili operačně-taktické působení na bojišti na tři charakteristické faktory. Ve všech sledovaných faktorech došlo k určitým posunům. Psychologické operace, které byly významnou součástí působení na bojišti, se ukázaly být málo úspěšné. Uspěly především takové, které měly konkrétní praktické implikace. Neúspěch naopak zaznamenaly ideologické operace, a proto od nich bylo postupně upouštěno. Administrativa Baracka Obamy je poté vyřadila úplně. Na druhou stranu se osvědčil přímý kontakt vojáků s obyvatelstvem a operace, jež fungovaly na principu komunikace tváří v tvář, získaly hlavní roli.

³⁹² TARNOFF, Curt. Iraq: Reconstruction Assistance. Washington DC: CRS Report for Congress, 2009., s. 10

³⁹³ Ibidem, s.

³⁹⁴ PERITO, Robert M. Provincial Reconstruction Teams in Iraq. In: United States Institute of Peace [online]. 2013 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.usip.org/publications/provincial-reconstruction-teams-in-iraq-1>

Přímý boj proti nepříteli byl v obou válkách veden hlavně zpočátku. Povstalci se později začali klasické konfrontaci úspěšně vyhýbat. Tvrdý postup vůči teroristům a vůdcům globálního povstání pokračoval jinými prostředky. Hlavní roli získaly speciální jednotky a menší přesně naplánované operace s využitím zpravodajských sil. Objevovale se snaha co nejvíce zkrátit dobu mezi získáním a vyhodnocením zpravodajské informace a provedením zásahu proti nepříteli. Vzhledem ke snaze získat populaci na svoji stranu se pokoušely americké velení redukovat vedlejší škody. Tyto dva předpoklady vedly k tomu, že větší roli získaly speciální jednotky a přesně naplánované operace menšího rozsahu s využitím zpravodajských sil. Administrativa Baracka Obamy poté zněkolikanásobila počet zásahů bezpilotních letadel. Tato nová taktika měla úspěchy v počtu dopadených teroristů a významných osobností povstalců. Její vliv na populaci je nicméně sporný, a zatímco někteří zdůrazňují přínos bezpilotních letadel ke zmenšení vedlejších škod na civilistech, tak jiní naopak poukazují na jejich nárůst a na pokles popularity USA kvůli používání dronů.

Nebojové složky COIN získaly postupně na významu a staly se hlavní činností vojáků v obou válkách. Objevily se značné rozdíly mezi Irákem a Afghánistánem. Zatímco v Iráku šlo především o poválečnou rekonstrukci a snahu rekonstruovat kapacity, které byly válkou zničeny, tak v Afghánistánu bylo nutné tyto kapacity vůbec vytvořit. V Afghánistánu docházelo k postupnému nárůstu rozvojové pomoci a k nárůstu projektů směřujících k vytvoření stabilního prostředí a k dosažení socioekonomického vzestupu obyvatelstva. Stoupající tendence poté potvrdil i Barack Obama, když zveřejnil svoji strategii pro Afghánistán z roku 2009. Hlavní roli měly projekty k zajištění přístupu k elektřině, k vodě, ke vzdělání, k vybudování silnic, čerpacích stanic atd. Nedílnou součástí pochopitelně bylo i zajištění bezpečnosti v zemi, v němž stále větší roli hrála afghánská policie a armáda. Naopak v Iráku se hlavním cílem nebojových snah stala politika usmíření a dialogu mezi sunnity, šíity a Kurdy. Vojáci tak především spolu s iráckou policií vytvářeli prostředí vlády zákona a potírali kriminální aktivitu. Nejvíce projektů vzniklo ihned po skončení války v roce 2003. V následujících letech došlo k útlumu nebojových aktivit a hlavní roli mělo spíše pasivní zajišťování bezpečnosti a ochrana běžících projektů. V obou válkách hrála významnou roli vojenská a civilní spolupráce, jak z hlediska výcviku místních sil, tak z hlediska společných činností vojáků a civilních odborníků v provinčních rekonstrukčních týmech, které se osvědčily především v Afghánistánu. V Iráku trval program kratší dobu a byl méně rozsáhlý.

Z celkového pohledu došlo k větší integraci civilních a vojenských složek. Boj proti povstalcům se pomalu přesouval na zvláštní síly a bezpilotní letadla a pozemní jednotky se postupně více soustřeďovaly na realizaci nevojových činností a psychologických operací. V obou případech docházelo ke stále častějšímu nevojovému kontaktu s místním obyvatelstvem.

6. Shrnutí výzkumu a zodpovězení výzkumné otázky

V této práci jsme na třech úrovních zkoumali vývoj deseti let americké reakce na vznik globálního povstání. Americkou válku proti globálnímu povstání jsme zasadili do kontextu a hledali jsme významné vztahy a příčinné souvislosti mezi jednotlivými zkoumanými faktory s cílem osvětlit její průběh. Odpověděli jsme si na dílčí otázky ve všech třech úrovních zkoumání. Zbývá odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: „Jak reagovaly Spojené státy americké na politicko-ideologické, strategicko-vojenské a takticko-operační úrovni na střetávání s globálním povstáním od 11. září 2001 do roku 2011?“

6.1 Komplexita dosažených zjištění a vzájemné vztahy

Střet s globálním povstáním byl (a je) komplexním fenoménem. Odehrával se v rámci několika konfliktů a projevil se v mnoha oblastech politiky i vojenství. Americká administrativa i vojenské velení musely čelit mnoha výzvám, které se navzájem prolínaly. Výsledky zkoumání na jednotlivých úrovních ovlivňovaly další zkoumání a naopak. Níže uvedené schéma ukazuje výsledky našeho zkoumání na všech třech rovinách zasazené do systému vzájemných vztahů a příčin. Nebylo možné obsáhnout úplně všechna zjištění do jednoho schématu a zachovat jeho přehlednost, a proto schéma obsahuje pouze nejvýznamnější zjištění uvedená do kontextu vzájemného působení.

výzkum pokryl deset let bojů s terorismem. V průběhu těchto deseti let došlo k výměně administrativy a k ideologické proměně americké zahraniční politiky, jež se projevila ústupem od neokonzervatismu. Americká administrativa tak zahájila zásadní změny ve strategii, které byly důsledkem jak politických změn, tak i reakcí na situaci na bojištích i na nové strategie a taktiky globálního povstání. V následující kapitole proto podrobně rozebereme, jak se americká reakce měnila v čase.

6.2 Rozbor výsledků zkoumání – Proměny střetu s globálním povstáním v čase

Níže uvádíme na základě výsledků zkoumání popis proměny amerického střetu s globálním povstáním v čase. Jednotlivé roviny zkoumání se zde prolínají, abychom tak přiblížili GWOT, jakožto komplexní fenomén skládající se z mnoha faktorů.

Americká válka proti terorismu začala nedlouho po šoku z útoků 11. září. GWOT zahájila neokonzervativní administrativa prezidenta Bushe s vědomím boje dobra proti zlu. Deklarované cíle, zaměřené na zničení teroristické hrozby a potrestání těch, kteří útoky připravovali či je podporovali, byly přijaty pozitivně jak americkou, tak světovou veřejností. Americká administrativa použila ideologickou argumentaci zaměřenou na manicheistický střet hodnot dobra a zla. Objevovaly se dokonce i teologické argumenty a neochvějná víra v oprávněnost boje v Afghánistánu proti globálnímu povstání. Zpočátku byla operace úspěšná, bylo využito místní povstání a aplikována strategie „lehkého otisku“, která minimalizovala vlastní ztráty i ztráty na civilním obyvatelstvu. Výsledkem byla rychlá porážka Tálibánu, zničení teroristických výcvikových center a zatčení či zabití části vůdců Al-Káidy. USA začaly s politickou a ekonomickou transformací země. Situace se ovšem rychle změnila v dlouhotrvající povstání v nepřehledném terénu a pro západní vojáky obtížně pochopitelné společnosti. Americké vojenské velení zahájilo několik rozsáhlých akcí proti povstalcům a postupně se podařilo stabilizovat významné oblasti v zemi a povstalce vytlačit. Americká administrativa postupně rozšířila své cíle v GWOT i na šíření demokracie, úcty k lidským právům a volného trhu. Rozšíření cílů sloužilo k dalšímu ospravedlnění válečných aktivit a vedlo k zahájení programů na obnovu země, jež měly pomoci tyto cíle naplnit.

Nárůst nebojových aktivit, vznik PRT týmů a výstavba civilních kapacit potřebných k chodu země si vyžádala zásadní zvýšení nákladů na personál i finanční prostředky.

Mezitím bylo otevřeno druhé významné bojiště GWOT v Iráku. Válka v Iráku zaznamenala menší popularitu u domácího i světového publika a důvody pro její vedení jsou dodnes kontroverzní. Koalice „ochotných“ byla také mnohem menší než v případě války v Afghánistánu. Pro svržení režimu Saddáma Husajna bylo nasazeno výrazně větší množství prostředků, neexistovali žádní významní „proxies“, které by bylo možno využít. Hned po skončení konvenční fáze konfliktu byla zahájena rozsáhlá obnova země po prodělaných konfliktech. Postupně narůstaly spory mezi sunnity, šíity i Kurdy. Americká okupační správa udělala větší množství chyb, které vedly ke vzniku povstání. Povstání v obou zemích se postupně čím dál více propojovala a začleňovala do obtížně srozumitelné sítě globálního povstání. Snaha povstání vojensky potlačit a zároveň zadržovat výbuchy násilí v zemi vedly k nasazení speciálních sil, pozemních sil i letectva. Došlo ovšem v obou válkách k několika omylům, jež měly za následek medializované vedlejší škody, které vedly k propadu popularity obou konfliktů u světové i americké veřejnosti. Především v USA postupně klesala míra souhlasu se zapojením do boje proti povstání v obou zemích.

V roce 2005 a 2006 došlo k erupci násilí v Afghánistánu a globálnímu povstání se dařilo hatit spojenecké mírové projekty, sabotovat činnost místní vlády i ozbrojených složek a zvyšovat počet obětí na straně spojenců i místní vlády. Americe se nedařilo psychologickými operacemi přesvědčit místní obyvatelstvo o správnosti jejich počínání a o výhodnosti západního modelu společnosti. Americké velení se tak pokusilo změnit celkovou strategii. Byla opuštěna doktrína „šoku a hrůzy“ založená na masivní technologické i organizační převaze americké armády a nahrazena doktrínou „zisku srdcí a myslí obyvatel“, která spočívala v získání populace na svoji stranu. Byl oživen klasický koncept COIN s důrazem na civilní a politický rozměr angažmá. Existovaly snahy získat místní lidi a omezit globálnímu povstání jeho manévrovací prostor, zamezit její podpoře ze strany místních i náboru nových bojovníků a pomocníků. Především v Afghánistánu byly zahájeny nové nebojové projekty a zvýšilo se množství operujících PRT týmů. Bylo ovšem velmi problematické udržovat v chodu výstavbu civilní infrastruktury a rozdělení humanitární pomoci za neustálých útoků globálního povstání. Mezitím došlo v roce 2007 k výraznému nárůstu povstaleckých aktivit v Iráku. I zde byla snaha stabilizovat situaci trvalou přítomností. Byl zvýšen počet vojáků na nejvyšší úroveň od počátku války, ale útoky teroristů se nedařilo zastavit. Povstalci navíc

opakovaně přicházeli do již „vyčištěných“ oblastí a zde zastrašovali obyvatelstvo, agitovali a prováděli záškodnickou činnost. Strategie „inkoustových skvrn“ tak naráží na své limity. Je krátkodobě velmi efektivní, ale nedaří se skrze ni trvale udržet stabilní oblasti. Jedinou možností jak dlouhodobě zabránit povstalcům v přístupu se zdá být 24 hodinová přítomnost v obydlených oblastech. To ovšem vyžaduje enormní navýšení nákladů a především potřebu výrazně většího množství vojáků. Postupně se neméně ukazuje, že zajištění 24 hodinové přítomnosti ve všech obydlených oblastech ohrožených infiltrací globálního povstání je nemožné. Navyšuje se význam postupného předávání odpovědnosti za zemi do rukou místních ozbrojených složek. Narůstá tak vliv speciálních jednotek, které poskytují lokálním ozbrojeným silám výcvik a spolupracují s nimi na vojenských akcích. Speciální síly také postupně převzaly hlavní odpovědnost za vojenské zásahy proti povstaleckým cílům, zatímco pozemní jednotky se orientovaly spíše na činnosti doprovázející nebojové složky COIN, hlídání svěřených oblastí atd. V průběhu času byla také omezena role letectva, jehož zásahy pozemních cílů často způsobovaly vedlejší škody a pro COIN zaměřený na populaci tak byly problematické.

S nástupem administrativy prezidenta Baracka Obamy se mnohé změnilo. Předně byla opuštěna rétorika „morální převahy“ i celý neokonzervativní ideologický rámec. Prezident Barack Obama zachoval základní cíle GWOT, ale postupně je zúžil a celkově omezil ambice USA v boji proti terorismu, především z hlediska šíření demokracie, lidských práv a volného trhu. Dále došlo k jednoznačné orientaci na Afghánistán, jež byl označen za hlavní bojiště GWOT a ke snaze předat veškerou odpovědnost za další vývoj v Iráku místní vládě a jejím složkám a ukončit americké angažmá v této zemi. Zatímco tedy počty vojáků v Iráku klesaly, až byla země opuštěna, tak v Afghánistánu byla naopak účast dále navyšována. Celkově bylo v Afghánistánu nakonec desetkrát více jednotek než na začátku války. Administrativa prezidenta Obamy pokračovala v orientaci na COIN zaměřený na populaci a ještě více tento směr strategického uvažování prohloubila. I v Afghánistánu stejně jako v Iráku narůstala snaha o předání co největšího dílu zodpovědnosti za bezpečnost a rozvoj země místním silám. Tyto kroky se nicméně ukázaly být v jistém rozporu s COIN zaměřeným na populaci, neboť místní jednotky se často dopouštěly násilností, byly nekompetentní a zkorumpované a jejich působení nahrávalo globálnímu povstání. Vojenské velení také vyhodnotilo dopady psychologických operací a v souladu s politickým a ideovým směřováním GWOT zastavilo ideologické operace a naopak se snažilo prohloubit takové informační aktivity, které přinášejí bezprostřední praktický dopad pro obyvatelstvo. Celkově se ovšem psychologické operace

ukázaly být málo efektivní a většina z nich byla zrušena. Prezident Obama značně rozšířil program na vyhledávání a likvidace povstalců (mise „kill or capture“), především za použití bezpilotních letadel. Několikanásobný nárůst počtu útoků dronů na pozemní cíle vedl k likvidaci značného množství významných teroristů a vůdců globálního povstání, nicméně jeho vliv na populaci skrze způsobené vedlejší škody je sporný.

7. Závěr

Cílem našeho výzkumu bylo uvést do kontextu americký střet s globálním povstáním. Zkoumání si kladlo za cíl komplexní porozumění proměny, kterou prošlo americké vedení války proti globálnímu povstání. Rozdělili jsme si výzkum na tři úrovně, abychom pokryli všechny významné roviny války – politicko-vojenskou, strategickou i operačně-taktickou. Zkoumali jsme celkem devět faktorů ve výše uvedených třech rovinách a všimli si jejich vzájemného propojení i jejich vztahu k aktivitám globálního povstání.

Globální válka proti terorismu vzešla ze zcela ojedinělé situace. Prezident Bush byl po necelých osmi měsících vykonávání funkce prezidenta postaven před obrovský úkol – zareagovat na útok na americkou půdu, při kterém zahynulo několik tisíc civilistů. Šlo o první útok na americké území od konce 2. světové války. Tentokrát ovšem nešlo o napadení neobydlených vzdálených ostrovů, ale o útok do srdce největšího amerického města. Za 11. zářím navíc nestála žádná konkrétní země, ale neurčitá síť teroristů a extrémistů mající své buňky na mnoha místech zeměkoule a hrozící dalšími útoky. Prezident Bush vyhodnotil terorismus jako světovou hrozbu číslo jedna a rozhodl se vést válku se všemi, kteří jej používají jako svoji metodu. V této práci jsme zkoumali, jak se tato válka v jednotlivých aspektech měnila v čase a jak reagovala na strategie a taktiky teroristické sítě, volně sdružené v komplexu, který David Kilcullen příhodně nazývá globálním povstáním.

V našem výzkumu jsme popsali vztahy mezi jednotlivými faktory, které americký střet s globálním povstáním ovlivňovaly. GWOT se z ideového boje civilizace proti temnotě a teroru změnila ve snahu o ukončení čím dál méně populárních válek. Na druhou stranu se americký postoj vůči terorismu za celých deset let výrazně nezměnil a cíle GWOT zůstaly v podstatě zachovány, akorát byly poněkud omezeny. Postupem času se ukázalo, že válka s terorismem bude náročnější a nákladnější než se zdálo. Rychlé akce spojené s demonstrací americké síly a vojenské technologie se změnily v dlouhé povstání doprovázené nekončící spirálou násilí. Prostředky vydané na GWOT se v průběhu času zněkolikanásobily.

Válka proti terorismu přinesla také zásadní změnu do amerického vedení války. V kapitole o vývoji americké COIN jsme nastínili dlouhou tradici amerického boje proti povstalcům. V průběhu těchto válek se americké velení naučilo mnoha věcem, které mohlo využít v rámci GWOT. Jednalo se například o nutnost přesunu odpovědnosti na místní

ozbrojené síly namísto dalšího navyšování vojenské přítomnosti, nepřeceňování informací zpravodajské služby ani technologické převahy či uvědomění si rizik podpory nelegitimních, zkorumpovaných vlád a z toho plynoucí pokles podpory místního obyvatelstva.³⁹⁵ Při pohledu na války v Afghánistánu a Iráku prizmatem doktríny COIN se neubráníme dojmu, že Spojené státy nabyté zkušenosti z minulých válek příliš nevyužily a musely se vše znovu naučit. COIN se výrazně proměnil za deset let trvání GWOT. Ze zaměření na nepřitele přešel k zaměření na populaci. Přibylo nebojových činností a budování civilních kapacit, vztahů s populací a stabilního prostředí nahradilo velké vojenské akce. Globální povstání ukázalo, že konvenční válka ji nedokáže zastavit. Ideologický náboj GWOT v průběhu let COIN postupně vyprchal a změnil v praktický každodenní boj o udržení situace. Trvalo mnoho let, než Spojené státy pochopily nutnost předání odpovědnosti místním silám. Přes znalosti klasiků COIN, i přes dlouholeté zkušenosti se trend v zaměření na populaci uchytil teprve postupně v průběhu GWOT a procházel značným množstvím problémů od otázky jak jej podchytit psychologickými operacemi až po kontroverzní program bezpilotních letadel.

Administrativa Baracka Obamy zdědila GWOT a musela nalézt způsob jak v ní pokračovat, i když její popularita na domácí i zahraniční scéně zásadním způsobem poklesla. Rozhodla se postupně opustit Irák a soustředit se na Afghánistán. Pokračovala v trendu COIN zaměřené na populaci a navýšila svoji rozvojovou pomoc v Afghánistánu. Zaštitila nevládní organizace a i multilaterální řešení humanitární krize v zemi. Zároveň ovšem zněkolikanásobila program cílené likvidace teroristů. Zásadním způsobem podpořila přesun odpovědnosti na místní síly, přesto se ovšem nevyhnula výraznému navýšení sil v Afghánistánu.

Jaké jsou tedy celkové výsledky amerického střetávání s globálním povstáním? Sporné. USA ztratily ve válkách v Afghánistánu a Iráku přes 6 800 mužů.³⁹⁶ GWOT stála minimálně přes 1,2 bilionu dolarů.³⁹⁷ Ani na jednom bojišti se nepodařilo úplně zastavit násilí ani porazit povstání. Morální apel, který s sebou válka nesla, se postupně rozplynul. Na

³⁹⁵ LAIRD, Melvin R. Iraq: Learning the Lessons of Vietnam. Foreign Affairs. 2005, č. 6.

³⁹⁶ iCasualties. [online]. 2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://icasualties.org/>

³⁹⁷ BELASCO, Amy. The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11. In: CRS Report for Congress [online]. 2011 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <https://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL33110.pdf>

druhou stranu padly dva diktátorské režimy. Podařilo se vybudovat značné množství silnic, nemocnic, přístupů k čisté vodě a k potravinám. V obou zemích byly položeny institucionální základy demokratické vlády. Globální povstání bylo výrazně oslabeno. Výchovné tábory Al-Káidy byly rozprášeny a drtivá většina jejich vůdců včetně Usámy bin Ládina byla zatčena nebo zabita. Nejdůležitějším bodem nicméně zůstává fakt, že útoky z 11. září se již neopakovaly.

8. Seznam tabulek, grafů a schémat

Tabulka 1: Zkoumané faktory	34
Tabulka 2: Bližší určení kontextu	Error! Bookmark not defined.
Tabulka 3: Vývoj názoru americké veřejnosti na válku v Afghánistánu	70
Tabulka 4: Výdaje USA na GWOT	79
Tabulka 5: Počet nasazených amerických vojáků ve válce v Afghánistánu a válce v Iráku ...	80
Tabulka 6: Ztráty na životech amerických vojáků ve válkách v Afghánistánu a Iráku	81
Graf 1: Vývoj názoru americké veřejnosti na válku v Iráku	72
Graf 2: Vývoj výdajů USA na GWOT	79
Graf 3: Vývoj rozvojové pomoci USA Afghánistánu	124
Graf 4: Vývoj rozvojové pomoci USA Iráku	125
Schéma 1: Vzájemné ovlivnění rovin výzkumu a jejich zasazení do kontextu	35
Schéma 2: Výsledky výzkumu zasazené do kontextu vzájemného ovlivňování	130

9. Summary

The Thesis examined the development of American political and military response to terrorism between 2001 and 2011 in the context of global insurgency and the wars in Afghanistan and Iraq. The Research was conducted at the three levels of analysis – political-ideological, which examined the development of the Global war on terror; military, which was focused on the transformation of the US counterinsurgency doctrine and operational-tactical, which analyzed the various situations on the battlefield in Afghanistan v Iraq. The thesis used the conceptual framework of David Kilcullen, who understands the insurgencies in Afghanistan and Iraq as intertwined into the complicated network of jihadi groups labeled global insurgency. The wars in Afghanistan and Iraq are understood as inseparable battlefields in the war against this global insurgency.

At the political level we have come into conclusion that the ideological support of the government, the American public and the international community diminished over time. The Global war on terror that started as a pure ideological war lost most of its moral narrative. The unexpected protraction of both conflicts and the necessity to confront complex insurgency led to the enormous rise of deployed soldiers and money spent in the wars. The moral decline and the increasing costs of war contributed to the limitation of political goals in the Global war on terror well as to the withdrawal from Iraq.

At the military level we observed the shift from the conventional phase of conflict into the long counterinsurgency struggle against the global network of jihadists. Because the situation in both conflicts rapidly deteriorated between 2006 and 2007, the counterinsurgency doctrine had to change. It has transformed from the “enemy centric” to the “population centric”. The research paid a lot attention to the attempts of the US to win the support of the local public, create security environment and launch the transition of responsibility to the local forces. The US army tried therefore to reduce the collateral damage. The American strategists decided to resign from larger infantry operations, reduce the air attacks and put more emphasis on the special forces and non-military operations.

We have examined at the operational-tactical level the psychological operations, targeting the enemy leaders and the non-military part of counterinsurgency. We conclude that the ideological psychological operations were unsuccessful and failed to win “the hearts and

minds of the people” in the population centric counterinsurgency. The targeting of enemy leaders remains controversial, because it causes collateral damage and harms the support of the population, as well as the support of American public and international community to the Global war on terror itself. The targeting of the enemy leaders was first conducted via large scale operations of the infantry units and afterwards due to the collateral damage by the special forces and unmanned aerial vehicles. The non-military operations gained more attention over time.

We conclude that the American way of fighting the global insurgency is a complex phenomenon that has changed at all three levels and that those changes also significantly influenced each other. The popularity of the Global war on terror declined over time, due to the difficult situation on the battlefield, growing number of casualties and costs and unpopular collateral damage. The US military decided to put more emphasis on the population and tried to reduce the collateral damage. This effort led to the rise of non-military actions, reduction of large scale operations and indiscriminate bombing and growing importance of special forces.

10. Zdroje

Primární zdroje

A Central Front in the War on Terror. In: The White House Archive [online]. [cit. 2014-02-06].
Dostupné z: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2003/09/20030909.html>

Al Qaeda Training Manual: UK/BM Translation. New York., s. 3, [online][cit. 2014-03-04].
Dostupné z: http://www.fas.org/irp/world/para/manualpart1_1.pdf

AZ-ZAWÁHIRÍ, Ajman. English Translation of Ayman al-Zawahiri's letter to Abu Musab al-Zarqaw. In: The Weekly Standard [online]. [cit. 2014-02-28]. Dostupné z:
<http://www.weeklystandard.com/Content/Public/Articles/000/000/006/203gpuul.asp>

BLANCHARD, Christopher M. CRS Report for Congress: Al Qaeda: Statements and Evolving Ideology. Washington, 2009.

BELASCO, Amy. The Cost of Iraq, Afghanistan, and Other Global War on Terror Operations Since 9/11. In: CRS Report for Congress [online]. 2011 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z:
<https://www.fas.org/sgp/crs/natsec/RL33110.pdf>

BUSH, George. Address Before a Joint Session of the Congress on the United States Response to the Terrorist Attacks of September 11. In: The American Presidency Project [online]. [cit. 2014-03-16].
Dostupné z:
<http://middleeast.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=middleeast&cdn=newsissues&tm=145&f=10&tt=2&bt=4&bts=4&zu=http%3A//www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php%3Fpid%3D64731%26st%3D%26st1%3D%23>

BUSH, George W. Transcript: George Bush's speech on Iraq. In: The Guardian [online]. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2002/oct/07/usa.iraq>

DUGAN, Andr w. On 10th Anniversary, 53% in U.S. See Iraq War as Mistake. In: Gallup [online]. Gallup, 2013 [cit. 2014-03-17]. [Http://www.gallup.com/poll/161399/10th-anniversary-iraq-war-mistake.aspx](http://www.gallup.com/poll/161399/10th-anniversary-iraq-war-mistake.aspx)

FM 3-05.20:Special Forces Operations. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2001

FM 3-07: Stability Operations. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2008

FM 3-24: Counterinsurgency. Washington: Headquarters, Department of the Army, 2006, 2.0

FM 31-21: Guerilla Warfare and Special Forces Operations. Washington: Headquarters, Department of the Army, 1961.

George W. Bush, 20. 9. 2001 v Kongresu Spojených států amerických

HASSAN, Hussein D. Iraq: Milestones Since the Ouster of Saddam Hussein. CRS Report for Congress, 2007

Iraq poll September 2007. In: BBC News [online]. 2007 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/6983027.stm

JOINT CHIEFS OF STAFF. DEMPSEY, Martin. Doctrine for the Armed Forces of the United States. 2013., I-7 – I-8

KATZMAN, Kenneth. Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy. Washington DC: CRS Report, 2014

KATZMAN, Kenneth. Iraq: Post-Saddam Governance and Security. Washington DC: CRS Report, 2009

KHOWLA, Abu. Which is better a Martyrdom or Victory?. Inspire. zima 2010

MCCHRYSTAL, Stanley. ISAF Commander's Counterinsurgency Guidance. 2009

NATIONAL COUNTERTERRORISM CENTER. 2008 Report on Terrorism. Washington DC, 2008

National Strategy for Combating Terrorism 2006. Washington DC, 2006

National Strategy for Combating Terrorism 2011. Washington DC, 2011

NATO/ISAF HEADQUARTERS. Tactical Directive. Afghánistán, [online]. 2009 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: http://www.nato.int/isaf/docu/official_texts/Tactical_Directive_090706.pdf

OBAMA, Barack. Barack Obama's Inaugural Address. In: The New York Times [online]. 2009 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2009/01/20/us/politics/20text-obama.html?pagewanted=all&_r=0

OBAMA, Barack. The New Way Forward - The President's Address:

<http://www.whitehouse.gov/blog/2009/12/01/new-way-forward-presidents-address>. In: Whitehouse [online]. 2009 [cit. 2014-03-25].

Rezoluce OSN č. 1368, 2001. [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z:

<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/SC7143.doc.htm>

Rezoluce OSN č. 1373, 2001. [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: [http://daccess-dds-](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement)

[ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement](http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement) & Rezoluce č. 1377,

2001. [online]. [cit. 2014-03-16]. Dostupné z:

<http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7207.doc.htm>

TARNOFF, Curt. Iraq: Reconstruction Assistance. Washington DC: CRS Report for Congress, 2009

The 9/11 Commission report: final report of the National Commission on Terrorist Attacks upon the United States. 1st ed. New York: Norton, 2004

The National Security Strategy of the United States of America 2002. Washington DC: The White House, 2002

The National Security Strategy of the United States of America 2010. Washington DC: The White House, 2010

War on Terrorism. In: Gallup [online]. Gallup, 2014 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.gallup.com/poll/5257/War-Terrorism.aspx#1>

White Paper of the Interagency Policy Group's Report on U.S. Policy toward Afghanistan and Pakistan. In: Whitehouse.gov [online]. 2009, s. 3 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: http://www.whitehouse.gov/assets/documents/Afghanistan-Pakistan_White_Paper.pdf

ÚŘAD PRO OBRANNOU STANDARDIZACI, KATALOGIZACI A STÁTNÍ OVĚŘOVÁNÍ JAKOSTI ODBOR OBRANNÉ STANDARDIZACE. AAP - 6: Slovník termínů a definic NATO. 2010

Sekundární literatura

ACHARYA, Amitav a Hiro KATSUMATA. Beyond Iraq: the future of world order. New Jersey: World Scientific, 2011

ASSOCIATION OF THE UNITED STATES ARMY. Post Conflict Reconstruction: Task Framework. Center for Strategic and International Studies, 2002

ATRAN, Scott. The Moral Logic and Growth of Suicide Terrorism. The Washington Quarterly. 2006, roč. 29, č. 2

BARAM, Amatzia. From Militant Secularism to Islamism: The Iraqi Ba'th Regime 1968-2003. Woodrow Wilson International Centre for Scholars, 2011.

BARŠA, Pavel; CÍSAŘ, Ondřej. Anarchie a řád ve světové politice. 1. vyd. Praha: Portál, 2008

BARŠA, Pavel. Hodina impéria: zdroje současné zahraniční politiky USA. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2003.

BOYLE, Michael J. Do counterterrorism and counterinsurgency go together? International Affairs. 2010, roč. 86

BOYLE, Michael J. The costs and consequences of drone warfare. International Affairs. 2013, roč. 89, č. 1

BRIGHT, James M. A Failure in Strategy: America and the Vietnam War 1965 - 1968. Quantico, Virginia, 2001. Marine Corps University

BRODY, Reed. Getting away with torture: the Bush Administration and mistreatment of detainees. New York, NY: Human Rights Watch, 2011

BURKE, Jason. Al Qaeda. Foreign Policy. 2004, č. 142

BUSH, George W. Okamžiky rozhodnutí. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2010, xii

BYMAN, Daniel L. Al-Qaeda as an Adversary do We Understand Our Enemy?. World Politics. 2003, vol. 56, issue 01

CAMPBELL, Kurt M. a WEITZ. Non-Military Strategies For Countering Islamist Terrorism: Lessons Learned From Past Counterinsurgencies. Princeton University, 2006

- CLAUSEWITZ, Carl von. O válce: První kniha: O povaze války, 6. Kniha: Obrana. Vyd. 3., V nakl. Academia 1. Praha: Academia, 2008, s. 23. Evropa, sv. 13
- CONNABLE, Ben a Martin C. LIBICKI. How insurgencies end. Santa Monica, CA: RAND, c2010, xxiv
- COX, Daniel G. The Struggle Against Global Insurgency. Joint Force Quarterly. 2010, roč. 56
- COX, Joseph L. Information Operations in Operations Enduring Freedom and Iraqi Freedom: What Went Wrong?. Kansas: School of Advanced Military Studies, 2006
- CRENSHAW, Martha. 2008. "New vs. Old Terrorism: A Critical Appraisal." In Jihadi Terrorism and the Radicalisation Challenge in Europe. Burlington, VT: Ashgate
- DEFENSE GROUP INC. Shock and Awe: Achieving Rapid Dominance. Washington, D.C.: National Defense University, 1996.
- DESKER, Barry. The Rise of Islamic Insurgency in Iraq. The Journal of Conflict Studies. 2005, roč. 25
- DOBROT, Laurence Andrew. The global war on terrorism: a religious war?. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2007
- DORAN, Michael S.. The Pragmatic Fanaticism of al Qaeda: An Anatomy of Extremism in Middle Eastern Politics. Political Science Quarterly. 2002, roč. 117, č. 2
- EAST, John P. Leo Strauss and American Conservatism. Modern Age. 1997, roč. 40, č. 1.
- EICHLER, Jan. Bezpečnostní a strategická kultura USA v letech 2001–2008. Mezinárodní vztahy. 2010
- FALLOWS, James M. Blind into Baghdad: America's war in Iraq. New York: Vintage Books, 2006
- FAIR, C. Christine. Obama's New "Af-Pak" Strategy: Can "Clear, Hold, Build, Transfer" Work?. The Afghanistan Papers. 2010
- FLOURNOY, Michéle a Janine DAVIDSON. Obama's New Global Posture: The Logic of U.S. Foreign Deployments. Foreign Affairs. 2012
- FOWLER, Mike. Philippine Counterinsurgency Strategy: Then and Now. Small Wars Journal. 2011

- GALULA, David. Counterinsurgency warfare: theory and practice. London: Praeger Security International, c2006
- GRAFF, Jonathan K. United States Counterinsurgency Doctrine and Implementation in Iraq. Kansas, 2004
- GUNARATNA, Rohan a Aviv OREG. Al Qaeda's Organizational Structure and its Evolution. *Studies in Conflict*. 2010-11-17, vol. 33, issue 12
- HAMEIRI, Shahr. Global Governance, Local Rule: Counterinsurgency in Iraq and Afghanistan as territorial politics. Murdoch University: Perth, 2010
- HAMMES, Thomas X. Insurgency: Modern Warfare Evolves into a Fourth Generation. *Strategic Forum*. 2005, č. 214
- HIGH, Brandon. The recent Historiography of American Neoconservatism. *The Historical Journal*, 2006, vol. 52, no. 2
- HINNEBUSCH, Raymond. The Iraq War and International Relations: Implications for Small States. *Cambridge Review of International Affairs*. 2006, vol. 19, issue 3
- HOFFMAN, Bruce. Al Qaeda's Uncertain Future. *Studies in Conflict*. 2013, vol. 36, issue 8
- HOFFMAN, Bruce. Inside terrorism. Rev. and expanded ed. New York: Columbia University Press, 2006, xvii
- HOEVELER, David. Conservative Intellectuals and the Reagan Ascendancy. *The History Teacher* , Vol. 23, No. 3 (May, 1990)
- HYNEK, Nik, Jan EICHLER. Konflikt a obnova v Afghánistánu: kontext, prostředí a zájmy. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2012
- CHAWLA, Sandeep. The opium economy in Afghanistan: an international problem. 2nd ed. Vienna: UN. Office on drugs and crime, 2003
- JONES, Seth G. Counterinsurgency in Afghanistan. Santa Monica: RAND National Defense Research Institute, 2008, xvii
- JONES, Seth G. In the graveyard of empires: America's war in Afghanistan. 1st pbk pub. New York: W.W. Norton, 2010

JONES, Seth G. The Rise of Afghanistan's Insurgency: State Failure and Jihad. *International Security*. roč. 32, č. 4, s. 7-40.

KEEGAN, John. *Válka v Iráku*. Vyd. 1. Plzeň: Ševčík, 2006

KHAN, Ehsan Mehmood. *Anatomy of Green-on-Blue Attacks*. Pak Institute for Peace Studies, 2012

KILCULLEN, David J. Countering global insurgency. *Journal of Strategic Studies*. 2005, vol. 28, issue 4, s. 597-617

KILCULLEN, David. *The accidental guerrilla: fighting small wars in the midst of a big one*. New York: Oxford University Press, 2009

KITSON, Frank. *Low Intensity Operations: Subversion, Insurgency and Peacekeeping*. London: Faber & Faber, 2011

KRAMER, Lloyd S. *Nationalism in Europe: politics, cultures, and identities since 1775*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2011

KRAUTHAMMER, Charles. The Unipolar Moment. *Foreign Affairs*. 1990/1991, roč. 70, č. 1 s. 23-33.

KRAUTHAMMER, Charles. The unipolar moment revisited. *The national interest*. Winter 2002/2003, 70

KRISTOL, Irving. *Capitalism and Culture*. *Policy*. 1993, roč. 9, č. 4

KUGLER, Richard. *Operation Anaconda in Afghanistan: A Case Study of Adaptation in Battle*. Washington,DC, 2007.

LAIRD, Melvin R. Iraq: Learning the Lessons of Vietnam. *Foreign Affairs*. 2005, č. 6.

LAMB, Christopher J. *Review of Psychological Operations Lessons Learned from Recent Operational Experience*. Washington, D.C.: National Defense University Press, 2005

LOWTHER, Adam. *Americans and asymmetric conflict: Lebanon, Somalia, and Afghanistan*. Praeger Security International, 2007, xvi, PSI reports (Westport, Conn.)

MACRAE, Joanna a Adele HARMER. *Humanitarian action and the "global war on terror": a review of trends and issues*. London: Humanitarian Policy Group, Overseas Development Institute, 2003

- MAHAN, Sue. Terrorism in perspective. 3rd ed. Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications, 2013
- MCCORMICK, Gordon. GIORDANO, Frank. Things Come Together: symbolic violence and guerrilla mobilisation. *Third World Quarterly*, Vol. 28, No. 2, 2007
- MCCORMICK, Gordon (1987), The Shining Path and Peruvian terrorism, RAND Corporation, Document Number: P-7297
- MCCRISKEN, Trevor. Ten years on: Obama's war on terrorism in rhetoric and practice. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* 2011, roč. 87, č. 4
- MEARSHEIMER, John a Stephen WALT. An Unnecessary War. *Foreign Policy*. 2003, č. 134
- MENDEL, Miloš. Džihád: islámské koncepce šíření víry. Vyd. 2., rozš. Brno: Atlantis, 2010
- MILLER, James N. a Shawn W. BRIMLEY. Phased Transition: A Responsible Way Forward and Out of Iraq. Washington: Center for a New American Strategy, 2007
- MOYAR, Mark. Development in Afghanistan's Counterinsurgency: A New Guide. Orbis Operations, 2011
- MUHAMMAD, Ghazi bin. War and peace in islam: the uses and abuses of jihad. S.l.: The Islamic Texts Society
- MUNOZ, Arturo. U.S. military information operations in Afghanistan: effectiveness of psychological operations 2001-2010. Santa Monica, CA: RAND, 2012
- NAGL, J. A. (1999). Learning to Eat Soup with a Knife(n1). *World Affairs*, vol. 161, issue 4,
- NESI, Giuseppe. International cooperation in counter-terrorism: the United Nations and regional organizations in the fight against terrorism. Burlington, VT: Ashgate, 2006
- O'HANLON, Michael. America's History of Counterinsurgency. Brookings: Counterinsurgency and Pakistan Paper Series. 2009, č. 4.
- ORNATOWSK, Cezar. Rhetoric Goes to War. In: SALAZAR, Edited by Philippe-Joseph and contributors. *Diplomatic rhetoric in the south*. Cape Town: AfricanRhetoric Pub, 2012
- PELTIER, Isaac. Surrogate Warfare: The Role of U.S. Army Special Forces. Kansas: United States Army Command and General Staff College, 2004

- PETRAEUS, David. Learning Counterinsurgency: Observations from Soldiering in Iraq. *Military Review*. 2006, č. 1
- PIRNIE, Bruce a Edward O'CONNELL. Counterinsurgency in Iraq (2003-2006). Santa Monica, CA: Rand, 2008, xxvii, Rand counterinsurgency study
- POLEDNE, Aleš V. Největší moderní války: (od Koreje po Irák). Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2004
- QUTB, Sajjid. Milníky na cestě. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. Orient (Academia)
- RECORD, Jeffrey. Bounding the global war on terrorism. Carlisle Barracks, PA: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2003, s. 2 - 6
- RIEDEL, Bruce O. The search for al Qaeda: its leadership, ideology, and future. Washington, D.C.: Brookings Institution Press
- RINEHEART, Jason. Counterterrorism and Counterinsurgency. *Perspectives on Terrorism*. 2010, roč. 4
- SAID, Edward W. Orientalism. [Rev. ed.]. London: Penguin, 1978
- SEPP, Kalev I. From 'shock and awe' to 'hearts and minds': the fall and rise of US counterinsurgency capability in Iraq. *Third World Quarterly*. 2007, vol. 28, issue 2
- SHIMKO, Keith L. The Iraq wars and America's military revolution. New York, NY: Cambridge University Press, 2010
- SCHLEIFER, Ron. Reconstructing Iraq: Winning the Propaganda War in Iraq. *Middle East Quarterly*. 2005, roč. 12, č. 3
- SCHMID, Alex P. a Garry HINDLE. After the war on terror: regional and multilateral perspectives on counter-terrorism strategy. London: RUSI, 2009
- SCHWARZ, Benjamin C. American counterinsurgency doctrine and El Salvador: the frustrations of reform and the illusions of nation building. Santa Monica, CA: Rand, 1991
- SPRINGER, Nathan. Implementing a Population-Centric COIN Strategy. *Small Wars Journal*. 2010

- STAM, Charles M. "COIN, CT, and Doctrinal Incoherence in the Global 'War on Terror'". In: *The Fellows Review 2011-2012*. Washington: CSPC, 2012
- STRAUSS, Leo. *Progress or Return? The Contemporary Crisis in Western Civilization*. *Modern Judaism* , Vol. 1, No. 1 (May, 1981)
- TANNER, Stephen. *Afghanistan: a military history from Alexander the Great to the war against the Taliban*. Updated version. Philadelphia: Da Capo, 2009
- THOMPSON, Robert F. *Defeating Communist Insurgency: Experiences from Malaya and Vietnam*. London: Chatto & Windus, 1972
- TIEDEMANN, Katherine a Peter BERGEN. *Washington's Phantom War: The Effects of the U.S. Drone Program in Pakistan*. *Foreign Affairs*. 2011, roč. 90, č. 4
- UCKO, David H. a Foreword by John A. NAGL. *The new counterinsurgency era transforming the U.S. military for modern wars*. Washington, D.C: Georgetown University Press, 2009
- VAÏSSE, Justin. *Neoconservatism: the biography of a movement*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press, 2010
- VEGO, Milan. *Joint operational warfare theory and practice*. Rev. ed. 2009 [Newport, R.I: Naval War College]
- WILLIAMS, Michael C. *Realism reconsidered : The legacy of Hans J. Morgenthau in international relations*. Oxford : Oxford university press, 2007.
- WRIGHT, Donald P. *A different kind of war: the United States Army in Operation Enduring Freedom (OEF), October 2001-September 2005*. Fort Leavenworth, KS: Combat Studies Institute Press, US Army Combined Arms Center, 2010
- XENOS, Nicholas. *Leo Strauss and the Rhetoric of the War on Terror*. *Logos: a journal of modern society & culture*. 2004, roč. 3, č. 2.
- YOUNOSSI, Obaid. *The long march: building an Afghan National Army*. Santa Monica, CA: RAND, 2009, xviii
- ZENKO, Michael. *Reforming U.S. Drone Strike Policies*. Council Special Report. 2013, č. 65

ZIMMERMAN, Katherine. The Al Qaeda Network: A New Framework for Defining the Enemy. Critical Threats Project, 2013

Internetové zdroje

Afghans Say 17 Civilians Killed in U.S. Raids. In: Commondreams.org [online]. 2003 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.commondreams.org/headlines03/0212-07.htm>

Baghdad terror blasts kill dozens. In: BBC News [online]. 2003 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle_east/3216539.stm

Barack Obama orders 30,000 more troops to Afghanistan. BBC News [online]. 2009 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8389778.stm>

BARNETT, Thomas. [video]Let's rethink America's military strategy. In: Ted.com [online]. 2005 [cit. 2014-04-11]. Dostupné z: http://www.ted.com/talks/thomas_barnett_draws_a_new_map_for_peace#t-125229

BOWMAN, Steve a DALE, Catherine. War in Afghanistan: Strategy, Military Operations, and Issues for Congress. In: CRS Report for Congress, s. 31 [online]. 2009 [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/row/R40156.pdf>

BUCKLEY, Edgar. Invoking Article 5. In: NATO [online]. 2006 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2006/issue2/english/art2.html>

BURKE, Jason. Think Again: Al Qaeda. Foreign Policy [online]. 2004 [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: http://www.foreignpolicy.com/articles/2004/05/01/think_again_al_qaeda

CASSIDY, Robert M. The British Army and Counterinsurgency: The Salience of Military Culture. In: The US Army Professional Writing Collection [online]. 2005 [cit. 2014-03-09]. Dostupné z: http://www.army.mil/professionalWriting/volumes/volume3/november_2005/11_05_2.html

DADKHAH, Lara M. Close Air Support and Civilian Casualties in Afghanistan. Small Wars Journal [online]. [cit. 2014-04-05]. Dostupné z: <https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fsmallwarsjournal.com%2Fmag%2Fdocs-temp%2F160->

dadhah.pdf&ei=0WJVU938Lsbm4QSpt4GQDw&usg=AFQjCNE03Pb8aTWQSDsxBZF4Nux0-ZDwkQ&sig2=SqR2x0zPoi8qcTuXnp5BEQ&bvm=bv.65177938,d.bGE

ENGELHARDT, Tom. The US Has Bombed at Least Eight Wedding Parties Since 2001. In: The Nation [online]. [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.thenation.com/article/177684/us-has-bombed-least-eight-wedding-parties-2001#>

FILIU, Jean Pierre. Ghosts of the caliphate. Prospect [online]. [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: <https://www.prospectmagazine.co.uk/magazine/ghostsofthecaliphate/#.UxSR0eN5OHs>

FRIEDMAN, Herbert A. Psychological Operations in Iraq: Operation Iraqi Freedom. 2003. In: Psywar.org [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.psywar.org/opiraqifreedom.php>

GERLEMAN, Jennifer E. STEVENS a Steven A. HILDRETH. CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. Operation Enduring Freedom: Foreign Pledges of Military & Intelligence Support. 2001. Dostupné z: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/crs/RL31152.pdf>

HABECK, Mary. What Does Al Qaeda Want?. Foreign Policy [online]. [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: http://shadow.foreignpolicy.com/posts/2012/03/06/What_does_Al_Qaeda_want

HEATH, Greg. 10th Mtn. Div. Shows its Mettle In Operation Mountain Resolve. In: Defendamerica.mil [online]. 2003 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.defendamerica.mil/articles/nov2003/a111703e.html>

iCasualties. [online]. 2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://icasualties.org/>

“Ideology” in: Oxford Dictionaries. Oxford University Press. [online]. 2013 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/ideology?q=ideology>

Information Operations & Psychological Operations in Iraq. In: Globalfocus.org [online]. [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.globalfocus.org/GF-IOPO-Iraq.htm>

Iraq war illegal, says Annan. In: BBC News [online].2004 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/3661134.stm>

JUDIS, John B. Trotskyism to Anachronism: The Neoconservative Revolution." Foreign Affairs. 1 July 1995. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://www.foreignaffairs.com/articles/51220/john-b-judis/trotskyism-to-anachronism-the-neoconservative-revolution>

KEMPSTER, Norman a Tyler MARSHALL. Taliban Rejects Bush Ultimatum. In: Los Angeles Times [online]. 2001 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://articles.latimes.com/2001/sep/22/news/mn-48537>

KVÆRNØ, Ole. Governance in Southern Afghanistan: Managerial and Strategic Challenges. In: Krigsvidenskab.dk [online]. 2011 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <https://www.krigsvidenskab.dk/governance-southern-afghanistan>

MARSHALL, Joshua Micah. Remaking the World: Bush and the Neoconservatives. Foreign Affairs [online]. 2003, roč. 82 [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: <http://www.foreignaffairs.com/articles/59380/joshua-micah-marshall/remaking-the-world-bush-and-the-neoconservatives>

MASTERS, Jonathan. Targeted Killings. Council on Foreign Relations [online]. 2013 [cit. 2014-04-15]. Dostupné z: <http://www.cfr.org/counterterrorism/targeted-killings/p9627>

MCLEAN, Alan a Archie TSE. American Forces in Afghanistan and Iraq. In: The NY Times [online]. 2011 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/interactive/2011/06/22/world/asia/american-forces-in-afghanistan-and-iraq.html>

MILLER, Greg. Saddam warning on Islamist forces. In: Theage.com [online]. Washington, 2004 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: <http://www.theage.com.au/articles/2004/01/15/1073877963219.html>

Operations in Afghanistan: Background Briefing 1. In: www.blogs.mod.uk [online]. [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: http://www.blogs.mod.uk/defence_news/files/factsheets.htm

PERITO, Robert M. Provincial Reconstruction Teams in Iraq. In: United States Institute of Peace [online]. 2013 [cit. 2014-04-19]. Dostupné z: <http://www.usip.org/publications/provincial-reconstruction-teams-in-iraq-1>

RUBIN, Alissa J. Iraq Marks Withdrawal of U.S. Troops From Cities. In: The NY Times [online]. 2009 [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2009/07/01/world/middleeast/01iraq.html?_r=0

SHANE. Inside a 9/11 Mastermind's Interrogation. In: [online]. 2008 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: http://www.nytimes.com/2008/06/22/washington/22ksm.html?_r=0

SHINKMAN, Paul D. Obama: 'Global War on Terror' Is Over. In: US News [online]. [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.usnews.com/news/articles/2013/05/23/obama-global-war-on-terror-is-over>

SCHIFFERES, Steve. US names 'coalition of the willing'. In: BBC News [online]. 2003 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/2862343.stm>

Taliban confirms death of Osama bin Laden's military chief in U.S. strike. In: Chron.com [online]. 2001 [cit. 2014-04-14]. Dostupné z: <http://www.chron.com/news/article/Taliban-confirms-death-of-Osama-bin-Laden-s-2035185.php>

The Oxford Dictionary of Islam., edited by John L. Esposito. Oxford Islamic Studies [online]. [cit. 2014-02-06] Dostupné z: <http://www.oxfordislamicstudies.com/article/opr/t125/e2319>

THOMPSON, Mark. The \$5 Trillion War on Terror. In: Time [online]. [cit. 2014-02-23]. Dostupné z: <http://nation.time.com/2011/06/29/the-5-trillion-war-on-terror/>

Top UN envoy Sergio Vieira de Mello killed in terrorist blast in Baghdad. In: UN News Centre [online]. 2003 [cit. 2014-05-09]. Dostupné z: http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=8023#.U20LSPI_sXw

VAÏSSE, Justin. Why Neoconservatism Still Matters. In: [online]. BROOKINGS [cit. 2014-02-25]. Dostupné z: http://www.brookings.edu/~media/research/files/papers/2010/4/05%20neoconservatism%20vaisse/05_neoconservatism_vaisse.pdf

Vatican Strongly Opposes Iraq War. In: Fox News [online]. 2003 [cit. 2014-03-17]. Dostupné z: <http://www.foxnews.com/story/2003/03/12/vatican-strongly-opposes-iraq-war/>

What is Article 5?. In: NATO [online]. 2005 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: <http://www.nato.int/terrorism/five.htm>

ZALMAN, Amy a Jonathan CLARKE. The Global War on Terror: A Narrative in Need of a Rewrite. In: [online]. [cit. 2014-02-07]. Dostupné z: <http://www.ethicsandinternationalaffairs.org/2009/the-global-war-on-terror-a-narrative-in-need-of-a-rewrite-full-text/>